

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RADYO TELEVİZYON SİNEMA ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MİTOLOJİ VE MODERN DÜNYA
HALKLARININ KÜLTÜRÜNDEKİ “KURT”
İMGESİNİN ROLÜ VE İŞLEVİ İLE DÜNYA
SİNEMA FİLMLERİNDEKİ KURT İMGESİNİN
KARŞILAŞTIRILMASI

Ali İMANOV
2501181249

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. NİLÜFER PEMBECİOĞLU

İSTANBUL – 2021

ÖZ

“MİTOLOJİ VE MODERN DÜNYA HALKLARININ KÜLTÜRÜNDEKİ “KURT” İMGESİNİN ROLÜ VE İŞLEVİ İLE DÜNYA SİNEMA FİLMLERİNDEKİ KURT İMGESİNİN KARŞILAŞTIRILMASI”

Ali İMANOV

Modern çağda insanlar bir şeyleri hızlı bir şekilde aktarabilmek için farklı göstergelere ihtiyaç duyarlar. Kurt kavramı da çağdaş hayatımıza taşınmış olduğumuz çok önemli göstergelerden biridir.

Kurt, aynı zamanda gösterge niteliğine sahip en eski sembollerden ve mitolojide en sık karşılaşılan hayvan türlerinden biridir. Tarih boyunca birçok kültür ve medeniyetlerde hassaslığın, zekiliğin, cesaret ve asaletin yanı sıra zulüm ve kana susamışlığın da sembolü olarak tanımlanmıştır. Kurt sembolizminin bu kadar üne sahip olma nedeni, bu hayvanın genellikle birçok olumlu özelliğe sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Kurt, en yüksek özgürlük zirvesi, cesaret, aileye bağlılık, gurur, asalet, zekâ ve stratejik düşünme yeteneğini ifade etmektedir. Bu nedenle Afrika’dan Avrupa’ya, Asya’dan Amerika kıtasına kadar en eski medeniyetlerde farklı mitolojik sembollere sahip olmuştur.

Kurt, tarih boyunca Türk halkları için de en önemli totemlerden biri olmuş ve kutsal sayılmıştır. Bozkurt’un kutsal sayılmasının ve Türklerin ulusal sembolü olmasının en önemli nedeni, Türklerin bir Boz Kurt’un soyundan geldiklerine inanmalarıdır. Kaynaklara göre, çoğu zaman soyun bir kolunun Gök-Kurt’tan, diğer kolunun ise Gök Geyikten geldiği düşünülmektedir. Bozkurt gökyüzünü temsil eder. Alageyik ise yeryüzünün simgesidir. Kurt, Türk halkları mitolojisinde savaşçılığı ve savaş ruhunu, özgürlüğü, hızı, doğayı temsil eder, Türk ulusunun başına bir iş geldiğinde, bir tehdit belirdiğinde ortaya çıkar ve yol gösterir. Başkurt rivayetlerine göre kurt onların atalarının önüne düşerek yol göstermiştir. Bu nedenle kendilerine başlarında kurt bulunan anlamına gelen Başkurt denmiştir. Hilal taktiği (veya Turan taktiği) adı verilen yarım çember ile düşmanı ortaya alıp çemberi

kapatma stratejisinin de kurtların yaşamından örneklenerek ilk defa Türkler tarafından uygulandığı söylenir.

Günümüzde kurtarıcılar ve liderler daima Bozkurt ile ilişkilendirilmektedir. Bu durum en çağdaş ve sıra dışı yorumlarda bile kendisini gösterebilir. Kurt bir imge olarak tarihin tüm zamanlarında, en eski kültürlerden günümüz modern kültürlerine kadar farklı mitolojik anlam taşımaktadır. Aynı zamanda edebiyatta ve güzel sanatların birçok alanında da yaratıcı insanlara bir ilham kaynağı olarak güzel eserlerin ortaya çıkmasında rol oynamıştır. Bu çalışma günümüz dünya sinema endüstrisinde Kurt imgesinin nerede durduğunu araştırmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda tarihte bin yıllardır sahip olduğu imajı sinemada koruyup korumadığı da sorgulanmaktadır. Kurt imgesinin kültürel, sanatsal, mitolojik anlatılarda nasıl yer aldığı ve sinema filmleri çerçevesinde nasıl bir dağılım gösterdiği de araştırma içinde yer almaktadır. Çalışmada kullanılan Azerbaycan Türkçesi ve Rusça kaynakların çevirisi şahsıma aittir.

Anahtar Kelimeler: Mitoloji, Kültür, Türk halkları kültürü Kurt, Kurt imgesi, Sinema, Sembol, Temsil, Edebiyat, Sanat

ABSTRACT

“COMPARISON OF THE ROLE AND FUNCTION OF THE “WOLF” SYMBOL IN THE MYTHOLOGY AND CULTURE OF THE PEOPLES OF THE MODERN WORLD WITH THE IMAGE OF A WOLF IN THE WORLD CINEMA”

Ali IMANOV

People in today's world need a variety of indicators in order to communicate quickly. One of the most important indicators that we add to our modern lives is the wolf.

The wolf is one of the most mythological animal species and one of the oldest symbols that is considered an icon. It has been interpreted not only as a symbol of sensitivity, intellect, bravery, and nobility throughout history, but also as a symbol of cruelty and bloodlust. The fact that this animal has so many positive characteristics is the key reason for its popularity. Wolf reflects the pinnacle of independence, bravery, family loyalty, pride, nobility, intellect, and strategic thought. As a result, it has various mythological symbols in ancient cultures ranging from Africa to Europe and Asia to the Americas.

Throughout history, the wolf has been revered as one of the most significant totems in Turkish cultures. Since Turkish people believe they are descended from a gray wolf, the gray wolf—the national emblem of Turkish nations—becomes even more important. The lineage is thought to be divided into two sections, one of which is linked to the Sky Wolf and the other to the Sky Deer. The sky is represented by the Gray wolf, while the earth is represented by the Fallow deer. It represents the spirit of war, independence, speed, and nature in Turkish mythology, and it appears and shows the way if there are any threats. Wolf, according to Bashkir legend, fell in front of his ancestors and demonstrated his right path. That is why they were given the name Bashkir, which means "wolf-headed." The crescent tactic (or Turan tactic) is a half-circle with The Turks are said to have adopted the wolf's tactic of drawing the enemy into the circle and closing it for the first time.

The Gray Wolf is still synonymous with rescuers and leaders today. Although the most contemporary and exceptional interpretations will expose this circumstance. The Wolf has numerous mythological meanings as an emblem throughout history, from the earliest civilizations to the most recent cultures. It also served as an inspiration for creative people in many fields of literature and fine arts, resulting in the production of beautiful works. So, where does the Wolf stand today in the world of cinema? Is the image still preserved in history after a thousand years? My own translations of Azerbaijani and Russian sources were used in the report.

Keywords: Mythology, Culture, Turkish peoples culture Wolf, Wolf image, Cinema, Symbol, Representation, Literature, Art.

ÖNSÖZ

“Mitoloji ve Modern Dünya Halklarının Kültüründeki “Kurt” İmgesinin Rolü ve İşlevi ile Dünya Sinema Filmlerindeki Kurt İmgesinin Karşılaştırılması” adlı çalışmamda *Kurt* imgesinin farklı kültürler ve özellikle de Türk halkları kültürü üzerindeki etkisi, dünya tarihi ve edebiyatında ve güzel sanatlardaki rolünün yanı sıra dünya sinema endüstrisindeki yeri ve rolü araştırılmıştır.

Günümüzde Kurt imgesi farklı kültürlerde halen kullanılmakta ve binyıllar önce olduğu gibi etkisini sürdürmektedir. Çalışmada ele alınan filmlerin işlevsel çözümlemesi bağlamında, bu filmlerin içindeki kurt imgesinin geçmiş zaman imgeleri ile nasıl ve ne denli benzeşip benzeşmediği, kurt kavramına yüklenen anlamların aynı çizgide sürdürülüp sürdürülmediği, kurt imgesinde nasıl değişiklikler olduğu tartışılmaktadır.

Bu çalışmanın her bir aşamasında görüşleriyle beni destekleyen ve beni doğru yönde yönlendiren danışmanım, değerli hocam sayın Prof. Dr. Nilüfer Pembecioğlu’ na, araştırma sürecinde genel bilgi veengin tecrübelerinden faydalandığım, beni seçtiğim araştırma konusunda her zaman motive eden yakın dostum ve sinema eğitimimde ilk hocam Prof. Dr. Oktay Mir-Gasım’a, çalışmamda önemli önerilerde bulunan değerli büyüklerim ve meslektaşlarım Engin Ayça ve Gülsen Tuncer’e, Karadeniz Kültür ve Eğitim Vakfı Başkanı Yusuf Cevahir’e teşekkürümü borç bilirim.

Kardeşlerim ve benim için hayatta verdiği zorlu mücadeleler dolayısıyla ve sağlam, istikrarlı karakteriyle kendisini her zaman “*Dişi Kurda*” benzettiğim asil Türk kadını, sevgili anneme sonsuz teşekkür ederim.

ALİ İMANOV
İSTANBUL, 2021

İÇİNDEKİLER

ÖZ	İİ
ABSTRACT	İV
ÖNSÖZ	VI
TABLolar LİSTESİ	Xİ
RESİMLER LİSTESİ	Xİİ
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

MİTOLOJİ VE MODERN DÜNYA HALKLARININ KÜLTÜRÜNDEKİ “KURT” İMGESİNİN ROLÜ VE İŞLEVİ İLE DÜNYA SİNEMA FİMLERİNDEKİ KURT İMGESİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

1.1. Biyolojik Olarak Kurt Kavramı	5
1.2. Kurdun Karakteri	7
1.3. Yasalarda Kurtların Durumu – Avlanma Yasakları	8
1.4. Amaç ve Yöntem	8

İKİNCİ BÖLÜM

KURT İMGESİNİN KÜLTÜREL GÖRÜNÜMLERİ: GEÇMİŞ DÖNEMLERE İLİŞKİN BULGULAR

2.1. Dilde Kurt ile İlgili Kavramlar	11
2.2. Farklı Kültür ve İnançlarda Kurt Kavramı	15
2.2.1. Farklı İnançlarda Kurt Kavramı	15
2.2.1.1. Hristiyanlarda Kurt Kavramı	15
2.2.1.2. Yahudilerde Kurt Kavramı	15
2.2.1.3. Müslümanlıkta Kurt Kavramı	15
2.2.2. Farklı Kültürlerde Kurt Kavramı	16
2.2.2.1. Türk Halklarının Günlük Yaşantısında Kurtla İlgili İnançlar	16
2.2.2.2. Türk Halkları Mitolojisinde Kurt Kavramı	17
2.2.2.3. Orta Asya'nın Türk halkları kültüründe Kurt kavramı	17
2.2.2.4. Gagavuz Türkleri kültüründe kurt kavramı	18
2.2.2.5. Japon Halk Kültüründe ve Halk Mitolojisinde	18
2.3. Kurt İmgesinin Mitolojik Devinimleri	19

2.3.1. Moğol Mitolojisinde	19
2.3.2. Çin Mitolojilerinde	19
2.3.3. Mısır Mitolojisinde	20
2.3.4. Yunan-Roma Mitolojisinde	20
2.3.5. Aztek Mitolojisinde	20
2.3.6. Slav Mitolojisinde	20
2.3.7. Kelt Mitolojisinde.....	20
2.3.8. İskandinav Mitolojisinde	21
2.3.9. İzlanda Mitolojisinde.....	21
2.3.10. Kuzey Amerika Kızılderili Mitolojisinde Kurt İmgesi	21
2.4. Anlatılarda Kurt Temsili	22
2.4.1. Kurt Kavramına Atfedilen Değerler	23
2.4.2. Politik Çağrışımlar: Gazi Mustafa Kemal Atatürk- Bozkurt Bağlantısı	23
2.4.3. Bozkurt İşareti Kavramı	24
2.5. Efsanelerde Kurt Temsili	25
2.5.1. Orta Asya’da ilk kurttan türeyiş efsanesi.	25
2.5.2. Kao-çı’ların kurttan türeyiş efsanesi.	26
2.5.3. Göktürklerin birinci menşe efsanesi.	27
2.5.4. Göktürklerin İkinci Menşe Efsanesi.....	28
2.5.5. Göktürklerin Üçüncü Menşe Efsanesi.....	29
2.6. Destanlarda Kurt İmgesi	30
2.6.1. “Oğuz Kağan” Destanı	30
2.6.2. Dede Korkut Destanında Kurt İmgesi	35
2.6.3. Köroğlu Destanı	36
2.6.4. Edda Destanı.....	38
2.7. Tarih Çerçevesinde Kurt Temsilinin Gelişimi	39
2.8. Totemizmde Kurt Kavramı	40
2.9. Ekonomide Kurt.....	44
2.10. Astronomide ve Astrolojide Kurt İmgesi.....	46
2.11. Arkeolojide Kurt	48
2.11.1. Kaya Resimleri	51
2.11.2. Kitabe ve Yazıtlarda Kurt İmgesi.....	55

2.11.3. Bugut Yazıtı	56
2.11.4. Uybat VI Yazıtı	57
2.11.5. Cimsar/Yemiş Tutuk Yazıtı.....	58
2.11.6. Madara Kaya Kitabesi	59
2.11.7. Begre Yazıtı.....	60

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GÜNCEL DÖNEMLERE İLİŞKİN BULGULAR

3.1. Sanatta Kurt Temsili	62
3.1.1. Resim Sanatında Kurt İmgesi.....	62
3.1.2. Heykeltıraşlık Sanatında Kurt İmgesi	62
3.1.2.1. "Capitoline kurdu" heykeli	62
3.1.2.2. "Ulıtau Gök Börüsü" heykeli.....	64
3.1.2.3. "Kırmızı Başlıklı Kız" heykeli	65
3.1.2.4. "Toskana Kurtları" heykeli.....	66
3.1.2.5. "Kurtlar geliyor" enstalasyonu	67
3.1.3. Müzik Endüstrisinde Kurt İmgesi	68
3.1.4. Tiyatro Sanatında Kurt İmgesi	68
3.1.5. Fotoğrafçılık Sanatında Kurt İmgesi	69
3.1.6. Edebiyatta Kurt İmgesi.....	69
3.1.6.1. Öykü, Masal.....	69
3.1.6.1.1. Çınar ağacında asılı kalan Kurt	70
3.1.6.1.2. Kurt ile yedi keçi yavrusu	71
3.1.6.1.3. Çar oğlu İvan ve Gri Kurt	73
3.1.6.2. Şiirlerde kurt imgesi	75
3.1.6.3. Romanlarda Kurt İmgesi.....	77
3.1.6.3.1. Beyaz Diş / White Fang	77
3.1.6.3.2. Vahşetin Çağrısı / The Call of the Wild.....	80

DÖRDÜCÜ BÖLÜM

MEDYADA KURT İMGESİNE İLİŞKİN BULGULAR – FARKLI MEDYADA KURT İMGESİ

4.1. Televizyonda Kurt Kavramı.....	84
4.2. Reklam Filmlerinde Kurt	84

4.3. Haberlerde	85
4.3.1. Televizyonda Kurt Haberleri.....	85
4.3.2. İnternet sitelerinde kurt haberleri	86
4.4. Çizgi Filmlerde	87
4.4.1. Bekle, görürsün / Ну, погоди!	88
4.4.2. Orman Çocuğu / The Jungle Book	89
4.5. Belgesel Filmlerde Kurt Kavramı	91
4.6. Sinemada Kurt Kavramı.....	91
4.7. Ülkeler ve Filmler	92
4.8. Film Çözümlemeleri.....	93
4.8.1. İncelenen Film/ Kurtlar arasında (Entrelobos).....	93
4.8.2. İncelenen film / Kurtlarla Dans (Dances with Wolves)	98
4.8.3. İncelenen film / Gri Kurt (The Grey)	103
4.8.4. İncelenen film / Alacakaranlık Efsanesi: Şafak Vakti Bölüm 2 (The Twilight Saga: Breaking Dawn- Part 2).....	107
4.9. Bulgular.....	110
SONUÇ.....	113
KAYNAKÇA	118
EKLER.....	126

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: İncelenen Filmlerde Kurtların Yer Aldığı Sahne Sayı.....	111
Tablo 2: İncelenen Filmlerde Kurtların İzleyicide Korku Uyandırdığı Sahne Sayı	112
Tablo 3: İncelenen Filmlerde Kurtların Yer Aldığı Sahnelerin Süresi	112

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1: 1990-1994 Yılları Arasında Kullanılmış Olan Gagavuzya Cumhuriyeti Bayrağı.	18
Resim 2: MHP Genel Merkezinde Atatürk'ün Duvara Asılmış Bozkurt İşareti Yaptığı Portresi	24
Resim 3: Alparslan Türkeş'in Betimlemiş Olduğu Bozkurt İşareti	25
Resim 4: M.S. 552-743 Seneleri Arasında Göktürk İmparatorluğunda Var Olmuş Kurt Başlı Bayrak.....	43
Resim 5: Kurt-Tanrı, Gök Ve Yıldızlar.....	48
Resim 6: Altaylarda Bulunan Hun Çağının İlahi Kurt Figürleri	49
Resim 7: Altay Hun Çağı Tuhayta Kurganlarında Bulunmuş Kurt Figürleri	49
Resim 8: Altay Hun Çağı Kurt Figürleri	50
Resim 9: Altay Hun Çağı Kurganlarında Bulunmuş Yeleli Kurt Figürleri.....	50
Resim 10: Moğolistan'da Bulunan Kaya Üzerinde Tasvir Edilen, Dağ Keçisi Avlamaya Çalışan İki Kurt Resmi	51
Resim 11: Moğolistan'ın Şaahar Bölgesinde Kaya Üzerinde Kurt Tasviri	52
Resim 12: Moğolistan'ın Bayan Hongor Bölgesindeki Buutsagaan İlçesinde Gurvan Mandal İsimli Yerdeki Kaya Üzerinde Kazınmış Geyik, Dağ Keçisi ve Kurt Resimleri.....	52
Resim 13: Kazakistan'ın Güneydoğusunda Yer Alan Eşkiölmes Dağı'nda Kaya Üzerine İnce Çizim Tekniği İle Yapılmış VI. ve VIII. Yüzyıllara Tarihlendirilen Kurt Tasviri	53
Resim 14: Kazakistan'ın Güneydoğusunda Yer Alan Bayan Jürek Dağı'nda Kaya Üzerine Oyma Tekniği İle Yapılmış VI. Ve VIII. Yüzyıllara Tarihlendirilen Kurtlar ve Dağ Keçisi Tasviri	54
Resim 15: Adıyaman'da Atatürk Barajı Kıyısında Bulunan Kaya Resmi	55
Resim 16: Bugut Yazıtı	57
Resim 17: Uybat VI Yazıtı	58
Resim 18: Cimsar/Yemiş Tutuk Yazıtının Genel Görünümü ve Alt Kısımında Yer Alan Kurt Damgası.....	59
Resim 19: Madara Kaya Kitabesi.....	60

Resim 20: Begre Yazıtı	61
Resim 21: “Capitoline Kurdu" Heykeli.....	64
Resim 22: “Ulıtau Gök Börüsü" Heykeli	65
Resim 23: Barcelona Şehrinde San Joan Caddesi'nde Yer Alan “Kırmızı Başlıklı Kız” Heykeli.....	66
Resim 24: “Toskana Kurtları” Heykeli	67
Resim 25: “Kurtlar Geliyor” Enstalasyonu	68

GİRİŞ

İnsanoğlu en eski zamanlardan beri doğa ve doğadaki tüm canlılarla ilişkili bir yaşam sürdürmektedir. Yaşadığı bu alanı algılama, onunla ilgili bir kanaate varma ve bu kanaatten yola çıkarak onu yönetme arayışında bulunan insan, kendi iradesi ve gücü dışında cereyan eden doğa olaylarını kimi zaman korku, kimi zamansa saygıyla kabullenmiş olup, tarihin farklı süreçlerinde bu olaylara ister kozmolojik isterse de mitolojik anlamlar atfederek kendi inanç ve kültür motiflerini oluşturmuştur. Bu ilkel toplumlar yaşadıkları alanda bulunan herhangi bir bitkiyi veya bir hayvanı yaşanmış bir olay doğrultusundan yola çıkarak ataları, kurtarıcıları, yol göstericileri olarak kabullenmiş, totem olarak seçmiş ve kendilerinin bu canlıların soyundan geldiklerine inanmışlar. Doğaya dayalı bu tür yaşam biçimi coğrafi ve kültürel anlamda büyük yaygınlık ve farklılık göstermektedir. “Mitoloji ve Modern Dünya Halklarının Kültüründeki “Kurt” İmgesinin rolü ve İşlevi ile Dünya Sinema Filmlerindeki Kurt İmgesinin Karşılaştırılması” isimli çalışmada gösterge niteliğine sahip en eski sembollerden ve mitolojide en sık karşılaşılan hayvan türlerinden olan kurdun farklı kültürler, özellikle de Türk halkları kültürü üzerindeki etkisi, dünya tarihi ve edebiyatında, genel olarak güzel sanatlardaki rolünün yanı sıra dünya sinema endüstrisindeki yeri ve rolü çözümlenmektedir.

Kurt, pek çok halkın destanları ve geleneksel halk masalları kahramanıdır. Birçok edebi eserlerde sembol olarak kullanılan kurt, çoğu eski toplumların mitolojisinde de önemli bir rol oynar. Bu mitolojilerde Kurt, vahşiliği, zulmü, kötülüğü, aynı zamanda cesaret ve asaletin yanı sıra, zaferi de simgeler. Avrasya'nın birçok ortak mitolojisinde, kabilenin atalarının (ve bazen ikizlerinin) dışı kurt tarafından eğitilmesinin öyküsü yer almaktadır.

Tarih, kurdun basit bir avcıdan çok daha iyi bir tutumu hak ettiğine dair sayısız kanıt biriktirmiştir. Yüzyıllar boyunca dünyanın farklı ülkelerinde, farklı kültürlerde ve farklı mitolojilerde çok önemli sembollerde yer alan kurdun basit bir yırtıcı hayvan türünden daha çok, muazzam karaktere, üst düzey bir zekâya, stratejik hamle kurma becerisine ve insanı şaşırtacak manevi kurallarla sürdürülen yaşam biçimine sahip bir canlı tür olduğu, bilimsel çalışmalar ve sayısız belgesel filmleri ile

kanıtlanmıştır. Dolayısıyla kurdun tarihte, mitolojide, totemlerde kendine bu kadar yer edinmesinin sebebi onun karakterinden ve yaşam biçiminden kaynaklanmaktadır.

Tüm bu özelliklerinin yanı sıra kurdu daha kapsamlı bir şekilde değerlendirebilmek için öncelikle onun canlı bir tür olarak biyolojik, psikolojik yapısının ve karakteristik özelliklerinin tanımlanması gerekir.

Kurtlar köpekgiller (Canidae), etçiller (Carnivora) ailesine ait bir canlı türüdür. Kurdun zoolojideki ismi Latin kökenli olup, Canis lupus 'tur Köpek, Kurt, Tilki ve Çakal türleri köpekgiller ailesini oluştururlar. Kurt Köpekgiller familyasının en yaygın ve en iri türüdür. Daha yakından incelendiğinde vücudunun köpekten daha uzun, göğsünün daha yüksek ve daha ince olduğu görülür. Kurtların kafası büyük, kulakları kısa, püsküllü kuyrukları vücutlarının üçte biri uzunluktadır. Renkleri alt türlerine göre yöresel olarak değişir, beyaz, krem rengi, sarımsı, kırmızı, gri ve siyah olabilir. Gri kurt ya da orman kurdu olarak da bilinen Bozkurt, dünyadaki en yaygın ve en çok bilinen kurt türüdür ve bu nedenle sıklıkla kurt sözcüğü ile eş anlamlı olarak kullanılır. Kurtlar 160 cm vücut uzunluğuna (+ 52 cm kuyruk) ve ayakta dururken 80 cm boya ve 65–85 kg ağırlığa kadar ulaşabilir. Vücut ölçü ve ağırlık farkı açısından erkekler genellikle dişilerden daha büyüktür: Bu farklılıklar hayvanların vücut ağırlığında daha belirgin olduğu halde, boyutlarında daha az belirgindir. Kurdun en karakteristik özelliği, köpeğinkinden daha sakin bir tempo ve çok güçlü hareketlerle farklılık gösteren nefes kesici Vaşak etkisi uyandırmasıdır. Avının peşinde koşan Kurt, 40-50 km/s, saldırı sırasındaki kısa mesafelerde ise 60-65 km / s hıza ulaşabilir. Diğer özelliklerinden biri de arka ayaklarını ön ayaklarının izine basarak yürümeleridir (<https://bit.ly/3gIWfy9>, E.T:26 Kasım 2019).

Kurt, oldukça gelişmiş bir psikolojiye ve güçlü iletişim becerilerine sahip bir hayvandır. Toplu yaşam tarzı, bireyler arasındaki ilişkileri düzenlemek için farklı iletişim yöntemleri gerektirir; büyük avları avlamak için, değişen bir ortamda hayvanların koordineli eylemleri önem taşımaktadır. Köpekgiller ailesinde kurt, en gelişmiş beyine ve karmaşık sosyal organizasyona sahiptir.

Kurdun karakteri ve hareket ritminin özellikleri, yavruların davranışlarında da belirgindir. Yavru kurtların oyunlarında, hareket halindeyken veya pusuda saldıran bir kurdun kendi vücudunun tüm ağırlığına sahip darbe indirişine

rastlanması çok tipiktir. Kurtlar, köpekgyillerin diğery türlerinden farklı olarak sürüdeki hiyerarşik düzeni korumak için önemli olan, ritüelleştirilmiş agonistik davranış biçimlerine sahiptirler. Kurtlar, birbirileri ile iletişim kurarken, üç sinyal tipinin hepsini kullanırlar. Birincisi, çene, kuyruk ve koku organları gibi vücudun çevresel kısımlarının ifade araçlarını içerir, kincisi, uyarılma durumundaki davranışsal değişikliklerdir: tüylerin kabartılması, artan nefes alımı ve gözbebeğı tepkisi, üçüncüsü, doğrudan davranışsal eylemlerdir, örneğın, tehditlerin veya teslimiyetin gösterilmesi.

Kurtlar genellikle yalnız veya tok oldukları halde avlanmazlar, zayıf ya da hasta hayvanları avlamayı tercih ederler. Bu sebepten de doğadaki hijyenik dengeyi korurlar (<https://bit.ly/2OnRj5D>,__E. T: 27 Kasım 2019).Binyıllar boyunca insanoğlunun hayatında farklı şekillerde kendine yer edinen kurdun mitolojide, modern dünya halkları kültüründe bir imge olarak rolü ve işlevi ile dünya sinema filmlerindeki kurt imgesinin karşılaştırılarak incelendiğı bu çalışmada, yazılı ve sözlü tarihi kaynaklarla beraber sinematografik verilerin eşliğinde, kurt kavramının günümüze kadar ne denli bir devinime uğradığı ve dünya halkları, özellikle de Türk halkları kültüründe, aynı zamanda bu halkların milli ideolojilerinde neden ve ne gibi önem taşıdığı sorusuna cevap aranmıştır.

Birçok halkların kültür ve yaşam biçimlerinde önemli bir yere sahip olan kurdun, Türk halkları üzerinde tüm bunların yanı sıra, hayatta verdikleri mücadelelerde, yaptıkları savaşlarda kullandıkları strateji ve taktiklerdeki etkileri günümüze kadar varmış olup ve halen büyük başarıyla kullanılmaktadır. Örnek verecek olursak “Kurt kapaını”, Turan veya Hilal taktiğı olarak bilinen (düşmanı çembere alıp, çemberi kapatmak) muazzam savaş taktiğı, Kurtların savaş stratejisi izlenerek eski Türkler tarafınca kullanılmış ve halen kullanılmaktadır.

2016 senesinde Mehmetçik “Fırat Kalkanı Harekâtı” kapsamında Suriye’nin Dabık ve El Bab bölgesinde “Kurt kapaını” taktiğı ile başarılı bir operasyon gerçekleştirmiştir (<https://bit.ly/3fSc9Wf>, E.T: 07 Nisan 2021).

2020 senesinde ise Azerbaycan ordusu Karabağ’daki ikinci vatan savaşında “Kurt kapaını” taktiğini kullanarak çok başarılı bir operasyon gerçekleştirmiş oldu (<https://bit.ly/3uzwAeL> , E.T: 07 Nisan 2021).

“Mitoloji ve Modern Dünya Halklarının Kültüründeki “Kurt” İmgesinin rolü ve İşlevi ile Dünya Sinema Filmlerindeki Kurt İmgesinin Karşılaştırılması” isimli çalışmada gösterge niteliğine sahip en eski sembollerden ve mitolojide en sık karşılaşılan hayvan türlerinden olan kurdun farklı kültürler, özellikle de Türk halkları kültürü üzerindeki etkisi, dünya tarihi ve edebiyatında, genel olarak güzel sanatlardaki rolünün yanı sıra dünya sinema endüstrisindeki yeri ve rolü     lenmektedir.

Çalışmadaki esas amaç kurt imgesinin insanoğlunun hayatında yer edindiği ilkel  a dan günümüz modern döneme kadar nasıl bir devinim yaşadığı, ister kabile hayatı süren, isterse de  a da  insanın yaşamında ne gibi öneme sahip olduğu konusunun incelenmesidir.

Araştırma kurdun eski dönemlerde farklı coğrafya ve farklı kültürlerde tanrı oğlu, kurtarıcı, yol gösterici, kabilenin atası gibi sıfatlarının yanı sıra modern  a da böyle bir mitolojik imge olarak günlük yaşamda kutsal bir önem ta ımasa da  a da  devletlerin, özellikle de Türk devletlerinin Türkçülük gibi milli ideolojilerinde, savaş taktiklerinde hala varoluşunun ve olması gerektiğinin önemini belirtmeyi amaçlamaktadır.

Bu çalışmada genel olarak medyadaki kurt imgesi analizinin yanı sıra sinema filmleri     lemelerinden yola çıkararak kurt imgesinin izleyici üzerindeki etkisi ve  a da  insanın hayatında ne gibi önem taşıdığı araştırılmaktadır. İlaveten farklı fikir ve konuları içeren 3 sinema filminde kullanılan kurt karakterinin yer aldığı sahnelerin içerik analizinin yapılması amaçlanmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

MİTOLOJİ VE MODERN DÜNYA HALKLARININ KÜLTÜRÜNDEKİ “KURT” İMGESİNİN ROLÜ VE İŞLEVİ İLE DÜNYA SİNEMA FİMLERİNDEKİ KURT İMGESİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

1.1. Biyolojik Olarak Kurt Kavramı

Kurtlar köpekgiller (Canidae), etçiller (Carnivora) ailesine ait bir canlı türüdür. Köpek, Kurt, Tilki ve Çakal türleri köpekgiller ailesini oluştururlar. Köpekgiller dünyanın her kıtasında yaygındır. Eskiden Avustralya, Yeni Zelanda, Yeni Gine, Madagaskar ve Güney Kutbu'nda bulunmazlardı ama son binyıllar içerisinde insanların yardımıyla buralara da yerleşebilmişlerdir. Kurt (*Canis Lupus*), Köpekgiller (Canidae) familyasının en yaygın ve en iri türüdür. Gri kurt ya da orman kurdu olarak da bilinen Boz kurt ise, dünyadaki en yaygın ve en çok bilinen kurt türüdür ve bu nedenle sıklıkla kurt sözcüğü ile eş anlamlı olarak kullanılır.

Daha yakından incelendiğinde vücudunun köpekten daha uzun, göğsünün daha yüksek ve daha ince olduğu görülür. Kurtların kafası büyük, kulakları kısa, püsküllü kuyrukları vücutlarının üçte biri uzunluktadır. Renkleri alt türlerine göre yöresel olarak değişir, beyaz, krem rengi, sarımsı, kırmızı, gri ve siyah olabilir. Avrupa'nın ve Asya'nın fazla sıcak olmayan bölgelerinde boz kurtlar çoğunluktadır. Daha kuzeye gidildiğinde siyah ve beyaz renkli kurtlara rastlanır. Kurtların boyutları da yöresel olarak değişir: En büyük kurtlar Doğu Avrupa, Alaska, Orta Rusya, İskandinavya ve Kuzeybatı Kanada'da görülür, 160 cm vücut uzunluğuna (+ 52 cm kuyruk) ve ayakta dururken 80 cm boya erişirler. Bu kurtlar 65–85 kg ağırlığa kadar ulaşabilir.

En küçük kurtlar Orta Doğu, Akdeniz çevresi, Meksika ve Arap Yarımadası'nda bulunur ve 80 cm vücut uzunluğuna (+ 29 cm kuyruk) ve 20–30 kg ağırlığa ulaşır. Vücut ölçü ve ağırlık farkı açısından erkek ve dişi kurtlar arasındaki farkla ilgili bilgiler azdır ve çok parçalıdır. Erkekler genellikle dişilerden daha büyüktür: Bu farklılıklar hayvanların vücut ağırlığında daha belirgin olduğu

halde, boyutlarında daha az belirgindir. Dişilerin ortalama ağırlığı erkeklerin ortalama ağırlığının %80-85'ini, toplam vücut uzunluğu ise erkeklerin vücut uzunluğunun %87-98'ini kapsamaktadır. Kurt'un en karakteristik özelliği, köpeğinkinden daha sakin bir tempo ve çok güçlü hareketlerle farklılık gösteren nefes kesici Vaşak etkisi uyandırmasıdır. Uzun bilekleri ve parmakları itişti artırır ve hayvanın hareket hızını değiştirmeden küçük engellerin üstesinden gelmesini sağlar. Avını peşinde koşan Kurt, 40-50 km/s, saldırı sırasındaki kısa mesafelerde ise 60-65 km / s hıza ulaşabilir. Diğer özelliklerinden biri de arka ayaklarını ön ayaklarının izine basarak yürümeleridir (<https://bit.ly/2S1sYEu> , E.T:26 Kasım 2019).

Günümüzde Biyolojik Kurt türleri ve halen mevcut olup olmadıkları değerlendirildiğinde, kurtların da diğer canlı türler gibi düzenli olarak yok edilmekte olduğu görülmektedir. Hatta çoğu zaman korunmak için değil, aynı zamanda bencilce av için öldürülmektedirler. Kurtlar genel olarak birkaç kurttan oluşan aile şeklinde yaşamaktalar ve avlanma stratejilerini de bir ekip halinde uyguluyorlar. Sürü içgüdüleri kurtların etkili bir şekilde avlarını izlemelerine, etrafını sarıp ve sürpriz etkisini kullanmalarına olanak sağlamaktadır. Genellikle vahşi hayvanlarla beslenirler de evcil hayvan sürülerine saldırıları nadir görülür bir şey değildir. Buna karşılık, insanlar tarafından sürekli yok edilmesi, sayılarının azalmasına neden oldu. Dünyanın bazı bölgelerindeki bireylerin sayısı o kadar azaldı ki, türler bu topraklarda yok olmanın eşiğine geldi. Görünüm olarak kurtlar birbirinden renk bakımından farklılık göstermektedirler ve sıklıkla yaşadıkları bölgenin renklerini tekrarlamaktalar.

En yaygın memeli türlerden biri olan Kurdun (*Canis lupus 'un*) yayılımı tüm kuzey yarımküresi: Kuzey Amerika'nın güneyinde Oaxaca'ya (Meksika) kadar; Avrupa, Asya, Çin hindi ve Güney Hindistan hariç, Arap Yarımadası ve Japonya dahil olmakla. ABD, Arnavutluk, Afganistan, Azerbaycan, Belarus, Butan, Bulgaristan, Çin, Mısır, Ermenistan, Estonya, Finlandiya, Fransa, Gürcistan, Grönland, Hindistan, İsrail, İsveç, İspanya, İran, Irak, Kanada, Karadağ, Kırgızistan, Letonya, Lübnan, Litvanya, Macaristan, Makedonya, Meksika, Moğolistan, Nepal, Norveç, Özbekistan, Pakistan, Polonya, Portekiz, Romanya, Rusya, Suudi Arabistan, Sırbistan, Suriye, Slovakya, Tacikistan, Türkiye, Türkmenistan, Ukrayna, Ürdün, Yunanistan'a kadar uzanmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa ve güneydoğu Çin ve Hindistan'ın çoğu kısmında kurt nesli tükenmiş hayvanlar arasında yer almaktadır (<https://bit.ly/3cgZ4CL>, E.T: 06 Ekim 2020).

Dünya Memeli Türlerinin Taksonomik ve Coğrafi bilgilerini araştıran “*Mammal Species of the World*” dergisinin 2005 yılı, 3'üncü baskısında yayınlamış olan bilgilere göre 38 kurt alt türü vardır. (<https://bit.ly/3e6l3i8>, E. T: 02 Aralık 2020) (Bkz. EK-1, EK-2, EK-3, EK-4, EK-5).

1.2. Kurdun Karakteri

Kurt, oldukça gelişmiş bir psikolojiye ve güçlü iletişim becerilerine sahip bir hayvandır. Toplu yaşam tarzı, bireyler arasındaki ilişkileri düzenlemek için farklı iletişim yöntemleri gerektirir; büyük avları avlamak için, değişen bir ortamda hayvanların koordineli eylemleri önem taşımaktadır. Köpekgiller ailesinde kurt, en gelişmiş beyine ve karmaşık sosyal organizasyona sahiptir.

Hareket ederken, arazinin özelliklerini, çeşitli doğal barınakları çok dikkatli bir şekilde kullanır, hareket hızını değiştirmeden, açık yerlerde bile, saklanmak için küçük çukurlar, uzun çimenler gibi en ufak bir fırsatı bile ihmal etmez. Kurt sürekli takip edildiğinde, avcılarının yeteneklerini iyi bilir ve avcılardan kaçış sırasında, hareket yolunu, kaçış hızını ve mesafesini ustaca seçer. Kurdun karakteri ve hareket ritminin özellikleri, yavruların davranışlarında da belirgindir. Oyun hareketlerinde bile, yavru köpeklere özgü bir telaş yoktur. Oyundaki yavrular daha odaklanmış görünüyor ve hareketleri daha ölçülüdür. Bu, örneğin, sıçrama sırasında kendi ataletinden daha iyi yararlanmaya yardımcı olur. Yavru kurtların oyunlarında, hareket halindeyken veya pusuda saldıran bir kurdun kendi vücudunun tüm ağırlığına sahip darbe indirişine rastlanması çok tipiktir

Kurtlar, köpekgillerin diğer türlerinden farklı olarak sürüdeki hiyerarşik düzeni korumak için önemli olan, ritüelleştirilmiş agonistik davranış biçimlerine sahiptirler. Kurtlar, birbirileri ile iletişim kurarken, üç sinyal tipinin hepsini kullanırlar.

Birincisi, çene, kuyruk ve koku organları gibi vücudun çevresel kısımlarının ifade araçlarını içerir.

İkincisi, uyarılma durumundaki davranışsal değişikliklerdir: tüylerin kabartılması, artan nefes alımı ve gözbebeği tepkisi.

Üçüncüsü, doğrudan davranışsal eylemlerdir, örneğin, tehditlerin veya teslimiyetin gösterilmesi.

Kurtlar genellikle yalnız avlanmazlar, zayıf ya da hasta hayvanları avlamayı tercih ederler ve asla gereksiz yere öldürmez, tok oldukları halde avlanmazlar. (<https://bit.ly/2OnRj5D> , E. T: 27 Kasım 2019).

1.3. Yasalarda Kurtların Durumu – Avlanma Yasakları

Kurtların avlanması ile ilgili birçok ülkelerde farklı yasalar, bu yasalara farklı yaklaşımlar mevcuttur. ABD ve AB ülkelerinde örnek verecek olursak hem Amerika Birleşik Devletleri'nde hem de Avrupa Birliği ülkelerinde kurtların birçok yasalarla korunduğunu görebiliriz. Bu yasalar, korunan türlerin öldürülmesini veya zarar görmesini kısıtlar, fakat bazı durumlarda, örneğin belirli türlerin öldürülmesinin türe fayda sağlayacağı gibi düşünceden yola çıkılarak buna izin verilir. Bazı eyaletlerde, bilim adamları arasında kurtların kamusal olarak avlanmasına izin vermenin kurtlara karşı sosyal hoşgörüyü artırarak türe fayda sağlayacağı gibi bir tartışma konusu var. Fakat avlanmanın kurt popülasyonları için faydalı olduğuna dair net kanıtların bulunmamasından dolayı, ABD mahkemeleri haklı olarak buna izin veren görüşleri defalarca reddetti. Sosyal olarak kabul edilebilirliklerini elde etmek için kurtların avlanması durumu AB hukukunun da bir ihlali olsa da AB mahkemesi bu sorunu henüz çözmedi ve İsveç, Finlandiya gibi bazı üye ülkelerde sosyal tanınma arayışı doğrultusunda kurtların avlanması devam etmektedir (<https://bit.ly/3xkprRF> , E.T: 21 Nisan 2021)

1.4. Amaç ve Yöntem

Çağdaş yaşamımızda kurt imgesi binyıllar öncesi kadar olmasa da birçok kültürlerde halen kullanılmakta olup ve farklı bir şekilde etkisini sürdürmektedir.

“Mitoloji ve Modern Dünya Halklarının Kültüründeki “Kurt” İmgesinin rolü ve İşlevi ile Dünya Sinema Filmlerindeki Kurt İmgesinin Karşılaştırılması” isimli çalışmada gösterge niteliğine sahip en eski sembollerden ve mitolojide en sık karşılaşılan hayvan türlerinden olan kurdun farklı kültürler, özellikle de Türk halkları kültürü üzerindeki etkisi, dünya tarihi ve edebiyatında, genel olarak güzel sanatlardaki rolünün yanı sıra dünya sinema endüstrisindeki yeri ve rolü     lenmektedir.

Çalışmadaki esas amaç kurt imgesinin insanoğlunun hayatında yer edindiği ilkel  a dan günümüz modern döneme kadar nasıl bir devinim yaşadığı, ister kabile hayatı süren, isterse de  a da  insanın yaşamında ne gibi öneme sahip olduğu konusunun incelenmesidir.

Araştırma kurdun eski dönemlerde farklı coğrafya ve farklı kültürlerde tanrı oğlu, kurtarıcı, yol gösterici, kabilenin atası gibi sıfatlarının yanı sıra modern  a da böyle bir mitolojik imge olarak günlük yaşamda kutsal bir önem ta ımasa da  a da  devletlerin, özellikle de Türk devletlerinin Türkçülük gibi milli ideolojilerinde, savaş taktiklerinde hala varoluşunun ve olması gerektiğinin önemini belirtmeyi amaçlamaktadır.

Bu çalışmada genel olarak medyadaki kurt imgesi analizinin yanı sıra sinema filmleri     lemelerinden yola çıkararak kurt imgesinin izleyici üzerindeki etkisi ve  a da  insanın hayatında ne gibi önem taşıdığı araştırılmaktadır. İlaveten farklı fikir ve konuları içeren 4 sinema filminde kullanılan kurt karakterinin yer aldığı sahnelerin içerik analizinin yapılması amaçlanmaktadır.

Çalışmada yöntem olarak eklektik çalışma ve inceleme yöntemi kullanılmıştır. Dünya genelinde yapılan filmlerde kurdun konu olarak farklı şekillerde yer alması durumu yapısal     leme yöntemi ile, filmlerde kurt imgesinin genellikle “Kurt Adam” konulu yapılarda yer alması ve korku filmlerinden oluşması durumu biçimsel     leme yöntemi ile, filmlerde kurt imgesinin geçmiş zaman imgeleri ile nasıl ve ne denli benze ip benze medi i, kurt kavramına yüklenen anlamların aynı çizgide sürdürülüp s rd r lmedi i konusu işlevsel     leme yöntemi ile, araştırılan filmlerde kurdun yer aldığı sahnelerin türleri, sayısı ve süresi içerik     lemesi ile, ele alınan filmlerin izleyici üzerindeki etkisi ise etki     lemesi yöntemi kullanılarak incelenmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

KURT İMGESİNİN KÜLTÜREL GÖRÜNÜMLERİ:

GEÇMİŞ DÖNEMLERE İLİŞKİN BULGULAR

2.1. Dilde Kurt ile İlgili Kavramlar

Kurt ile kültürel bir deneyimi olan hemen her dilde kurt ile ilgili kavramların günlük kullanıma, atasözleri ile deyimlere yansıdığı görülmektedir. Örneğin, Türkçede pek çok kavram kurt ile ilintilendirilmiştir.

- Kurt gibi- deyimi işini bilir, girişken (kimse) için kullanılmaktadır.
- Türkçe sözlükte “Kurt Ağzı” kavramı:
 - 1. Gemi ve sandallarda halatın geçmesi için teknenin kenarına tutturulmuş, açığağz biçimindeki metal parçayı.
 - 2. Doğramanın birbirine geçen dişlerini.
 - 3. Çatıdaki dışa açılan küçük pencereyi ifade eder.
- Kurtağzı bağlamak- açıkta kalan hayvanların kurt tarafından boğulmasını önleme inancıyla çeşitli uygulamalar yapmak demektir.
- Kurt Kapanı- Güreşte rakibi alta düşürdükten sonra üstüne oturarak uylukları arasında ayak bağlama, bir yandan da iki kolu altından el geçirerek ağırlığı bel üzerine vermektir.
- Kurt Masalı- Birini oyalamak, kendini suçsuz göstermek için ileri sürülen gereksiz, inandırıcı olmayan sözleri ifade eder.

Kurt gibi acıkmak, Kurt gibi güçlü olmak, Kurtlar sofrasına oturmak (Akademik Bakış Dergisi Sayı: 39/ Kasım – Aralık 2013).

2.1.1. Atasözlerinde Kurt

Türk ata sözlerinde ve deyimlerinde Kurt kavramı oldukça dikkat çekicidir. Birkaç örnek verecek olursak:

“Şahin kocasa da vermez avını
Ta ezelden kurt eniği kurt olur.”

“Kurt dumanlı havayı sever.”

Kurda konuk giden köpeğini yanında götürür (Türkiye Türkçesi)
Kurdun konaklığına get, köpeği de ardından apar (Kazak Türkçesi)
Börünen dost olsan, itin yanında olsun (Kırım Türkçesi)
İt ilen yolda ol ama çomağı elinden yere koma (Kaşkay Türkçesi)
Kurda mihman bolsan, köpünün yanında bolsun (Türkmen Türkçesi)
İt bilen yoldaş bolsan kolindin tayak çüşmisun (Uygur Türkçesi)
Kurdun adı kötü, arada tilki var, baş keserler (Türkiye Türkçesi)
Şagal bar başını iyer, gurdun adı yamandır (Türkmen Türkçesi)
Çakal var ki, baş keser, kurdun adı bedmandır (Kazak Türkçesi)
Çakal var baş kopardı Türkün adı yamandı (Kerkük Türkçesi)
Kurtla koyun kılıçla oyun olmaz (Azerbaycan Türkçesi)
Tilki var baş koparır, kurdun adı pislige çihib (Güney Azerbaycan Türkçesi)
Kurdun ağzı yese de kan yemese de kandır (Türkiye Türkçesi)
Börünün avzı jese de kan, jemese de (Kazak Türkçesi)
Börünün yesa ham oğzi kan, yemese ham ağzi kan (Özbek Türkçesi)
Başkırdın avızı yesen de kan, yemesen de kan (Nogay Türkçesi)
Kurdun oğlu kuzu olmaz (Türkiye Türkçesi)
Börünün balası böri bolur (Kıpçak Türkçesi)
Kurt enügi yine kurt olur (Oğuz Türkçesi)
Kurt eniği köpek olmaz (Bulgar Türkçesi)
Böriden ečki pütpeş (Altay Türkçesi)
Birönün bari kök (Afgan Türkçesi)
Kurt/ İt ağzından kuzu/kemik alınır mı? (Türkiye Türkçesi)
Kurt avın komaz (Oğuz Türkçesi)
Kaşkar savarençen surah kayalla tuhas suk (Çuva Türkçesi)
Canavar azından kuzu alınmaz (Gagavuz Türkçesi)
Suskiçi huçanan peerişçen me (Hakas Türkçesi)

Kurtağzından olmaz sumuk çıhardan (Kaşkay Türkçesi)
Kurt Zayıflığını ite bildirmez dişini gösterir (Türkiye Türkçesi)
Börü arıklığın bildirmes itke tişin ırcaytır (Altay Türkçesi)
Börü kartlığın belletmez itke tişin ak aytır
Böri arığın bildirmez üçün itge tügen çüyre aylandıra erdi (Karaçay Türkçesi)
Böri arıklığın bildirmes, sırtını cünün kampaylar (Karakalpak Türkçesi)
Kurt dumanlı havayı sever (Türkiye Türkçesi)
Kurd dumanlı gün ahtarur (Güney Azerbaycan)
Börünün azığı boranda (Karaçay Türkçesi)
Kurt eniği yine kurt olur (Türkiye Türkçesi)
Böri beri kök (Afganistan Türkleri)
Börinin balisi böre (Uygur Türkçesi)
Kurt uşğağı kurt olar (Kaşkay Türkleri)
Kurt kocayınca ite maskara olur (Türkiye Türkçesi)
Aslan kartaysa çıkan uyasan közetler (Altay Türkçesi)
Kocalanmış kurt, çüpeğin maskarası olur (Balkar Türkçesi)
Büri kartaysa itler külkisi bula, imiş . (Tatar Türkçesi)
Kurtla koyun dost olmaz (Türkiye Türkçesi)
Kurt koylarga çoban bolmas (Kıpçak Türkçesi)
Kaşkar ketevençe putek surah kurayman (Çuvaş Türkçesi)
Kuuda kuzu emanet edilmes (Deliorman Türkçesi)
Gurt bilen goyun guda bolmaz, guda bolsa da goyun gülmez (Türkmen Türkçesi)
Kurt kom usunu yemez/Kurt kurdu, it iti yemez (Türkiye Türkçesi)
Böri konşisin cemes/ İt itni aşamas (Altay Türkçesi)
Kaşkara kaşkar simest (Çuvaş Türkçesi)
İt itni aşamas (Kumuk Türkçesi)
Böri hamsayıga ala karamas (Özbek Türkçesi)
Kurt tüyünü değiştirir huyunu değiştirmez (Türkiye Türkçesi)
Böri kılın taslasa da, kılığın taslamas (Nogay Türkçesi)
Tilkü tügen taşlar, huyun taşlamaz. (Kırım Türkçesi)

“Aç kurt gibi saldırmak”
“Ardından yüz köpek havlamayınca kurt, kurt sayılmaz”
“Kurda konuk giden köpeğini yanında götürür”
“Kurdu ormandan açlık çıkarır”
“Kurdun adı çıkmış tilki var baş keser”
“Kurdun ağzından kuyruk alınmaz”
“Kurt kom usunu yemez”
“Kurtla ortak olan koyunun payı ya tırnak ya bağırsak”
“Kurttan korkan koyun saklamaz”
“Keçi kurttan kurtulsa gergedan olur.”
“Keçiye rakı içirmişler kurdun evini sormuş ”
“ İl oğrusuz dağ börüsüz olmaz”
“Kurt tüyünü değiştirir ama huyunu asla”
“Kurt kurtluğunu eninde sonunda yapar”
“Kurttan kuzu doğmaz”
“Zamanında gözünün kurdunu kırmazsan gün olur o senin başını kırar”
“Kurttan kulağı Eksik”
“Kurtla kıyamete kadar”
“Kurt koyunun pahalı olduğunu bilmez”
“Tüylü koyunu kurt yemez”
“Kurt ile Koyun ateş ile su”
“Kurdu koyunla barıştırmak”
“Ne kurdu gör ne kulhuyu/ İhlası oku”
“Kurtlar ile kuşlar ile Mevla’yı çağırarak”
“Kurda kuşa yem olmak”
“Kurt kurdu yemez”
“Kurdun ağzını bağlayan da açan da ona rızkını verendir.”
“Kurt yüzü mübarektir”
“Ağzı bağlı kurt emin kurttur”
“Kurt uluyanda gökten Kudret helvası ya ar”
“ İt kurt gibi ulur ise uğursuzluk getirir”.
“Kurdun yol kesmesi zafer alametidir.”

(Kalafat, 2009: 213-219).

2.2. Farklı Kültür ve İnançlarda Kurt Kavramı

2.2.1. Farklı İnançlarda Kurt Kavramı

2.2.1.1. Hristiyanlarda Kurt Kavramı

Hristiyanlıkta kurt kötülük, şeytan, sürü katili, zulüm ve kurnazlık sembolünün yanı sıra, Gubbio kurdunu evcilleştiren Assisili Aziz Francis'in amblemidir. Bu yorum Gubbio'lu Kurt'un ünlü hikayesine dayanıyor. Köye büyük zarar veren kurt, Gubbio sakinleri tarafından öldürülmek için aranıyordu, ancak onunla karşılaşan Aziz Francis, ona "Kurt Kardeş" diyerek döndü ve onu koruyup bir arkadaşı olarak savundu (<https://bit.ly/3oi45jW> , E.T: 05 Kasım 2019)

2.2.1.2. Yahudilerde Kurt Kavramı

Yahudilerde kurt, kana susamışlığı, zulmü ve musallat ruhu temsil eder (<https://bit.ly/3w9HiJU>, E. T: 05 Kasım 2019).

2.2.1.3. Müslümanlıkta Kurt Kavramı

Kurt bir kavram olarak, Müslümanlıkta kendi biyolojik özellikleri ile tanımlanmakta olup, korkunç, yırtıcı bir hayvan olarak nitelendirilmektedir. Tüm Müslümanların kutsal kitabı olan Kur-anı Kerim'de Yusuf Suresinde üç kez kurt kavramı yer almaktadır.

- Babaları, "Doğrusu onu götürmeniz beni üzer, siz ondan habersiz iken onu kurt yer, diye korkuyorum."
- Onlar da "And olsun biz kuvvetli bir topluluk iken onu kurt yerse (o takdirde) biz gerçekten hüsrana uğramış oluruz" dediler.
- "Ey babamız! Biz yarışa girmiştik. Yusuf'u da eşyamızın yanında bırakmıştık. (Bir de ne görelim) onu kurt yemiştir. Her ne kadar doğru söylesek

de sen bize inanmazsın" dediler (<https://bit.ly/33PwGn7> , E.T: 06 Kasım 2019)

2.2.2. Farklı Kültürlerde Kurt Kavramı

2.2.2.1. Türk Halklarının Günlük Yaşantısında Kurtla İlgili İnançlar

Türk halkları kültüründe Kurdun, uğurlu, hayırlı bir hayvan olduğu gibi, şifa verici özelliklerine dair de farklı inançlar vardı, onlardan bazıları günümüzde hala devam etmektedir.

Türk folklorunda; Al basmamak için yeni doğum yapmış kadınların yastığı altına bir parça Kurt derisi konulur.

-Bir insan kurdun böbreğini ve yüreğini yerse ve o insan memesi şişen koyunun memesine dokunursa, hemen iyileşir.

-Çocuğu yaşamayan kadınlar bir kurt derisini ortadan delip, çocuğu oradan geçirirse o çocuk yaşar ve uzun ömürlü olur.

-Kurdun herhangi bir işaretini insan üzerinde taşırsa heybetli görünür.

-Çok uyuyanlar cebinde kurt gözü bulundurduğu müddetçe az uyur.

-Kurdun aşığı delinir de küçük bir çocuğun beşiğine asılırsa o çocuğa nazar değmez.

-Bir adam Kurdun yüreğini kebab edip yerse o adam cesur olur.

-Bir taraftan da Kurt'tan korkulur ve: Kurt tüyü Azrail tüyüdür derler.

-Kurdu öldürmek iyi sayılmaz. İslamlık tesiriyle yerleşen inanişe göre: Kurt Hazreti Ali'nin köpeğidir. Onu öldüren zarar görür.

-Kurdun öldürdüğü hayvan pis sayılmaz, eti yenir. Çünkü Kurt avını önce boğazlar, sonra yer.

Bu tür inançlara saygı gösterildiği içindir ki, Kurt milli sembol olarak ta kabul edilmiş; Armalara, bayraklara, paralara konulmuştur (Uraz, 1992: 144-145).

Kurt, çok eski çağlarda Türklerin bir Totem'i idi. Fakat Göktürk döneminde kurt, bir totemden ziyade kutsal bir sembol haline gelmişti.

Göktürklerin kendi bayraklarının başına bir kurt heykeli koymalarının sebebi de bu idi. Kurt başlı sancaklar, Göktürk devletinin yıkılışından sonra da unutulmamış olmalı ki, Çin İmparatorları Türk kavimlerine Kağanlık unvanı verecekleri zaman, kurt başlı bir bayrakla bir davul veriyorlardı. Bu inanış, Türklerin Anadolu'ya gelişinden sonra bile devam etmiş ve mesela Süryani tarihçisi Mikail'in Selçuk Türklerinin köpeğe benzer bir hayvan peşinde olarak Anadolu'ya geldikleri ile ilgili hikayesi, bu eski Türk inancını yansıtmıştı. Türk kağanlığını tanıyan bir Çin imparatoru gibi, Selçuk hükümdarının Osman Gazi'ye tuğ ile davul vermesi de eski Orta Asya geleneklerinin bir devamıydı. Orta Asya Türklerinin yıldızlarla ilgili inançlarında, göklerde kurtların atları kovaladıkları inancı vardır. Yakut Türklerinin efsanelerinde de bunun birçok örneklerine rastlanılmaktadır. Kurt, Yakut Şamanlarının en önemli efsun hayvanlarından biri idi. Öyle anlaşıyor ki Kurt eski zamanlarda da mesela Hun çağında da Orta Asya halklarının birinci derecede öneme sahip Töz hayvanlarından idi. Yakut masallarında kutsal ruhların dokuz oğullarının hepsi de kurda benzetilirdi (Ögel, 1993: 40-41).

2.2.2.2. Türk Halkları Mitolojisinde Kurt Kavramı

Türk halkları mitolojisinde Bozkurt öncüllük, başarı ve bolluk sembolünü taşımaktadır. Hem yazılı eski abidelerde hem de destanlarda Türkler atalarını kurda benzeter, Kurt Anadan türemiş olduklarını tasvir ediyorlar. Bu inanış Göktürklerden önce Hunlar arasında geniş yayılmıştır. Türk tarihinin en eski zamanlarından başlayarak Bozkurt imgesi ile bağlı efsaneler defalarca değişmiş ve farklı versiyonlarda günümüze kadar varmıştır (Şükürov,1997:96).

2.2.2.3. Orta Asya'nın Türk halkları kültüründe Kurt kavramı

Kurdun farklı halkların geleneksel inançlarındaki imgesi, Taş Devri'nden başlayarak önemli bir yer tutmaktadır. Bu imgenin doğuşu ve gelişimi Orta Asya'daki göçebe halkların ve öncelikle Türklerin dünya görüşü içindeki gelişimi, maddi kültür anıtlarının ve Orta Asya'daki Kurt görüntülerinin analizine dayanarak

izlenebilir. Bu göçebe yaşam biçiminin arkaik kültürlerinde Kurt, kutsal bir yaratıktı. Bu ortamdaki bu vahşi yaratığın adı tabulaşmış, ona farklı isimler konulmuştu: Türkler Kurt'u Tengeriyn noha- "Gökyüzü Köpeği", Moğollar- Burkhanai noha- "Tanrı'nın köpeği", Yakutlar ve Oyratlar-Altan araata- "altın dişliler" ve Hultai imee- "kuyruklu yaratık olarak isimlendirmişlerdi. (<https://bit.ly/3qbpP9j> , E. T: 26 Kasım 2019).

2.2.2.4. Gagavuz Türkleri kültüründe kurt kavramı

Hristiyan dinine mensup olan Gagavuz Türklerinde kurt, yabancı bir canavar olarak bilinir ve herkes ondan korkar. Gagavuz kültüründe kurda adanan bir bayram vardır. Bu bayramda kadınların iş yapmaları doğru kabul edilmez (Manov / Acaroğlu, 2001:73).

Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından Moldova Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nden ayrılan Gagavuzya Cumhuriyeti'nin 1990-1994 yılları arasında kullanmış olduğu milli bayrakta kurt resmi yer almaktaydı (<https://bit.ly/2SXgP3O> , E.T: 14 Mayıs 2021).

Resim 1: 1990-1994 Yılları Arasında Kullanılmış Olan Gagavuzya Cumhuriyeti Bayrağı.

2.2.2.5. Japon Halk Kültüründe ve Halk Mitolojisinde

Kurt, belli bir bölgenin koruyucusu olan dağ tanrısının sıfatlarından biridir. Japoncada kurt sözü "ookami" şeklinde seslenir ve "Büyük tanrı" ifadesiyle eşanlam taşımaktadır. Tapınakların çoğu dağın üzerinde inşa edildiğinden, genellikle kurt

görünüşüne sahip olan dağ Tanrısının korumasına ihtiyaç duyulurdu (<https://bit.ly/2PmyHnm>, E.T: 24 Nisan 2021)

2.3. Kurt İmgesinin Mitolojik Devinimleri

Bayat'a göre, "Kurt eski medeniyetlerde yüzyıllar boyunca farklı anlam ve kavramları sembolize etmiştir. Buna örnek olarak yazılı yapıtlardan olan ve günümüze kadar gelmiş Oğuz Kağan, Dede korkut destanlarını görebiliriz. Oğuz Kağan destanında kurt yol gösterici, Oğuzların savaş kılavuzu konumunda yer alırken, Dede Korkut destanında haber verici konumundadır. Göktürklerde ise kurt ecdat, kurtarıcı olarak bilinirdi. Bu rollerin yanı sıra kurt, "Tanrı Oğlu" konumunda da yer alarak, eski Türk kültür ve inanç kavramında büyük öneme sahiptir" (Bayat,2006: 64-65)

Günümüzdeki kurt imgesi, modern insanın hayatında eski zamanlarda olduğu şekilde yer edinmese de birçok kültürlerde hala eski saygınlığını ve popülaritesini korumakta olup, metalaştırılarak kültürel ve ekonomik alanlarda oldukça önemli bir hareketlilik sağlamaktadır.

2.3.1. Moğol Mitolojisinde

Tanrı ve ecdat konumunda yer almaktadır. Moğol kültüründe kurtlara o kadar saygı duyulur ki Moğolistan'ın sert ikliminde kışın soğuktan korunmak için kalın ve sık tüylerden oluşan kurt kürkünden daha iyi bir şey olmamasına rağmen, Moğol soğuktan donmaya razı gelir fakat kurt kürkünde uyumaz, çünkü bunun Moğol tanrılarını incitebileceğine inanılır. Böylece kurttan yapılmış hiçbir şey giyilmez ve kullanılmaz (Wuhan Textile University, Wuhan, China- 2019, <https://bit.ly/2RXP2Qd>).

2.3.2. Çin Mitolojilerinde

Kurt oburluğu ve açgözlülüğü simgeliyor.

2.3.3. Mısır Mitolojisinde

Kurt şeklindeki tanrı Upuat, yol gösterici tanrı, izci ve aynı zamanda ölülerin koruyucu azizi olarak saygı görmektedir. Onun epiteti “Lider” di (“yönlendiren kişi”). Upuat'a "Osiris'in ilk savaşçısı" denmektedir (<https://bit.ly/3e8CeQ1>, E. T: 05 Kasım 2019).

2.3.4. Yunan-Roma Mitolojisinde

Kurt, Mars'a (Ares) adanmıştır. Yiğitliği sembolize ediyordu. Romulus ile Remus, Marsın çocukları ve Roma'nın efsanevi kurucuları bir kurt tarafından beslendi. Efsaneye göre, kurt kültü “Başlangıç Ayini” ile ilişkilendirilen arınma ve bereket festivali olan eski Lupercalia, festivali ile de ilişkiliydi. Apollon'un sıfatlarından biri- Likeisky ("Kurt")- onu bir kurtla bağlar ya da kurtlardan koruyucuyu işaret etmektedir (<https://bit.ly/3e8CeQ1>, E. T: 05 Kasım 2019).

2.3.5. Aztek Mitolojisinde

Uluyan kurt, dans tanrısını temsil eder.

2.3.6. Slav Mitolojisinde

Kurt, Hort, Vovk, Seriy Zver (Vahşi Gri) isimleri ile tanınır. Kurt, birçok Slav kabilesinin totem atasıdır ve bunun hatırası hala güçlüdür. Evcil köpeklerin atası olarak birçok yönleri ile ona benzetilir. Bu güçlü ve tehlikeli hayvan Slavlar arasında çelişkili duygular uyandırıyor. Korku ve saygı. Bir yandan yırtıcı iblis, ölülerin dünyasından bir canavar. Bir Kurt Adam- yarı insan, yarı canavar, öte yandan- güneş tanrıları ile ilişkilendirilen bilge ve sadık bir dosttur.

2.3.7. Kelt Mitolojisinde

Kurt Gökyüzünün Babasını (güneşi) yutar, bu yüzden, gece olur (<https://bit.ly/3e8 CeQ1>, E. T: 05 Kasım 2019).

2.3.8. İskandinav Mitolojisinde

Kurt, tanrı Odin' in iki kurt arkadaşını ve kurnazlık tanrısı olarak ta bilinen Loki'nin devler ülkesinde üçüncü karısından olan, insan gibi konuşan fakat kurt şeklinde doğulan çocuğu Fenris'i tanımlar. Efsaneye göre çok kısa sürede büyük hızla büyüyen ve dev bir kurda dönüşen Fenris zekâsı ve kuvvetiyle tanrıları bile korkutuyordu (Gaiman – 1923, <https://bit.ly/3gHWUQb>)

2.3.9. İzlanda Mitolojisinde

Kurt, insanlarda bir yandan korku ve diğer yandan da sevgi hisleri doğuran bir hayvandır. İzlandalılara göre, Atilla'nın Gurdun adlı İzlandalı bir eşi vardı. Gurdun, kendi kayını Gunnar'ı davet ederken, ona bir itimat telkin etmek için parmağındaki “Kurt kılları ile örtülü, bir yüzüğünü” gönderir. Fakat Gurdun, Atilla'dan intikam almak için, çocuklarının kafatası ile ona şarap da içiriyor. Bu da bir Orta Asya adetidir. Atilla bu efsanede tam manası ile mitolojik bir şahsiyettir. Kendisi Hunların değil; kötü ruhların, şeytanların kralıdır. (Ögel,1993: 51)

2.3.10. Kuzey Amerika Kızılderili Mitolojisinde Kurt İmgesi

Kuzey Amerika Kızılderili mitolojisinde kurt imgesi, ölümlerin dünyası olan alt dünyayla bağlantılıdır. Manaboso'nun (On-on-Bush) Kurt kardeşi alt dünyaya düşerek boğulup ve dirilmesinin ardından ölümler krallığının efendisi haline gelmesi sonucuna göre. Progenitör kurt mitlerinin totematik kökenleri, özellikle Kuzey Amerika Tlingit kabilesine dayanmaktadır. Bu efsaneye göre, klanın atalarından biri onunla arkadaş olan ve onu mutlu edeceğine söz veren bir kurtla karşılaştı, daha sonra klan kurdu totem olarak görmeye başladı (<https://bit.ly/389zMF0>, E. T: 29 Ekim 2019).

2.4. Anlatılarda Kurt Temsili

Kurt farklı şekillerde birçok kültürlerin sözlü ve yazılı anlatılarında, söylencelerinde yer almaktadır. Ağayar Şükürov'un araştırmış olduğu Çin tarihi kaynaklarında Göktürklerde Bozkurt efsanesi iki rivayetle anlatılmaktadır.

Birinci rivayete göre,

Hun soyundan olan Göktürkler hakanları Kapanpun'nun hakimiyeti altında oldukları bölgeden ayrıldılar. Kapanpun'nun on altı kardeşinden birinin annesi Kurt idi. Düşmanlar on beş kardeşini yok etmiş, fakat Kurt'tan doğmuş olan bu cesur ve güçlü kardeş kurtulmuştu. Bu kardeş evlenip kendine iki karı edindi. Bunlardan biri İlkbahar tanrıçasının, diğeri ise Kış tanrıçasının kızı idi. Bu kadınların her biri, iki çocuk doğurdu. Çocukların en büyüğü olan Notuluşe, hakan seçildi ve "Turk" adını aldı. Turk'un on karısı vardı. Karılarından birinin ismi dişi kurt anlamına gelen "Aşina" taşıyordu. Onun çocuklarından biri hakan oldu ve o da "Aşina" (Asena) adını aldı. Göktürklerin "Aşina" soyundan geldiğine inanılmaktadır. (Şükürov,1997: 96)

Şükürov'un betimlemiş olduğu ikinci rivayete göre,

"Hunların soyundan olan Göktürkler çoğalıp ayrı-ayrı oymaklar halinde yaşarken, "Lin" denilen bir ülkeden gelen düşmanlarının baskınına uğradılar. On yaşındaki bir çocuk dışında hepsi öldürüldü. Düşman askerleri bu çocuğu öldürmediler, fakat ayaklarını kırarak bir bataklığın kenarına bıraktılar. Yavrularını kaybetmiş bir dişi Kurt bu yaralı çocuğu etle besleyerek iyileştirdi. Çocuk büyüyünce Kurt ondan hamile kaldı. Bu arada düşmanları onun yaşadığını öğrendiler ve öldürmek için aramaya başladılar. Kurt çocukla beraber Turfan ülkesinin kuzeyindeki bir mağaraya kaçtı. Bu mağarada on çocuk doğurdu. Çocuklar büyüyip etraftaki kızlarla evlendiler. Kısa zamanda çoğalıp yüz aile oldular. Zamanla yaşadıkları bu alanlar onlara küçük gelmeye başladı. Burayı terk edip

Altay dağları eteklerine yerleştiler. Aşina adlı kardeşleri hagan (kağan) oldu. Kurt soyundan geldiğinin simgesi olarak çadırının ön tarafında üzerinde Kurt başı olan bir bayrak yükseltti. Bundan sonra Göktürkler “Aşina boyu” olarak tanındı.” (Şükürov,1997: 97)

2.4.1. Kurt Kavramına Atfedilen Değerler

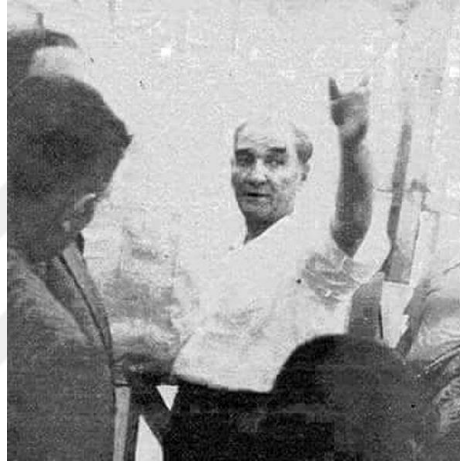
Kurt birçok dünya halkları kültüründe farklı anlamlar taşımaktadır. Bu konu Türk halkları kültürü doğrultusunda incelediğinde kurdun Türk halklarının kültür ve tarihinde ne kadar önemli bir figür olduğu görülmektedir. Türklerde kutsal görülen ve manevi değerler atfedilen kurt, tarih boyunca en çok kullanmış oldukları sembollerden biridir. Totemik inanca dayalı bu yaklaşım, zaman geçtikçe kurt kültürünü toplumun simgesi haline getirmiştir.

Eski Türkler tarihin farklı dönemlerinde Kurda farklı anlamlar atfetmişlerdir. Fuzuli Bayat’a göre kurt en yaygın haliyle Tanrının Türkleri koruması için göklerden göndermiş olduğu kutsal hayvan motifidir. Gök Börü adının anlamı da doğrudan doğruya “Tanrı Oğlu” kavramına işaret etmektedir. Kurt birçok mitolojik kültürlerde olduğu gibi Türklerde de kutsal, kurtarıcı, koruyucu hayvan şeklinde ecdat olarak ta görülmektedir. Kurdun ecdatlık işlevi Cengiz Hanla ilgili kaynaklarda açıkça görülmektedir. Mitolojik şecerede Cengiz Hanın atalarından biri kurt olduğunu göz önünde bulundurursak, burada Göktürklerde olduğu gibi ecdat ana değil, atadır. Oğuzlarda ise kurt hem yol gösteren hem de kurtarıcı konumundadır (Bayat,2006:66).

2.4.2. Politik Çağrışımlar: Gazi Mustafa Kemal Atatürk-Bozkurt Bağlantısı

Tarih boyunca liderler, önderler, devlet kurucuları “Kurt, Bozkurt” gibi unvana sahip olmuşlar. Bunun da esas nedeni ulusun bu şahsiyetlere bir kurtarıcı, yol gösterici gibi değerler atfetmeleridir. Bunun en iyi örneğini Gazi Mustafa Kemal Atatürk’te görebiliriz. Bunun da esas nedeni Atatürk’ün kendisinin Bozkurt kavramına duyduğu saygı ve önemin yanı sıra, Bozkurt kavramını kurduğu yeni,

modern bir devlet olan Türkiye Cumhuriyeti’nde birçok alanda kullanarak, binyıllar önce atalarımızın kutsal değer olarak gördüğü “Kurt’u” yeni çağa taşımış olması ve insanların da onu bir kurtarıcı olarak görmeleri ve kendisini Bozkurda benzetmeleridir. Atatürk döneminde Bozkurt resmi bir sembol olarak görülmüş, paraların üstüne Bozkurt resmi basılmış, tüm okul öğrencilerinin şapkalarında Bozkurt rozeti yer almıştır. Bizzat kendisinin izci öğrenci kuruluşlarına “Yavru Kurt” adı verdirdiği, Türk ocağı binasında tiyatro sahnesinin üstünde Bozkurt resmi koydurduğu bilinmektedir (Ünal,1977: 51).

Resim 2: MHP Genel Merkezinde Atatürk’ün Duvara Asılmış Bozkurt İşareti Yaptığı Portresi

Kaynak: (<https://bit.ly/3uFSHAJ> , E.T: 13 Mayıs 2021).

2.4.3. Bozkurt İşareti Kavramı

Bozkurt işaretinin tarihi çok eski zamanlara dayanmaktadır. Bu sembol Türk hakanları tarafından başarı anlamına gelen bir zafer işareti olarak bilinmektedir. Aynı zamanda batıya göç eden, Hun, Kıpçak, Peçenek Türklerinin de bu işareti soy belirtir olarak yani “Ben Türküm” manasında da kullandıkları bilinmektedir. Ayrıca bu sembol 10. yüzyılda İranlı şair Firdevsi’nin Şeyhname eserinde de yer almaktadır. Türk kadınlarının minyatürünün bulunduğu eserde, Bozkurt işareti yapan kadınlar resmedildiği görülmektedir. Çin’de bulunan eserlere bakıldığında ise, 6. yüzyıla ait olduğu bilinen, Bozkurt İşareti yapan “Türk Hakanı” heykeli, Bozkurt işaretinin,

İslamiyet öncesi Göktürk döneminde ve diğer Türk devletlerinde Hakanlar tarafından kullanıldığının ve zafer işareti olduğunun en iyi kanıtı niteliğini taşımaktadır.

Yakın tarihe bakacak olursak eğer, Milliyetçi Harekât Partisinin kurucusu Alparslan Türkeş'in, 1991 yılında Bakü' de Ebülfez Elçibey'in düzenlediği mitingde halk karşısına çıktığında 1 milyonun üzerinde insanın Türkeş'i Bozkurt işareti ile selamlaması ve bu olaydan sonra Türkiye'ye döndüğünde sevenlerinin kendisini Bozkurt selamı ile selamlaması sonrasında Bozkurt İşaretinin, Türkeş'i sevenler ve ülkücüler tarafından kullanılmaya başlandığını görebiliriz.

Tarihi bin yıl ötesine dayanan bu işarete, Alparslan Türkeş farklı bir anlam atfetmiştir. Türkeş'e göre işarettaki "serçe parmak Türklüğü, işaret parmağı İslam'ı, Bozkurt işareti yapıldığında arada kalan boşluk dünyayı temsil etmekte ve son olarak, kalan 3 parmağın birleştiği nokta ise mührü simgeler" (<https://bit.ly/3y5ZEgx>, E.T:12Mayıs Mayıs 2021).

Resim 3: Alparslan Türkeş'in Betimlemiş Olduğu Bozkurt İşareti

2.5. Efsanelerde Kurt Temsili

2.5.1. Orta Asya'da ilk kurttan türeyiş efsanesi.

Wu-sun'lar, M. ö. 174'den önce, Çin'in batısındaki Kansu Eyaletinde oturuyorlardı. Batılarında da yine kuvvetli bir devlet olan Yüe-çi'ler vardı. Yüe-çi'ler, M. Ö. 174'den önce Büyük Hun Devletinin meşhur hükümdarı Mao-tun

(Mete) ve hemen ardından da oğlu tarafından mağlup edilince, yurtlarını bırakıp Batı Türkistan'a gitmek ve orada Kuşan devletini kurmak zorunda kaldılar. M.Ö. 140 senelerinden sonra daha doğuda yaşayan Wu-sun'lar, batıya göç etmişler ve bugünkü Tanrı dağları bölgesinde, Yüe-çi'lerin boş bıraktıkları topraklara yerleşmişlerdi.

Efsaneye göre, Wu-sun Kralı Kun-mo'nun babasının, Hunların batı sınırında küçük bir devleti varmış. Hun hükümdarı, bu Wu-sun Kralına taarruz etmiş ve Kun-mo'nun babası olan bu kiralı öldürmüştü. Kun-mo da o sıralarda çok küçükmüş. Hun Hükümdarı ona kıyamamış. Çöle atılmasını ve ölümü ile kalımının, kendi kaderine bırakılmasını emretmiş. Çocuk çölde emeklerken, üzerinde bir karga dolaşmış ve gagasında tuttuğu eti, ona yavaşça yaklaşıp vermiş ve uzaklaşmış. Az sonra çocuğun etrafında, bu defa da bir dişi kurt dolaşmağa başlamış. Kurt da çocuğa yanaşarak onu emzirmiş ve sonra oradan uzaklaşmış. Bütün bu olan biten şeyleri, Hun Hükümdarı da uzaktan seyretmiş. Bunları görünce, çocuğun kutsal bir yavru olduğunu anlamış ve hemen alıp adamlarına vermiş. İyi bir bakımla da büyütülmesini emretmiş. Çocuk büyüyerek bir yiğit olmuş. Hun Hükümdarı da onu ordularından birine komutan yapmış. Gittikçe gelişen ve başarı kazanan çocuğa gönül bağlayan Hun Hükümdarı, babasının eski devletini ona vererek, onu Wu-sun Kralı yapmış (Ögel, 1993: 13-14).

2.5.2. Kao-çı'ların kurttan türeyiş efsanesi.

Kao-çı'lar, Orhun nehrinden başlayıp, Güney Rusya'da Volga nehrine kadar uzanan, büyük bir kavimler topluluğu idiler. M. S. 552 senesinde Göktürk ve Uygur devletlerini kuracak olan bu Türk topluluklarının en yakın Çinli komşuları, Toba Sülâlesi idi. Bu sebeple bu Türk toplulukları ile ilgili türeyiş efsanesine, yine Toba çağı kaynaklarında rastlıyoruz.

Efsaneye göre:

“Kao-çı Kağanın çok akıllı iki kızı varmış. (Bazı kaynaklar üç kızı vardı, diyorlar). Bu kızlar o kadar akıllı ve o kadar iyi imişler ki, babaları şöyle bir karara varma zorunda kalmış. Kağan demiş ki: “Ben bu kızları, nasıl insanlarla evlendirebilirim! Bunlar o kadar iyi ki, bu kızlar ancak Tanrı ile evlenebilirler” Bunu diyen Kağan, kızlarını alarak götürmüş ve bir tepenin başına koymuş. Burada kızları, Tanrı ile evlensinler diye beklemiş. Kızlar bu tepede Tanrıyı bekleye durmuşlar. Aradan epey zaman geçmiş. Ama ne Tanrı gelmiş ve ne de onlarla evlenmiş, Kızlar böyle bekleşe dururlarken, tepenin etrafında, ihtiyar ve erkek bir kurt görünmüş. Kurt, tepenin etrafında dolaşmağa başlamış ve bir türlü de orayı bırakıp gitmemiş. (Küçük) kız kurdun bu durumunu görünce şüphelenmiş ve kardeşine: “İşte bu kurt Tanrının ta kendisidir. Ben inip, onunla evleneceğim,” demiş. Kardeşi, gitme, diye ısrar etmiş ama, kız dinlememiş. Tepeden inerek kurtla evlenmiş ve bu suretle Kao-çı halkı, bu hükümdarın kızı ile kurttan türemiş” (Ögel, 1993: 16-18).

2.5.3. Göktürklerin birinci menşe efsanesi.

Ögel’in betimlemiş olduğu gibi “Göktürkler, eski Hun'lann (Hsiung-nu) soylarından gelirler ve onların bir koludurlar. Kendileri ise, A-şi-na (A-shih-na) adlı bir aileden türemişlerdir. Sonradan çoğalarak, ayrı oymaklar halinde yaşamağa başladılar. “Daha sonra Lin adını taşıyan bir memleket tarafından mağlup edildiler. Mağlubiyetten sonra Göktürkler, bu memleket tarafından, soyca öldürüldüler. Tamamen öldürülen Göktürkler içinde, yalnızca on yaşında bir çocuk kalmıştı. Lin memleketinin askerleri, çocuğun çok küçük olduğunu görünce, ona acımışlar ve onu öldürmemişlerdi. Yalnızca çocuğun ayaklarını kesmişler ve bir bataklık içindeki otlar arasına bırakarak gitmişlerdi. “Bu sırada çocuğun etrafında dişi bir kurt peyda oldu ve ona et vererek çocuğu besledi. Çocuk, bu şekilde büyüdüktan sonra da dişi kurtla karı-koca hayatı yaşamağa başladı. Kurt da çocuktan bu yolla gebe kaldı. Göktürkleri mağlup eden ve

hepsini kılıçtan geçiren Lin memleketinin kiralı, bu çocuğun hala yaşadığını duydu ve onun da öldürülmesi için askerlerini gönderdi. Çocuğu öldürmek için gelen askerler, kurtla çocuğu yan yana gördüler. Askerler kurdu öldürmek istediler. Fakat kurt onları görünce hemen kaçtı ve Kao-ch-'ang (Turfan) memleketinin kuzeyindeki dağa gitti. Bu dağda, derin bir mağara vardı. Mağaranın içinde de büyük bir ova bulunuyordu. Ova, baştan başa ot ve çayırırlarla kaplı idi. Çevresi de birkaç yüz milden fazla değildi. Dört yanı, çok dik dağlarla çevrili idi. Kurt, kaçarak bu mağaranın içine girdi ve orada on tane çocuk doğurdu. “Zamanla bu on çocuk büyüdüler ve dışarıdan kızlar getirerek, onlarla evlendiler. Bu suretle evlendikleri kızlar gebe kaldı ve bunların her birinden de bir soy türedi. İşte Göktürk devletinin kurucularının geldikleri, A -şi-n a ailesi de bu on boydan biridir. “Onların oğulları ve torunları çoğaldılar ve yavaş yavaş yüz aile haline geldiler. Birkaç nesil geçtikten sonra, hep birlikte mağaradan çıktılar. Ju-ju'lara (yani Juan-juan devletine) tabi oldular. Altay (Chinshan) eteklerinde yerleştiler. Bundan sonra da Juan-juan Devletinin demircileri oldular...” (Ögel, 1993: 20-21).

2.5.4. Göktürklerin İkinci Menşe Efsanesi

Her iki efsane konu olarak birbirinin aynısıdır. Yalnız ikinci efsaneyi birinciden ayıran en önemli husus, yer adlarının fazla olmasıdır. Bunun gibi faktörler de bir efsanenin daha orijinal olduğunu gösteren en önemli delillerdir. Aynı efsanenin farklı kaynaklarda da bulunması, böyle bir efsanenin gerçekten var olduğunu ve Türkler arasında söylendiğini gösteren çok kuvvetli bir kanıttır.

Efsaneye göre; Göktürklerin ilk ataları, Hsi-Hai, yani Batı Denzinin kıyılarında oturuyorlardı. Lin adlı bir memleket tarafından, onların kadınları, erkekleri, çocukları ile birlikte, büyüklü, küçüklü, hepsi birden yok edilmişlerdi. Türklerin hepsini öldürdükleri halde, yalnızca bir çocuğa acımışlar ve onu öldürmekten vazgeçmişlerdi. Bununla beraber, onun da kol ve bacaklarını keserek, kendisini büyük

bir bataklık içindeki otlar arasına atmışlardı. Bu sırada dişi bir kurt peyda olmuş ve ona her gün, et ve yiyecek getirmişti. Çocuk da bunları yemek suretiyle kendine gelmiş ve ölmemişti. Az zaman sonra, çocukla kurt, karı-koca hayatı yaşamağa başlamışlar ve kurt da çocuktan gebe kalmıştı. Türklerin eski düşmanı Lin devleti, çocuğun hala yaşadığını duyunca, hemen adamlarını göndererek hem çocuğu ve hem de kurdu öldürmelerini emretmişti. Askerler kurdu öldürmek için geldikleri zaman, Kurt onların gelişlerinden daha önce haberdar olmuş ve kaçmıştı. Çünkü kurdun kutsal ruhlara ilgisi vardı ve daha önce onlar vasıtası ile haber almıştı. “Buradan kaçan kurt, Batı Denizinin doğusundaki bir dağa gitmişti. Bu dağ, Kao-ch'ang (Turfan) memleketinin kuzey-batısında bulunuyordu. Bu dağın altında da çok derin bir mağara vardı. Kurt, buraya gelince, hemen bu mağaranın içine girmişti. Bu mağaranın ortasında, büyük bir ova vardı. Bu ova, baştanbaşa ot ve çayırliklarla kaplı idi. Ovanın çevresi de aşağı yukarı 200 milden fazla idi. Kurt, burada on tane erkek çocuk doğurdu. Göktürk Devletini kuran A-şi-na ailesi, bu çocuklardan birinin soyundan geliyordu” (Ögel, 1993: 22-23).

2.5.5. Göktürklerin Üçüncü Menşe Efsanesi

Prof. Dr. Bahaeddin Ögel'in Çin kaynaklarından elde ettiği ve betimlemiş olduğu bilgilere göre üçüncü efsane şu şekilde anlatılmaktadır.

“Göktürklerin ataları, Hunların kuzeyinde bulunan Sou ülkesinden çıkmışlardır. Onların kabilelerinin reisine A Pang-pu denirdi. Onun, on yedi tane büyük ve küçük kardeşi vardı. Büyük kardeşlerinden birinin adı da İ-ci Ni-su-tu idi. Bu çocuk kurttan doğmuştur. Bütün bu kardeşlerin yaratılış bakımından tabiatları, biraz budalaca idi. Bu sebeple de devletleri, düşmanlar tarafından süratle yok edildi. Tabiat üstü bir kudrete ve özelliklere sahip olan İ-ci Ni-su-tu, yağmurun yağması ve rüzgârın esmesi hususunda emirler verebiliyordu. Onun iki karısı vardı. Bunlara, yaz ve kış Tanrılarının

kızları denirdi. Bu iki kadından birisi, dört tane çocuk doğurdu. Bu çocuklardan birisi beyaz bir leylek oldu. İkinci çocuk, A-fu ile Kem nehirleri arasında oturdu. Bunun adı da Çi-gu (Kırgız) idi. Üçüncü çocuk da Çu-cin suyunda yerleşti. Dördüncü çocuk ise, Chien-su ve Şin dağlarında oturuyordu ve kardeşlerinin de en büyüğü idi. Bu dağlar üzerinde, yıkılan eski devletin başkanı A Pang-pu'nun bir oymağı yaşıyordu. Bu dağların çok soğuk olması sebebi ile, bu oymak da soğuktan çok ıstırap çekiyor ve ısınmanın bir yolunu bulamıyordu. Dört çocuğun en büyüğü, burada ateşi bulmuş ve onları ısıtarak beslemişti. Bu yolla da oymak halkı ölmeden, yaşamının yolunu bulmuştu. Bunun üzerine diğer üç kardeş de birleşerek, büyük kardeşlerini başkan seçmişlerdi. Büyük kardeş başkan olunca da Türk unvanı almıştı. “Bu Türk’ün özel adı da Na Tu-liu idi. 10 tane de karısı vardı. Bu kadınların doğurdukları erkek çocukların hepsi de soy adlarını, annelerinin adlarından alıyorlardı. “Göktürk Devletini kuran Aşina ailesi ise, Türk’ün küçük karısının soyundan geliyordu. Türk ölünce, 10 ayrı anneden doğan çocukların hepsi toplandılar ve aralarından birisini başkan yapmak istediler. Hepsi bir arada büyük bir ağacın altına gittiler ve orada şöyle anlaştılar: “Ağaca doğru, en çok kim yükseğe atlıya bilirse, o başkan olacaktır”. Aşina’nın oğlu, diğerlerinin arasında en genç olmasına rağmen, en yükseğe atladı. Yüксеğe atlama rekorunu kırınca da hepsi onu kendilerine başkan yaptılar. “Aşina’nın oğlu başkan olunca, A Hsien Şad unvanını aldı. (Ögel, 1993: 25-28)

2.6. Destanlarda Kurt İmgesi

2.6.1. “Oğuz Kağan” Destanı

Hiç şüphesiz Türk destanlarının en kıymetlilerinden biri “Oğuz Kağan” Destanı veya bir diğer adı ile “Oğuznâme”dir. Oğuz Destanı, “bakşı” adı verilen ozanlar tarafınca uzun bir zaman sürecinde nesilden nesle aktarılaraq orta çağda

yazıya geçirilmek suretiyle yazılı abidelere dönüşen, hükümdarların şecerelerini ve devlet kurma ülküsünü yansıtan tarihi salnamelere dönüşmüş eserler bütünüdür.

Türk mitolojisinin, özellikle de “Oğuz Kağan” destanının bilicisi Fuzuli Bayat’a göre Oğuz Destanı’nı şu şekilde tanımlanmaktadır:

“Oğuz Kağan destanı milli, bedii kaynak rolünü oynayarak, Türk edebiyatında bedii, tarihi ve ideolojik yönleri birleştirerek epik şuuraya dayanan epik kuralları ve tarihi gerçekliği yansıtmaya kıymetlidir. Bedii, estetik ve tarihi gerçeklik katmanı destanda tek bir sistem şeklinde, senkretik yapıda takdim edilir. Oğuz destanı milli ahlaki değer olarak söz sanatının gelişmesinde, klasik kahramanlık ve aşk destanlarının oluşmasında ve yazılı edebi türlerin şekillenmesindeki manevi rolü, Oğuzname metinlerinin birlikte araştırılması sonucunda ortaya çıkmaktadır. Oğuz Destanı, Oğuzların manevi dünyasının haber kaynağıdır” (Bayat,2006: S.19)

Fuzuli Bayat Oğuz ve Boz Kurt paralelini geniş bir şekilde tahlil etmiştir. Bayat’a göre Bozkurt Oğuz Kağan Destanı’nın arkaik katında duran esas mitolojik varlıklardan biridir. Türk mitolojik sisteminin esas kahramanlarından biri olan Bozkurt bir dizi rolleri ve işlevleri üstlenmektedir. Bu mitolojik varlık en geniş haliyle yalnız Oğuz Kağan Destanı’nda kalmıştır. Bütün olarak ele alındığında Bozkurt Türk milli kültüründe birçok fonksiyonu yerine getirmektedir. Ecdat, koruyucu, kurtarıcı, yol gösteren vs. Bu fonksiyonlar Bozkurdun eskiden Tanrı oğlu gibi tasavvur olunması ile sıkı bağlıdır. Oğuz Kağan Destanı’nda Bozkurt yol gösteren, Oğuzların savaş kılavuzu rolünü üstlenmektedir. Oğuz Kağan Destanı’nda Tanrı oğlu fonksiyonunun bir kısmını Bozkurt, diğer kısmını ise Oğuz yerine getirmektedir. Şiirsel metin dahilinde kurtarıcılık ve yol göstericilik işlevini kurt, dünyanın dört bir tarafını tutup büyük bir Cihan devleti kurmak misyonunu ise Oğuz yerine getirmektedir (Bayat, 2006: 64-65).

Türk dilli halkların soy kökünün en iyi araştırmacılarından biri olan Prof. Dr. Mirâli Seyidov’a göre "Oğuzname" nin Uygur versiyonu, efsanevi düşüncede kurt ongununun konumunu netleştirmek için edebi, efsanevi bir anıttır. "Oğuzname" nin

Uygur versiyonu kayda alındığı zamandan günümüze dek ne kadar değişmiş olursa olsun, hala Türk halklarının, özellikle de Uygurların efsanevi görüşlerini korumuştur. Seyidov'a göre "Oğuzname" nin bu versiyonu, kurtların Oğuzların ongunları olduğunu net bir şekilde gösteriyor. Kurt gökten bir ışınla yere inerek zor zamanlarda Oğuz ve kabilesine yardım eder, yürürken hep Oğuzların yanına gider, zor yollarda onlara rehberlik eder (Seyidov,2006:18).

Uygurca yazılmış ve Türkçeye tercüme edilmiş Oğuz Destanı'nda Bozkurtla Oğuz Kağan paralelinin olduğu kısımlar şu şekilde anlatılmaktadır.

Oğuz-Hanın Batıda İdil boyu akınları:

Urum Kağan derlerdi, ulu büyük bir Kağan,
Oğuz'un komşusuydu, sol yanında oturan.

Kentleri çok çok idi, sayısız orduları,
Dinlemezdi Oğuz'dan, giden buyrultuları.

Gitmez idi ardından, direnir durur idi,
“Sözünü tutmam!” Diye, söylenir durur idi.

Yarlık gönderdi Oğuz, yarlığın dinlemedi,
Oğuz başına koydu, yok edeyim ben dedi!

Oğuz yola çıkararak, bayraklarını açtı,
Muz-Dağ eteklerini, kırk günden sonra aştı.

Çadırları kurdurup, derin uykuya daldı.

Tan ağarıyordu ki, çadıra ışık daldı.

Bir erkek kurt göründü, ışıktaki soluyarak!

Bir kurt ki gök yeleli! Bir kurt ki gömgök tüylü!

Bakıyordu Oğuz'a, ışıktaki uluyarak!

Döndü bu kurt Oğuz'a, tıpkı bir insan gibi!

Ağzından sözler döktü, tıpkı bir lisan gibi!

Dedi: Ey! Ey! Oğuz ey! Bilirim ne dilersen!

Urum'un illerinde, savaş yapmak istersin!

Ey Oğuz! Askerini, ben kendim güdeceğim!

Ordunun en önünde, ben de yürüyeceğim!”

Toplattı çadırını, Oğuz duyunca bunu,

Ordusuna gidince, hayretle gördü şunu:
Bir büyük erkek bir kurt, askere öncü gibi!
Gök tüyü gök yelesi, yol veren izci gibi!
Yürür durur önlerden!

Nihayet durdu bir gün, neçe sonra günlerden,
Duruverdi Oğuz'un, ordusu da ardında,
Bir nehir vardı burda, Idil-Müren adında.
Savaş başladı birden, nehrin kıyılarında,
Ok ile, kargı ile, Kara-Dağ sırtlarında.
Askerler arasında, çok çok vuruşgu oldu,
Halkın gönlü bunaldı, kalplere kaygu doldu.
Bu vuruşma, döğüşme, öyle yaman oldu ki,
Idil-Müren'in suyu, kıpkızıl kanla doldu!
Oğuz Kağan başardı, Urum Kağan da kaçtı,
Kağanlığını aldı, halkı iline kattı.
Oğuz Han'ın Otağı, ganimetlerle doldu,
Ölü, diri ne varsa, onun tutsağı oldu.

“Karluk” Türk boylarının türeyişi

Bir kurt ki, erkek bir kurt!
Gök tüylü, gök yelesi!
Bu kurt döndü Oğuz'a, bakmadan sağa sola,
Dedi: Ey Oğuz şimdi, ordunu çıkar yola!
Halkını, beylerini atlandır çıkar yola,
Baş çekip göstereyim, doğru yol nerde ola!
Oğuz Kağan baktı ki, erkek kurt önler gider,
Ordunun öncüleri, bozkurdu gözler gider.
Oğuz bunu görünce, ne çok sevinmiş idi,
Alaca aygırına, severek binmiş idi.
Apalaca aygırın, Oğuz severdi özden,
Ama at dağa kaçtı, kayboldu birden gözden.
Bu dağ buzlarla kaplı, çok büyük bir dağ idi,

Soğğun şiddetinden, başı da ap ağ idi.
Çok cesur, çok alp bir Beğ, ordu içinde vardı,
Ne Tanrı ne şeytandan, korku içinde vardı,
Ne yorgunluk ne soğuk, erişmez idi ona,
O beğ dağlara girdi, dokuz gün erdi sona,
Aygırı yakaladı, memnun etti Oğuz'u,
Atamadı üstünden, dağlardaki soğğu,
Olmuştu kardan adam, kar ile sarılmıştı,
Oğuz onu görünce, gülerek katılmıştı.
Dedi: “Baş ol beğlere, sen de artık burda kal!
“Sana “Karluk,” diyeyim, ölmeyen adını al!”
“Çok çok mücevher ile, hediye verdi ona,
Soyurgadı Karluk'ı, devam etti yoluna.

Oğuz-Han'ın güney akınları:

Gök yeleli, gök tüylü, göründü kutsal Bozkurt,
Hint (Sındu), Tangut illeri de oldu Oğuz'a bir yurt.
Oğuz yürüyüp gitti, Suriye (Şağam)'nin yoluna,
Baş kesti, savaş yaptı, kattı kendi yurduna.
Söz dışında kalmasın, bilsin bunu da herkes:
Güneyde Barkan adlı, bir il var idi bu kez.
Av kuşları çok olan, zengin bir bucak idi,
Vahşi hayvan yurduydı, havası sıcak idi.
Mücevher, gümüşü çok, altını da paradır,
Halkın yüzünün rengi, Tanrıdan kapkaradır.
Bu yerin Kağanının, adına derler Masar,
Oraya giden Oğuz, yaman vuruşur, basar.
Savaşı kazanınca, Masar Kağan da kaçır,
Alıp onun yurdunu, kendi yurduna katar.
Sayısız at, mal alır, dostları hep sevinir,
Döner evine gider, düşmanları yerinir.

(Ögel, 1993: 119-120,122,125)

Felsefe bilimleri. Dr. Ağayar Şükürov'un betimlemesine göre, Oğuzname motiflerinin arkaik katında duran Boz Kurt Türk mitoloji sisteminde esas anlayıştır. Boz Kurt karakteri Müslüman ideolojisinin tesirine maruz kalmış hiçbir salnamelerde yoktur. Oğuzname'deki Bozkurt karakterinin geniş kapsamlı araştırılması gösteriyor ki, bu karakter eski "Boz Kurt" destanının bir hissesidir. Türk medeniyetinde Boz Kurt, birçok kavramı simgeliyor. Kurtarıcı, ecdat, hami, yol gösteren ve s. Bütün bunlar boz Kurt karakterinin ilkin katlarında Tanrı oğlu motifinin durduğunu gösteriyor. Bu karakterin semavi menşei Türk ve Moğol mitolojisinde farklı yerlerde tekrarlanmakla da kanıtlanıyor. Yaradılış mitlerinden malum olduğu gibi Tanrı oğlunun esas görevi kurtarıcılıktır. O insanları Erlik'ten, onun yardımcıları olan kötü ruhlardan koruyor, onlara ateş yakmayı, silah yapmayı, alaçık kurmayı öğretiyor. "Oğuz Kağan" destanında Tanrı oğlu görevinin bir kısmını Boz Kurt, diğer bir kısmını Oğuz yerine getiriyor. Şiirsel metinlerde bu ikilinin görevleri daha net bir şekilde gözüküyor. Kurtarıcılık görevini Kurt, el kurmak, alanları genişletip devlet kurma misyonunu ise Oğuz üstlenmektedir. Oğuz Kurt sembolleri, Oğuz Kurt paralelliği de buradan kaynaklanıyor. İlk destanda Boz Kurt'un Oğuz'un simasında tezahür ettiği şüphe doğurmuyor. *Oğuzculuk* ideolojisinin tesiri ile yeniden yaranan destanda Oğuz Kurt'tan daha çok peygamber, fatih semantik yükü ile yüklenmiştir. Fuzuli Bayat'a göre göçebe Türkler arasında geniş yayılan Boz Kurt mitleri gittikçe Boz Kurt destanları haline gelmeye başladı. Göktürkler zamanında ise Kurt, bir ecdat, kurtarıcı gibi resmi olarak devlet sembolleri sırasına dahil edilmiştir. Hakimiyette olan Türk Aşina Kurt sülalesi Kurt'u, kendilerinin ana ecdatları ilan etmişlerdi. Kurt kafasının bayrak üzerinde görünmesi artık Boz Kurt'un resmen bir ecdat, bir kurtarıcı olarak statüsünü belli ediyordu. (Şükürov,1997:100-101).

2.6.2. Dede Korkut Destanında Kurt İmgesi

Oğuz Türklerinin en önemli destanlarından biri olan Dede Korkut destanında da Kurt motifine rastlamaktayız. Fuzuli Bayat'ın betimlemesine göre Dede Korkut Oğuznamelerinde kurt, mitlerde ve metinlerin her bir parçasının tasvir edilen konularında görünmektedir. Destanda Kazılık Koca ile oğlu Yigenek'in görüşmesi şu şekilde anlatılmaktadır:

“Babası ile Yigenek gizli yaka tutuban yilişdiler, iki hasret birbirine bulışdılar, issüz yirün kurdu gibi ulışdılar. Tanrıya şükürler kıldılar.”

Bayat’a göre bu sahne ilk kurt-insan paralelliğinin kalıplaşmış olduğunu gösterir ve bu karşılıklı uluma görünürde haberleşme anlamında olup ikinci boyda da Salur Kazan’ın kurtla tek başına haberleşmesinde görülmektedir (Bayat, 2006: 64, 68).

Karangu (karanlık) akşam olanda, günü doğan!

Kar ile yağmur yağanda, er gibi duran!

Kara koç atlar görende, kişneşdüren!

Kızıl deve gördüğünde, bozlaşduran!

Ağca koyun gördüğünde, kuyruk çarpıp kamçılayan!

Arkasını vurup, berk ağılın kapısını söken!

Karma ögeç (2 yaşlı koyun) semizin alıp tutan!

Kanlı kuyruk üzüp, çap çap yutan!

Avazı Kaba köpeklere kavga salan!

Çakmaklıca çobanları, dünle (gece) koyturan (yürüten)!

Ordumun haberin bilir misin, değil (de) manga (bana)!

Karabaşım kurban olsun, kurdum sana!

Yaşar Kalafat’a göre burada kurt iye dilinden anlatılınca, daha çok ak iye konumundadır. Genel olarak haber verici kişiliğinin yanı sıra diğer benzerleri gibi ceza da verebilen durumundadır. Günbatımından sonraki karanlık dönem ise, kara iyelerin egemenlik dönemidir (Kalafat, 2009: 46).

2.6.3. Köroğlu Destanı

Türk destanları sırasında çok önemli yere sahip olan destanlarından biri olan Köroğlu destanında da kurt motifine rastlamaktayız. Fuzuli Bayat’ın betimlemiş olduğu Köroğlu Destanının Azerbaycan varyantında da kurtla ulumak motifi yer almaktadır. Andalıp Karacadağı’nın *Şiirler Mecmuası*’ndan alınmış “yeyip gurdlarınla ulaşım dağlar” dizesinde Köroğlu’nun kurtla karşılıklı uluduğu, yani kurtluğu açık şekilde görülür.

Ac gurd kimi derelerde pusubdu...

Köroğluyam bir ac gurdam...
Hak yaradıp benim kimi gurd güdü...
Gurd oyunun aralığa salanda...
Gerek budu, gurddan olan gurd olsun...
Adım gurd oldu, gurd oldu...

Bayat'a göre destanda Köroğlu'nun başlıca sıfatı "aç kurt" tur. Destanda Köroğlu'nun kurtluğu, sistemli bir şekilde metnin tüm katmanlarında görülmektedir. Bu sistem sadece Köroğlu koşmalarında görülmez, aynı şekilde onun davranış ve hareketinde kendini gösterir. Bu bağlamda insan-kurt paralelliği sadece Oğuz Kağan destanında değil aynı zamanda Köroğlu destanında da görülmektedir. Aradaki fark, Oğuzun kurtla açık münasebetindedir. Köroğlu'nda böyle bir ilişkiye rastlanılmamaktadır. O, sadece kendini aç kurda benzetmekle kurtluğu yaşatır. Kendisine "gurd oğluyam" demesi sosyal adaletin kurucusu rolünde yeniden doğduğunu göstermektedir. Destanın Türkmence varyantında da Köroğlu'nun kurtluğuna işaret eden kısımlar yer almaktadır. Örneğin, Hünkarın adamları Köroğlu ve onun yiğitleri hakkında "bunlar çöl kurtlarıdır" der; Ağa Yunus cevabında Köroğlu'ya "hansı çölün gurdu olduğunu bilemedim" der (Bayat, 2006: 68-69).

Destanının Azerbaycan varyantında Məhəmmədhusəyn Təhmasib'in betimlediği "Köroğlu'nun Bayazid Seferi" kolunda Köroğlu bir koşmasında yine kendini bir aç kurda benzetererek şöyle der:

Koroğluyam bir ac qurdam,
Çənlibeldə ağır yurdam,
Qan çıxardar indi gordam,
Tök malını, get bəzirgan!
(Təhmasib, 2005: 412)

Köroğlu'nun yaşlılığı.

Destana ait bir koşmada Köroğlu yaşlı halinde kendi yaşantısını, hayata bakış açısını şu şekilde anlatırken, sonda da yine isminin kurt olmasına işaret eder.

Beş gün bu fani dünyada
Bənzim zərd oldu, zərd oldu,
Gördüm bir qanlı zalımı,
Mənə dərd oldu, dərd oldu.

*Məndən qorxdu xanlar, bəylər,
Dava qılsam düşmən deyilər?
Dünyada mənəm deyənlər,
Yeri yurd oldu, yurd oldu.*

*Koroğluyam, mən hazardım,
Ağ üstədən, qara yazardım,
Nə qədər misgin gəzərdim,
Adım qurd oldu, qurd oldu.
(Təhmasib,2005: 433)*

2.6.4. Edda Destanı

Prof. Dr. Bahaeddin Ögelin betimlemiş olduğu eski İzlanda dilinde yazılmış olan “Edda” adlı destanda şöyle deniyor:

“Atli’nin (yani Attila’nın) Gurdun adlı bir karısı ve Gunnar adında bir kayını vardır. Atli kayını Gunnar’ı ortadan kaldırıp onun malına konmak için kurnaz bir hizmetkarını ona gönderir ve kayının evine davet eder. Atli’nin karısı Gurdun, meselenin iç yüzünü anlar. Parmağındaki kurt kolları ile örtülü olan yüzüğünü çıkarır ve kardeşine gönderir. Bu suretle, ona dikkatli ol ve gelme, demek ister. Gunnar’ın etrafındakiler de onun bu daveti kabul etmemesi için çok uğraşırlar. Fakat bunların hiçbiri fayda vermez ve Gunnar yola çıkıp, Atli’nin ordugahına gelir. Atli kayınını karşılar ve askerlerle dolu kale burçlarında onu ağırlar. Az sonra da kayınına kendisinin artık bir esir olduğunu ve bir daha da geri dönemeyeceğini söyler. Gurdun, para verip kurtulmak ister. Fakat Atli’nin daha büyük gayeleri vardır. Bunun için de böyle bir fidyeye razı olmaz. Alman destanının meşhur kahramanı Nibelungen’in hazineleri varmış. Bu hazinelerin yerini de yalnızca Hagen adlı biri bilirmiş. Fakat Hagen da çoktan ölmüş imiş. Bununla beraber onun ruhu, her zaman Gunnar’ın etrafında dolaşır ve

ona nasihatler edermiş. Atli bunu bildiği için, Gunnar'ı sıkıştırmaya başlamış. Fakat Gunnar, Hagen'in ruhunu bu işe karıştırmaktansa yılanlarla dolu zindanlara atılmasına razı olmuş ve böylece hayatı sona ermiş. Atli'nin karısı Gurdun, buna çok içerlemiş ve Attila'dan intikamını almak için fırsat kollamış. Attila'nın da Erpe ve Eitei adlı iki tane oğlu varmış. Attila savaşta iken, Gurdun bunları öldürmüş ve babaları savaştan dönünce de ona çocuklarının kafatası ile şarap içirmiş. Daha sonra da bir yolunu bulup, Attila'nın hizmetçisini elde etmiş ve Attila'yı bıçaklatarak öldürtmüş. Sarayını da ateşe vermiş...”

Atilla'yı daha yakından tanıyan eski Alman destanlarına göre ise, Atilla çok iyi ruhlu, cömert, sakın ve büyük bir şövalye ruhuna sahip bir hükümdardı. Atilla'yı göremeyen; fakat yalnızca onun şöhretini ve etrafa saldırdığı büyük korkuyu duyan İzlanda şairleri, onu bir cin veya peri gibi sanmışlardı. Bunun için de onlara göre Huna-land, yani Hunların ülkesi, cin ve perilerin yaşadığı bir ülke idi (Ögel,1993: 52).

Altay ve Güney Sibirya Türk destanlarında kurt şekline girme hallerine sık sık rastlamak mümkündür. Minusinsk'de toplanmış Türkçe bir destana göre, bir mağaradan yer altına giren bir çocuk, önce Arslan ve ayılarla karşılaşır ve sonra ise 13 kıza rastlıyor. Kızlar birdenbire 13 kurt dönüşüyorlar ve çocuğa hücum etmeğe başlıyorlar.

Türk edebiyatında kurt ve kurda benzeme: Kök-Börü, yani “Gök kurt”, büyük hükümdarların kudretini göstermek için kullanılan bir sıfat olarak görülmektedir. Örneğin Manas destanında, Kızgınlının Orta-Yüz reisi Kökçü'nün oğlu ile Manas-Han'ın oğullarına, konuşma sırasında hep “Kök-Börü Sultanım!”, denirdi. Belki de bu, büyük sultanlar için artık bir unvan olmuş ve kalmıştı (Ögel,1993: 49).

2.7. Tarih Çerçevesinde Kurt Temsilinin Gelişimi

Kurtların tarihteki yeri ve rolü en eski mitolojik kültürlere dayanmaktadır. Kurt imgesi Avrasya'nın birçok mitolojisinde ortak kavram olan, kabilenin atasının dişi kurt tarafından yetiştirilmesi hikayesi ile anlatılmaktadır. Örneğin eski Roma

mitolojisinde Roma'nın kurucuları Romulus ve Remus'u emziren Capitoline dişi kurt tarafından beslenilmesi efsanesine, eski İran hükümdarı Kiro'su emziren dişi kurt efsanesine ve Türk halkları mitolojik kültüründe Hunların ilk atalarının dişi Kurt tarafından beslenilmesine, Göktürklerin ise dişi Kurt tarafından türemiş olduklarına inanılır. Göçebe Türk kabilelerinde ise kurt, kabile totemi olarak kabul edilmiş, bu kabilelerin savaş bayrakları üzerinde kurt kafası vardı. Kabile başçıları kendilerini kurt diye isimlendire biliyorlardı.

Kurt, bir savaşçı amblemi olarak ta hizmet edebilir ve birçok kültürde savaş tanrısı olarak ta tanımlanabilir. Eski Roma'da kurt Mars kültüründe ve İskandinav mitolojisinde ise Odin kültüründe önemli bir rol oynadı. Hitit, İran, Yunan, Germen ve diğer Hint-Avrupa geleneklerinde, tek bir manganın sembolü olarak kurt sürüsü fikrini yansıtan savaşçılar, kurtlar olarak adlandırılır ve üst giyimlerinde genellikle kurt derileri kullanırlardı (<https://bit.ly/3tSPFc8>, E.T: 22 Nisan 2021).

Kadim bir devlet geleneğine sahip olan Türkler, tarihte 16 imparatorluk kurmuş, güçlü bir askeri sisteme ve düzenli bir yönetim şekline sahiptiler. Eski Türkçede "Börü" adı verilen kurt, Çin kaynaklarında "Foli" şeklinde geçmekte olup ve Göktürk muhafız alayının askerine de bu ismin verildiği görülmektedir (Babayev: 2016, http://www.elibrary.az/docs/jurnal/jrn2016_628.pdf).

Kurt imgesi modern dönemde de savaş taktik ve stratejilerinde hala kendi yerini korumaktadır. Örnek verecek olursak, günümüzde hem Türkiye hem de Azerbaycan ordusunda büyük başarıyla kullanılan Turan veya Hilal taktiğini görebiliriz.

2.8. Totemizmde Kurt Kavramı

Eski Türklerde Totemizm ve Ongun Kültü de kurt imgesine oldukça yoğun bir biçimde yer vermektedir. Muhtarova'nın betimlemesine göre, Totemizm ister senkronik isterse de diyakronik konstrüksiyonuna göre insan ve hayvan ilişkilerini şekillendirmektedir (Muhtarova, 2017: 5).

Totemizm mitolojinin tarihi gelişim sürecinin aşamalarından biridir. Totemizm daha geniş olan mitolojinin bütünsel yapısında bir kolu teşkil eder. Mit, eski insanların dünyayı anlama şeklidir. İlkel toplum insanların davranışına ve ahlakına yön veren kanunlar bütünüdür. Mit şuuru, animizm, fetişizm, totemizm ve

antropomorfizm süreçlerinden geçerek sabit bir şekil alır. Totemizm de kendi ideolojik kökünü animizm ve antropomorfizmden alır.

Muhtarova’ ya göre totemizmde kutsal sayılan hayvanla ilkel toplum arasındaki ilişki doğrudandır. Totemizm her bir etnik grubun kendi soyuna ve köküne yakın bildiği hayvanla “akrabalık ilişkisine” dayanır ve bireysellik prensibi yoktur. Totemizme göre her topluluğun ayrı totemi var. O topluluktan olanlar aynı totemi kutsal sayar ve onun soyundan geldiklerine inanırlar. Totemizmin özelliklerinden biri de her topluluğun bir toteme sahip olmasıdır, yani totemsiz bir topluluk mevcut değildir. Totemizm dini gelişimin en başında meydana gelen dünya görüşüdür ve sitemli din seviyesine yükselememiştir. Totemizmde Türk-Şaman mitoloji sisteminin en arkaik katmanlarından birini oluşturan “Ongunculuk” izlerine de rastlanılmaktadır. Ongun (On/Onk/Ong) kökünden türemiş olup, bolluk, bereket, tamir etmek (onarmak), iyileştirmek anlamına gelmektedir. Onay, Onaylamak, Onmak (iyileşmek) sözleri ile aynı kökten geliyor. Onsuk, onat sözleri bütünlük, mükemmellik anlamına geliyor. On rakamı kelime olarak iki elin bütünlüğüne ve tüm parmaklarına işaret eder. Kendi neslinden türenmiş olduğuna inanılan herhangi bir hayvan, bir obje veya bir varlık Ongun olarak görülebilir. Her boyun farklı bir hayvanı ve onu işaret eden bir Ongunu vardır. Ongun olarak kabul gören bir hayvanı öldürmek, yemek veya yaralamak yasaktı. Hatta bu hayvanların ismini dile getirmek bile kutsal yasak olarak sayılmaktadır.

Arkeolojik kazıntılardan elde edilen bilgiler, destan ve efsanelerde adı geçen eski ifadeler, Türklerde bazı hayvanların önemli yere sahip olduğunu göstermektedir. Hayvanlara verilen önem ve değere göre Eski Türklerde totemiz inancın olması kabul edilir. Türklerin totemiz olarak ifade edilmelerinde, Kurt ile bağlı efsaneler çok etkili olmaktadır. Türklere ait kurganlardan elde edilen keşifler arasında Kurt ile ilgili sanat eserlerinin olması bu kanaati güçlendirmektedir. Netice itibarıyla her medeniyetin mitolojisinde hayvanların farklı biçimlerde de olsa yer aldığı görülmektedir.

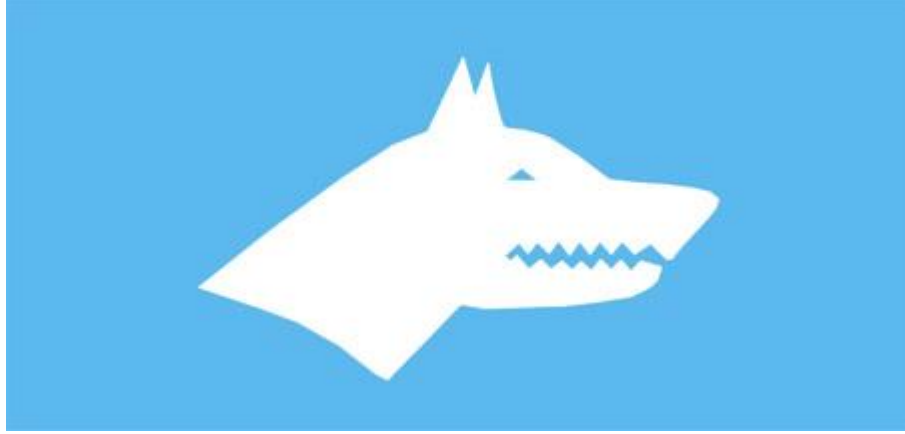
Eski Türk inancını araştıran Fransız araştırmacı J.P. Rui, Potapov, Zolotarev, Keppers, Grunda, N. Çukin, Zelenin gibi yabancı araştırmacıların yanı sıra, Z. Gökalp, F. Köprülü, O. Turan, M. Eröz gibi Türk dini kültürü ve tarihi üzerine

araştırma yapan araştırmacılar da geleneksel Türk dininin kökeninde totemizm inancının olması fikrini savunmaktadırlar.

Eski Türklerde esas totemlerinden olan Kurt göklerden gelen kurtuluş anlamına geliyordu. Bazı farklı kültürlerde kurt acımasızlığı ve açgözlülüğü simgelerken, Türklerde Kurt cesaret, asalet, sadakat ve özgürlük gibi değerli kavramları simgeliyordu. İnançlara göre bu güçlü vahşi hayvan insanları açlıktan ve ölümden kurtarıyordu. Beyaz Kurt X-XII yüzyılda Oğuz Kıpçaklarının başlıca totemi olmuştur. Şimdiye dek mevcut olan bir Tatar efsanesinde de ormanda kaybolan ve düşmanlarının pususuna düşen bir göçebe kabileden ve bu kabileni düşmanların pususundan kurtaran Beyaz Kurt'tan bahsedilmektedir.

Göçebe Türk kabilelerinde Kurt, kabile totemi olarak kabul edilmişti. Bu kabilelerin savaş bayrakların üzerinde Kurt kafası vardı. Kabile başçıları kendilerini Kurt diye isimlendire biliyorlardı. Altay dağlarında günümüze kadar “Kurt zirvesi” adını taşıyan çok sayıda yükseklik bulunmaktadır. Bu yüksekliklerde dışlerini gıcırdatmış ve kuyruğunu beline doğru kaldırmış Kurt görsellerine rastlanılmaktadır. Göktürklerin ve Uygurların Kurt'tan türeyiş efsaneleri, Türk mitolojisinde türeyiş efsanelerinin temelini oluşturmaktadır.

Tapkaçlar'daki (milattan önce III-VI yüzyıllar) Kurt'la ilişkili mağara kültü, Göktürklerde “atanın yaşadığı yer” in ziyaret edilmesi ve orada törenler yapılması, Türk tarihinde Kurt'la bağlı inançlar sistemine ve onun etrafında mevcut olmuş tapınma kültüne yansımanı ifade ediyor. Tapkaçlar'daki mağara kültü sadece Kurdun varlığı ile bağlıyken, Göktürklerdeki “atanın yaşadığı yer” in ziyaret edilmesi ve orada törenlerin yapılması ise “Ecdat Kurt” kültü ile bağlıdır. Özellikle Göktürkler döneminde kurt görselleri önemli bir yer tutmaktadır. Onların bayraklarında kurt kafası yer almaktaydı. Göktürlere ait arkeolojik buluntularda mavi zemin üzerinde Kurt resmine rastlanması ayrıca olarak Kurdun önemine işaret ediyor (Muhtarova, 2017: 5-9).

Resim 4: M.S. 552-743 Seneleri Arasında Göktürk İmparatorluğunda Var Olmuş Kurt Başlı Bayrak

Kaynak: (Ünal,1977, S: 27)

Çin kaynaklarında Göktürlere ait yazılı kitabelerde, Hunların ilk atalarının dişi Kurt tarafından beslenilmesine, Göktürklerin ise dişi Kurt tarafından türemiş olduklarına inanılır. Kül-tigin abidesinin her iki yüzünde kurt tarafından emzirilen çocuk resimleri yer almaktadır. İslamiyet'ten önceki Türklerin hayatında bir sıra hayvanlar önemli yer tutsa da hiç şüphesiz ki, yol gösterici olarak bilinen Kurt, onların başında gelmektedir. Türklerin hem türeyiş efsanelerine konu olan hem de yol gösteren hayvandır. Kurt yol göstericilik özelliğine sahip bir hayvan türü olarak düşünüldüğüne göre Türklerin Ongunu olarak hesap ediliyor. Totem olarak ta Kurt başları kullanılıyordu. (Muhtarova, 2017: 10).

Azerbaycan Türklerinde Kurt kültürünün özelliklerinden söz edilmesi gerektiğinde benzer anlatılarla karşılaşılmaktadır. Örneğin, **Şahbazov'un betimlemesine göre** Azerbaycan Türklerinin Kurt'la ilgili inançları çok ilginçtir (Şahbazov, 2004: 239). Böyle ki, insanların tarımla bağlı günlük yaşantılarında ziyan verici bir hayvan olarak görülen Kurt ile Türkün dostu ve kurtarıcısı gibi kabul gören Kurt karakteri birbirine zıt teşkil etmektedir. Bir diğer şekilde ifade edersek eğer *“Kurt sürüye tadandı, birini bile sağ bırakmadı”* gibi fikirlerle aşağıda belirtilmiş olan rivayetteki Nuh'un oğullarından birine yol göstererek hem onu hem de hayvanlarını açlıktan ve ölümden kurtaran Kurt karakterleri arasında çok ciddi fark bulunmaktadır. Rivayete göre

“Nuh’un oğullarından birinin adı Türk olur. Tufandan sonra Nuh onlara istediklerini alıp toprağa inmelerini söyler. Türk Koyun ve Koç’u götürüp iner. Sen deme burası bir adaymış. Odur ki, Türk ne az ne çok, düz 450 sene bu adada yaşamalı olur. Bu müddette Koyun Kuzu o kadar çoğalıyor ki, beslenmeleri için etrafta bir şey kalmıyor. Türk hayvanlarını kaybedeceğini biliyor fakat ne yapması gerektiğini bilmiyor. Günlerin bir gününde koyunlarından birini parçalanmış halde buluyor ve koyununu parçalayıp yiyen bu yarattığı izleyip bulmayı kafasına koyuyor. Gecenin bir vakti gri bir Kurdun koyunlarına saldırdığını görüyor. Kurt ta Türkü görüyor ve geriye, geldiği yöne doğru koşuyor. Kurdu izleyen Türk bu yolun başka bir karaya birleştiğini görüyor. Kurdu rahat bırakarak geri dönüyor hayvanlarını bu yoldan geçirerek uçsuz bucaksız bir alana göç etmiş oluyor”.

Bazı araştırmacıların fikrine eski Türk tayfaları savaş zamanında Boz Kurttan almış oldukları savaş taktiklerinden yararlanmış ve bu taktikler onlara her zaman zafer kazandırmıştır. Örneğin “Mete han tüm Merkezi Asya’yı ve Çini, Atilla Avrupa’nı ele geçirmiş, Alp Arslan’ın 50 binlik ordusu ise 200 binlik Bizans ordusunu darmadağın etmiş, imparator Romen Diyojen’i esir almıştır”.

Eski Türk inançlarına göre Kurdun öldürmüş olduğu hayvanın eti yenilebilirdi. Çünkü Kurt hayvanı önce boğazlayıp sonra yemektir. Azerbaycan’ın Lenkaran ve Astara bölgesinde korkmuş bir çocuğu Kurt pençesi bağlanmış bir halkadan geçirirlerdi. Kurt kafasını koruyucu ve bereket verici bir unsur olarak bahçelerde ve bostanlarda kullanıyorlardı. Kurdun derisi ve tüyü efsun ayinlerinde kullanılırdı.

Akşam otlaktan geri dönmeyen Sığırlar ve Koyun Kuzular için “Kurt ağzı bağlamak” efsunu yapılırdı. Azerbaycan’ın farklı yerlerinde çeşitli şekillerde yapılan bu gelenekte bir bıçağın veya makasın kesici kısmını iple bağlayıp, Kur’an’dan bir ayet okunmakta, bu efsundan sonra Kurdun bu hayvanlara dokunmayacağına inanılmaktaydı. Eğer Kurt efsun okunmuş bir hayvanı yemiş olsaydı, o zaman da “Kurt sudan geçmiş” deniliyordu. Bu inancın kökünde de suyun efsunun tesirini yok etme gücünün olduğu yatmaktaydı (Şahbazov, 2004: 239-240).

2.9. Ekonomide Kurt

Kurt imgesi eski zamanlarda olduğu gibi, modern çağda da önemini ve gündemini koruduğu için ekonomide birçok alanda metalaştırılarak iyi bir gelir kaynağı rolünü oynamaktadır. Bu alanlar ister edebiyat ister sanat, isterse de moda endüstrisini kapsamaktadır.

Sinema endüstrisinde de kendine önemli bir yer edinen kurt bu alanda da büyük başarıyla kullanılmaktadır. Kurdun yer aldığı en başarılı ve ekonomik açıdan büyük gelir elde eden yapımlara bakacak olursak Kevin Costner' in yönetmenliğini yaptığı, 424.208.848 dolar hasılatı ulaşan “Kurtlarla Dans / Dances with Wolves” filmini ve yaklaşık 830 milyon dolar hasılatı ulaşan “Alacakaranlık Efsanesi: Şafak Vakti Bölüm 2 / The Twilight Saga: Breaking Dawn- Part 2” filmini görebiliriz.

Edebi eserlerden örnek verecek olursak ünlü yazar Jack London'un satış tirajı milyonlara ulaşan Beyaz Diş / White Fang ve Vahşetin Çağırısı / The Call of the Wolves romanlarını görebiliriz. Birçok edebi eserlerin içeriğinde kurt konusu yer alsa da almasa da kurdun ismi bu eserlerin adında yer almaktadır. Dolayısıyla bu tür durumlarda dikkat çekicilik fonksiyonunu yerine getiren kurdun isminin de metalaştırıldığını görebiliriz:

Abdülhamid'in Kurtlarla Dansı 1-2 / Mustafa Armağan

Aç Kurtlar Vakfı / Emine Kuraç

Aç Kurtların Kenti / Tekin Uçar

Beyaz Kurdun İntikamı / Selçuk Sarısaltık

Curtus Lupus. Kurdun İzinde / Nadir doğan

Çocukların Kurtlarla Dansı / Rasim Yılmaz

Çınar Ağacında Asılı Kalan Kurt / Merve Bostan

Demirdağın Kurtları / Hasan Erimez

Dişi Kurdun Rüyalari / Cengiz Aytmatov- Refik Özdek

Dişi Kurt ile Çocuk / Henri Lovenbruck- Elif Gökteke

Gohor: Kurtlar Yolu / Aşkın Güngör

Gri Kurt / Onur Diler

Kurt / Ahmet Şafak

Kurtların Masumiyeti / İsmail Amedi

Kurtlar İmparatorluğu / Jean-Christophe Grange- Şevket Deniz

Kurtların Kışı / Şaban Akbaba

Kurtlar sofrası / Atilla İlhan

Kurtlar Hanedanı / Hilary Mantel- Beril Tüccarbaşoğlu Uğur

Kurtlar “Hayata Kaçış” / Hazım Olcay

Kurtlar Konseyinde Çalınmış Vatan Filistin / Hakan Yılmaz Çelebi

Kurtlarla Koşan Kadınlar / Clarisa Pinkola Estes- Hakan Atalay

Kurtların Sessizliği. Son Kıyamet / Mehmet Ali Vurmak

Kurtların savaşı / Elif Gökteke

Kurtları Yıldırın Kış / Kurt Lugen- Selma Turkis Noyan

Kurtların çağında Roma / Oğuz Pekköz

Kurt Yolu- Beth Levis / Özge Onan

Kurt'un Yolu / Derviş Ozan

Kurt İzi- Nicholas Evans / Mehmet Harmanacı

Kurtlar ve Tanrılar / Ercan Duman

Kurtlarla Yaşam / Misha Defonseca- Zehra Gencosman

Kurtadam Tuzağı-Uyanış / Murat Kömür

Kurt Adam. Vampir Mezarlığı / Ümit İhsan

Kurt Fablları / Pie Corbett- Çiğdem Köföncü

Kurdun Gözleri-Yurtheim / Ferhan Yıldız

Kurtların Gölgesinde / Nihat Gökmen

Kurt ile Kuzu / Ahmet Efe

Kurt ile yedi keçi yavrusu / Merve Bostan

Son Kurtlar / Y. Haluk Aytekin

Şar Dağının Kurtları / Hasan Erdem

Tilki ile Kurt / Sara Gürbüz Özeren

Türk Mitolojisinde Kurt / Yaşar Kalafat

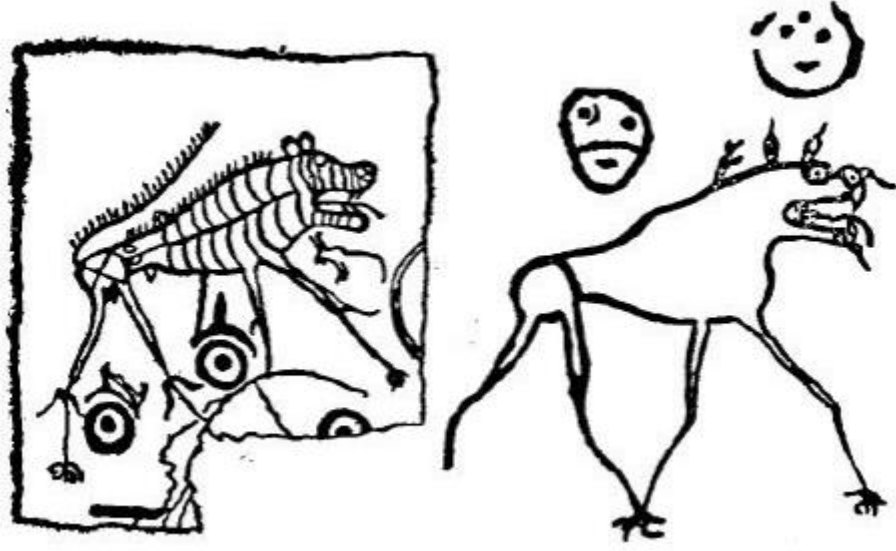
Türk Halk Tefekküründe Kurt-2. Türk Kültürlü Halklarda Karşılaştırmalı Halk İnançları / Yaşar Kalafat

2.10. Astronomide ve Astrolojide Kurt İmgesi

Kurt imgesinin, Astronomide ve Astrolojide de kullanıldığı görülmektedir. Kurt kavramı, insanların ilgisini çeken ve onlara yıldızlar aracılığı ile yol gösteren bir sembol olarak önem kazanmaktadır.

Astrolojide Kurt, Güney gök kürede Akrep ile Boğa arasında bulunan takımyıldızının adıdır (<https://bit.ly/2PChO7V>, E.T: 09 Şubat2021).

Eski Türk mitolojisine göre Astronomide Küçük Ayı burcu bir arabayı çeken iki at ve Büyük Ayı burcu ise 7 kurt idi. Bu yedi kurt, durmadan Küçük Ayı burcunun iki kısrağını kovalarlardı. Fakat atları bir türlü yakalayamazlardı. Zaten yakalamış olsalardı, göğün ve yerin düzeni bozulacak, kıyamet kopacaktı. Bu nedenle Türk efsane ve masallarında burçlardan hiç söz açılmayarak, göğe çıkan kısıraklardan ve onu kovalayan kurtlardan bahsedilmektedir. Böyle sembollere Mitoloji tetkiklerinde allegori denirdi. Yani, herhangi bir şeyi başka bir sembolle ifade etmek sanatı. Mesela Güney Sibiry'a'daki Minusinsk'de toplanmış Türkçe masallarda şuna benzer bir cümle geçiyor: “Oğlanın bindiği kısrağ göğe uçuyor ve Han da 7 kurduna onu kovalamak için buyrukta bulunuyor”. Böyle cümlelerde kullanılan bu sözler astronomik bakımdan önem taşımaktadır. Başka bir yerde de: “Kısrağı tutmak için 12 kurda” emrediliyor. Bu da astronomik bir mana ifade eden bir cümledir. Yakut Türklerinin efsanelerine göre, “Ay tutulması” olayı şöyle anlatılıyor: Ay dolun olup da gökte bir tepsi gibi parlayınca kurtlar ile aylar aya hücum edip, ayı yiyorlarmış. Bu yüzden de ay tutuluyormuş. Bazı efsanelere göre de ay dolun oldukça kurtlar aya hücum ederek onu yiyorlarmış. Fakat buna rağmen Tanrı, ayı yine diriltiyormuş. Yakutlar ayrıca dört yıldızlı bir burca da Börö Tumsa şeklinde, kurtla ilgili bir ad verirlerdi (Ögel, 1993: 50-51).

Resim 5: Kurt-Tanrı, Gök ve Yıldızlar

Kaynak: (Ögel, 1993: 13).

2.11. Arkeolojide Kurt

Arkeolojik kazılardaki kurtla ilgili buluntular kurdun eski mitolojik kültürlerdeki yeri ve rolünü belirten en önemli kaynaklardır. Kurdu simgeleyen bu buluntular genel olarak heykellerden, kaya üstü resimlerden, kurganlarda bulunan eşyalardan ve eski yazıtlardan oluşmaktadır.

Prof. Dr. Bahaeddin Ögel, Türk Kültür Tarihine Giriş adlı kitabının altıncı cildinde Altaylarda bulunan “Hun çağının ilahi kurt figürleri” olarak nitelendirdiği kurt sembollerinin çizimlerini vermiştir. Günlük yaşamda kullanılan eşyaların bir parçası olabilecek veya dini ayinlerde şamanların kullanabileceği bu kurt başlı karmaşık figürlerin ağaç ve taş gibi işlenebilir malzemelerden yapıldığı anlaşılmaktadır.

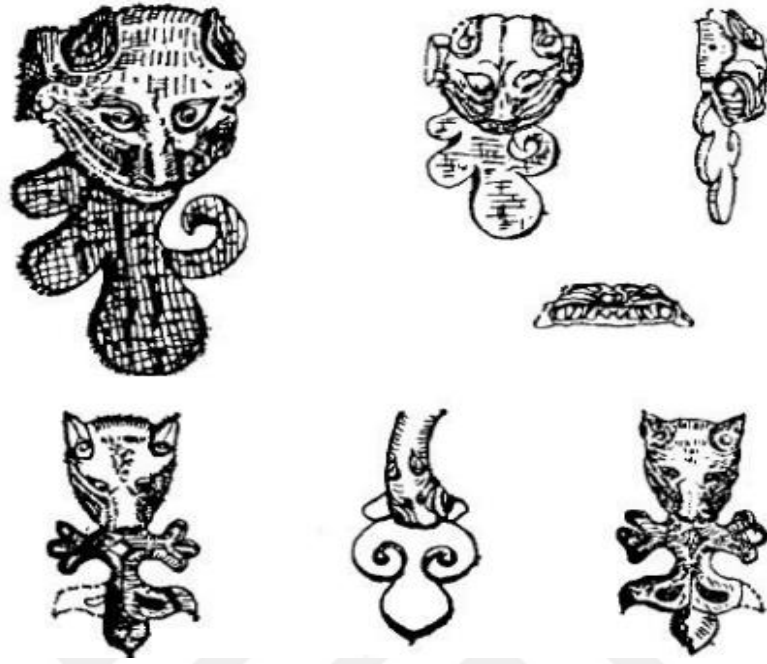
Resim 6: Altaylarda Bulunan Hun Çağının İlâhi Kurt Figürleri

Kaynak: (Ögel, VI, 2000: 232).

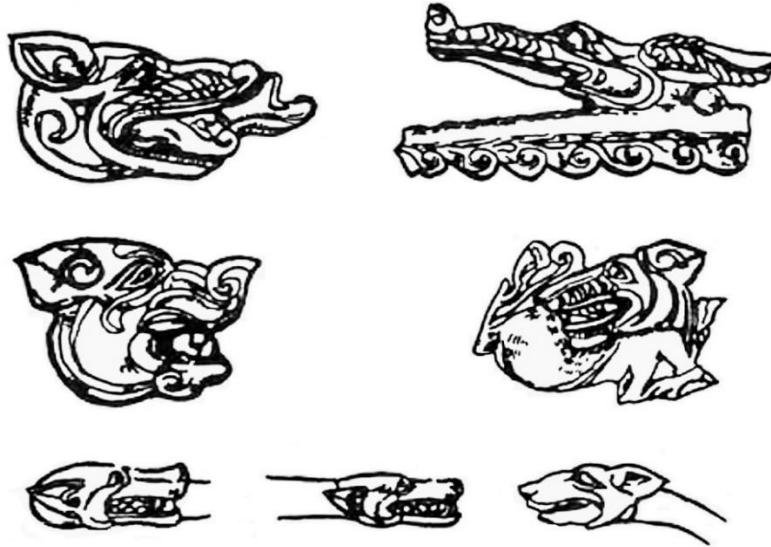
Resim 7: Altay Hun Çağı Tuhayta Kurganlarında Bulunmuş Kurt Figürleri

Kaynak: (Ögel,1993:26).

Resim 8: Altay Hun Çağı Kurt Figürleri

Kaynak: (Ögel, I Cilt, 2000: 76).

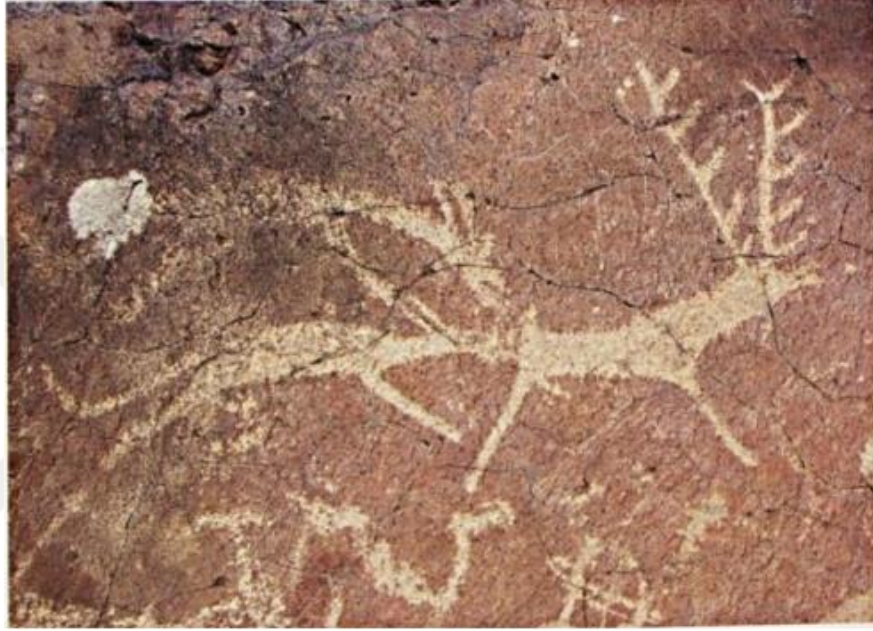

Resim 9: Altay Hun Çağı Kurganlarında Bulunmuş Yeleli Kurt Figürleri

Kaynak: (Ögel,1993:41).

2.11.1. Kaya Resimleri

Kaya resimleri, eski toplumların düşünce yapısını, yaşam tarzını ve göçebe yaşam yönleri hakkında fikir edinmede önemli tarihi kaynak niteliğini taşır. Dünyada en çok kaya resimlerinin bulunduğu alan Orta Asya ve özellikle de Moğolistan toprakları olarak bilinmektedir.

Resim 10: Moğolistan’da Bulunan Kaya Üzerinde Tasvir Edilen, Dağ Keçisi Avlamaya Çalışan İki Kurt Resmi

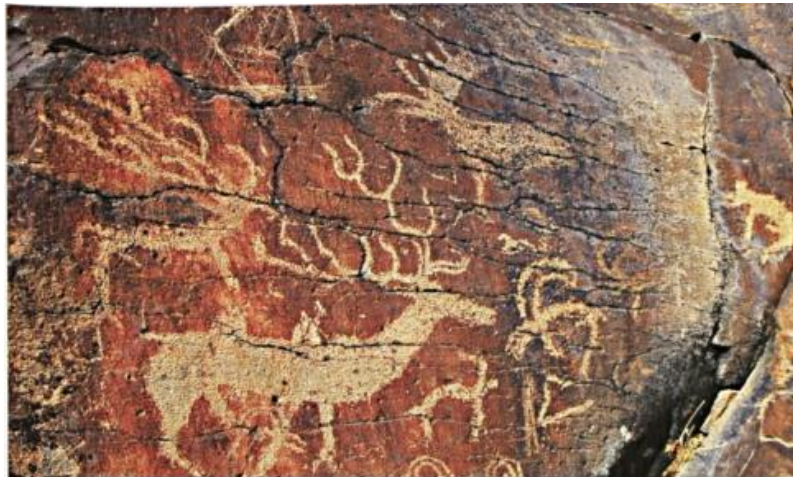
Kaynak: (Alyılmaz,2015: 253)

Resim 11: Moğolistan'ın Şaahar Bölgesinde Kaya Üzerinde Kurt Tasviri

Kaynak: (Alyılmaz,2015: 252)

Birçok göçebe halkın atalarının yurdu olan Orta Asya, göçebelerin geleneksel dünyası, ideolojik temelleri kaya üstü resimler aracılığıyla insanlık tarihinin ve kültürünün en eski çağlara dayanan değerli kaynaklarını bizlere sunuyor. Sürekli hareket halinde olan bu göçebe toplumlar sosyal, kültürel ve ritüel temsillerin korunmasında ve aktarılmasında önemli katkıda bulunmuşlar.

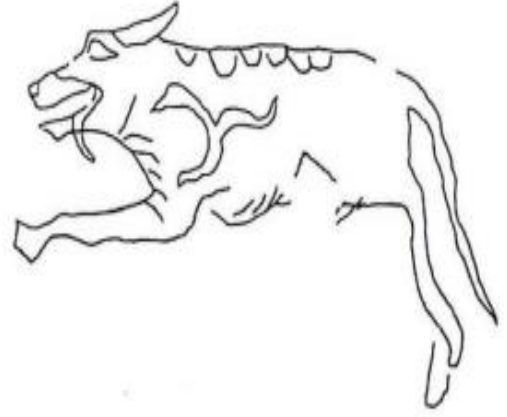

Resim 12: Moğolistan'ın Bayan Hongor Bölgesindeki Buutsagaan İlçesinde Gurvan Mandal İsimli Yerdeki Kaya Üzerinde Kazınmış Geyik, Dağ Keçisi ve Kurt Resimleri

Kaynak: (Alyılmaz, 2015: 251).

Antik çağda Orta Asya’da göçebe yaşam tarzı süren halkların kültürlerinde zoomorfik sembollere büyük önem verildiği bilinmektedir. Hayvan imgeleri Orta Asya halklarının birçok sosyokültürel geleneklerinde sürekli var olmuştur. Bu ulusların kültürlerindeki en önemli zoomorfik sembollerden biri olan kaya üstü kurt görüntüsü de Orta Asya’da ortaya çıkmıştır. Bu görüntünün varlığı ve kabile sembolleri, bu topraklarda erken devlet oluşumu fikri ile ayrılmaz bir şekilde bağlantılıdır. Kaya üstü resimlerde yer alan av sahnelerindeki kurt imgesi birçok sosyal kurumla, özellikle de erkek toplulukları kurumuyla yakından bağlantılıdır (<https://bit.ly/2QXSJF5> , E.T: 26 Nisan 2021)

Dünyada en büyük Türk devleti olan Kazakistan da birçok kaya üstü kurt resimlerine ev sahipliği yapmaktadır.

Resim 13: Kazakistan’ın Güneydoğusunda Yer Alan Eşkiölmes Dağı’nda Kaya Üzerine İnce Çizim Tekniği ile Yapılmış VI. ve VIII. Yüzyıllara Tarihendirilen Kurt Tasviri

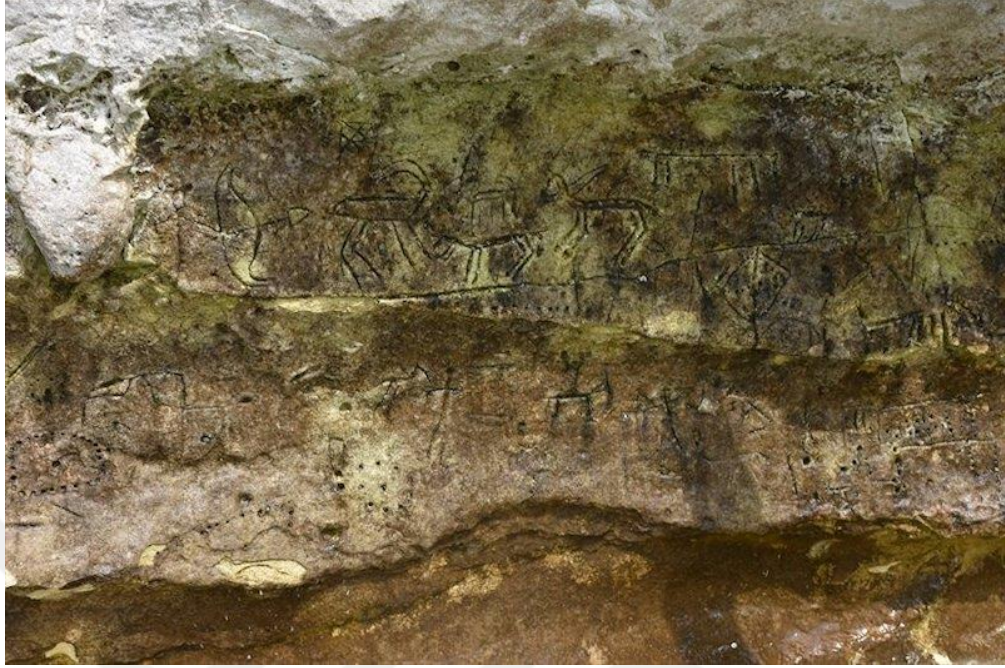
Kaynak: (İbekeyeva, 2015: 149)

Resim 14: Kazakistan'ın Güneydoğusunda Yer Alan Bayan Jürek Dağı'nda Kaya Üzerine Oyma Tekniği ile Yapılmış VI. Ve VIII. Yüzyıllara Tarihlendirilen Kurtlar ve Dağ Keçisi Tasviri

Kaynak: (İbekeyeva, 2015: 184)

2018 yılında Adıyaman'da Atatürk Barajı kıyısında balıkçılar tarafından Paleolitik döneme ait edilen kaya resimleri bulundu. Bir av sahnesinin baştan sona kadar anlatıldığı çizimler, Atatürk Barajı'nda su seviyesinin 10-15 metre düşmesi sonucunda ortaya çıkmıştır. İnsan figürlerinin yanı sıra, kurt, dağ keçisi, at, tilki, leylek gibi çeşitli hayvan figürlerinin de yer aldığı sahnenin uzunluğu 8 metre, genişliği ise yaklaşık 70 santimetredir (<https://bit.ly/3vDIUuZ> , E.T: 03 Mayıs 2021).

Resim 15: Adıyaman’da Atatürk Barajı Kıyısında Bulunan Kaya Resmi

Birçok durumlarda kurtla ilgili bulunan arkeolojik buluntular büyük tarihi gerçeklerin ortaya çıkmasına sebep olur. Örneğin 1961 yılında Profesör Kemal Akişef’in başkanlığı altındaki arkeoloji araştırma heyeti Issık Göl yakınlarındaki Issık Korgan Şehir Abidesi kalıntılarını ortaya çıkarmış, bulunan bir kabirden üzerinde kurt işareti olan taş bulunmuştur. İnceleme sonucunda kabirden çıkarılan, Taç’ın Saka hükümdarına ait olduğu anlaşılmıştır. Taçla beraber bir Gümüş tabak ta bulunmuş, tabakta 26 Türk harfi yazılmıştır. Araştırma sonucunda tüm kaynaklar, Issık-Korğan şehrinin, Sakaların başkenti olduğu ve Sakaların Türkler ile bağlantısı olduğu fikrini ortaya koymuştur. Tarihçilerin fikirlerine göre, Sakalar yalnız Türklerden ibaret değil, belki Türkler’ in egemenliği altındaki birçok kavimlerin birleşmesinden meydana gelen bir İmparatorluktu (Hayit, 2000: 240)

2.11.2. Kitabe ve Yazıtlarda Kurt İmgesi

Moğolistan toprakları, Eski Türk kültür ve uygarlığına, Türk tarihine ve eski Türk diline ait birçok yazıtı da kendi bünyesinde barındırmaktadır. Söz konusu eserler içinde Göktürk harfli yazıtlar ayrı bir önem taşır. Nitekim bu yazıtlar, Türklerin tarihine ve diline tanıklık ettikleri gibi, Türklere komşu olan ulusların

geçmişlerine de ışık tutmakta ve onlar hakkında da önemli bilgileri günümüze taşımaktadır. Bu eski yazıtlar keşfedildikleri ilk günden bu yana farklı ulustan birçok bilim adamının araştırma ve incelemesine konu olmuştur. Türk, Moğol, Rus, Japon, Çinli, Koreli, Alman, Amerikalı, Macar, İtalyan ve Fransız bilim insanlarının yaptıkları çalışmalar sonucunda bugün Moğolistan'da 120 civarında Göktürk harfli yazıt bulunmaktadır. Birçoğunun üzerinde kurt imgesinin de yer aldığı ve bir kısmı kağanlara, kumandanlara, beylere, bir kısmı ise, halka ait olan bu kitabe ve yazıtlar, mevcut oldukları dönemlerin resmi tarihi belgeleri niteliğini taşımaktalar (Alyılmaz,2008: 49-50)

2.11.3. Bugut Yazıtı

Göktürklerin mitolojik kültürlerinde var olan ecdat kurt imgesi; Aşina'nın tasvir edildiği yazıtlardan biri de Bugut yazıtıdır. Bu yazıt Moğolistan sınırları içinde bulunan eski Türk Bengü taşlarından biridir. 1956 yılında Moğol bilim adamı Ts. DORJSÜREN tarafından Moğolistan'ın Arhangay bölgesinde tespit edilmiş yazıt üzerinde yapılan araştırma ve incelemeler sonucunda yazıtın I. Köktürk Kağanlığı dönemine (582) ait olduğu ve üç yüzünün Soğdça, bir yüzünün ise, Sanskritçe bir metni içerdiği anlaşılmıştır. Söz konusu metinlerde abidenin Mahan Tigin'in ölümü üzerine Türk Bilge Kaganı Nivar tarafından diktirilmiş olması ve I. Köktürk Kağanlığının 572-580 yılları arasında gerçekleşen siyasi olaylarının yanı sıra Türk sosyokültürel hayatının özellikleri anlatılmaktadır. Hem tarihi olayların anlatıldığı hem de biyografik ve didaktik bir eser olan Bugut yazıtı içerik ve şekil açısından sonralar yapılan Türk Bengü taşlarına da örnek teşkil etmiştir. Üzerine oturtulduğu kaplumbağa kaidesi ile birlikte 245 cm yüksekliğinde olan yazıtın tepe kısmının ön yüzünde (bugün sağ tarafı parçalanmış durumda) küçük bir çocuğu besleyen tasviri yer almaktadır (Alyılmaz, 2003: 12-14)

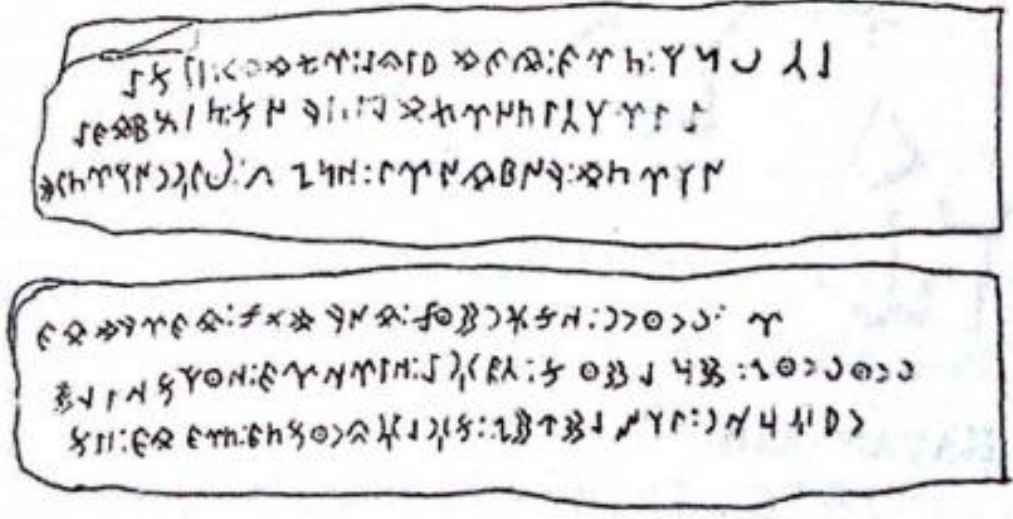

Resim 16: Bugut Yazıtı

Kaynak: (Alyılmaz,2015: 193)

2.11.4. Uybat VI Yazıtı

1964 yılında Bugünkü Hakasya Özerk Cumhuriyeti'nde M. I. Borgoyakov tarafından bulunarak Abadan'daki Hakas Müzesine taşınan abidenin üzerindeki yazıtta altı satırdan oluşan Runik metin bulunmaktadır. Kurtla ilgili son satırda “<...> ölürtüm kök böri kar<a> as bugu? Ölürtüm (...öldürdüm. Bozkurt, kara kakım ve Sibirya panteri? öldürdüm)” yazısı yer almaktadır (Aydın, 2013: 187)

Resim 17: Uybat VI Yazıtı

Kaynak: (Aydın, 2013: 189).

2.11.5. Cimsar/Yemiş Tutuk Yazıtı

Uygurların tarihî toprakları olan Doğu Türkistan'da Beş Balık'ın güneyinde Cimsar ilçesinde Ergong Irmağı yakınlarında bulunan Cimsar/Yemiş Tutuk yazıtı hem paleografik ve epigrafik özellikleri hem de içerikleri bakımından Yenisey yazıtlarıyla büyük benzerlik göstermektedir. Yazıtının alt kısmında stilize bir kurt damgası yer almaktadır (Alyılmaz,2013: 21).

Resim 18: Cimsar/Yemiş Tutuk Yazıtının Genel Görünümü ve Alt Kısımında Yer Alan Kurt Damgası

Kaynak: (Alyılmaz,2013, S:20 / Alyılmaz,2015: 250).

2.11.6. Madara Kaya Kitabesi

Tuna Bulgarlarının Hakanı Omurtag Han'ın (814-831) babası Krum Han (803-8014) adına yaptırmış olduğu Madara Kaya Kabartması, 1872 yılında Felix Kanitz tarafından Bulgaristan'ın Kuzeydoğusunda Madara kasabası yakınında bulunmuştur. Büyük kaya üzerine yapılmış genel ölçümü kırk metrekareye yakın bir alanı kapsayan ve üzerinde farklı figürlerden oluşan kabartmaların ve Grekçe yazıların bulunduğu kitabe kompleksinin işlenmiş kısmı yirmi üç metrekarelik bir alanı kapsamaktadır. Menşei konusu uzun zamanlardan beri tartışılan kabartmada yüzü bize doğru bakan, sol elinde kadeh tutmuş, sağ eli ile atın dizginlerini tutmuş, uzun saçlı süvari rölyefi vardır. Süvarinin atının ayakları altında sırtına kargı saplanmış bir aslan, arka tarafta ise koşar vaziyette bir kurt tasvir edilmiştir. Üzerinde uzun süre yapılan araştırmalar sonucunda, kitabenin Tuna Bulgarlarına ait olduğu kesinleşmiştir (Almetbeyoğlu,1994, S: 35-36)

Prof. Dr. İbrahim Kafesoğlu tartışmalara neden olan eseri Sasani tesiri taşımakla birlikte, Türk-Bulgar sanat abidesi olduğu yönünde savunmaktadır. Buna örnek olarak ta Süvarinin elindeki bardağın, Türklerin and-içme töreninde kullandıkları kutsal kabı anımsatması, Süvarinin Türklerde kutsal sancak olan, tuğ taşınması ve en esası da kabartmada arkadan koşar halde tasvir edilen kurdun yer almasıdır ki, kurt her zaman Türklerin sosyokültürel yaşamında ve mitolojilerinde kutsal varlık olarak bilinmektedir (Kafesoğlu, 1985: 55-56).

Resim 19: Madara Kaya Kitabesi

Kaynak: (<https://bit.ly/3uuCQEQ> ,E.T: 04 Mayıs 2021)

2.11.7. Begre Yazıtı

1892 yılında V.A. Oşurkov tarafından bugünkü Tuva Özerk Cumhuriyetinde bulunan Büyük Yenisey'in bir kolu olan Begre Nehri civarında bulunmuş ve 1926 yılında Minusinsk Tarih Müzesi'ne nakledilmiştir. Dört taraftan Runik metinle kaplı yazıtta toplamda on satır bulunmaktadır. Satırlardan birinde “yeti böri öldürdüm e barsıg kökmekig ölürmedim e (yedi kurt öldürdüm. Barsı yükmeği öldürmedim” ifadeleri yer almaktadır (Aydın,2013: 44-46).

Resim 20: Begre Yazıtı

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GÜNCEL DÖNEMLERE İLİŞKİN BULGULAR

3.1. Sanatta Kurt Temsili

3.1.1. Resim Sanatında Kurt İmgesi

Kurt, çeşitli geleneksel kültürlerde saygı gören bir canlıdır. Kurtlar, görsel sanat türü olan ressamlıkta çok yaygın bir konudur. Masal resimlerinden başlayıp tür ve av resimleri ile bitiyor. Kurt imgesi, özellikle de ressamlıkta hayvan resimleri dalında oldukça geniş bir şekilde temsil edilmektedir. Hem yalnız halde hem de bir kompozisyon olarak birçok kurdun bir arada olduğu resimler yapılmaktadır. Yalnız kurt figürü, genellikle yürürken, ayakta durmuş halde, yerde uyurken veya halka şeklinde kıvrılmış halde çeşitli pozisyonlarda tasvir edilmektedir. Kurtları tasvir eden resimlerin popülaritesi günümüzde azalmadan devam etmektedir (<https://bit.ly/32OqPhw> , E.T: 26 Nisan 2021).

3.1.2. Heykeltıraşlık Sanatında Kurt İmgesi

Kurt imgesinin heykel formunda pek çok örneği bulunmaktadır. Dünyanın birçok ülkelerinde, birbirinden farklı şehirlerde yapılan kurt heykellerinin her birinin kendine has hikâyesi vardır. Örneğin, bazı heykeller arkeolojik bir kazıda bulunarak çok eski tarihi, mitolojik bir karakteri yansıtırken, diğerleri herhangi bir masal kahramanını, tarihi olayı veya bir fikri, bir ideolojiyi yansıtmaktadır.

3.1.2.1. "Capitoline Kurdu" heykeli

Dünyada Kurt heykelleri arasında en çok bilinen yapıtlardan biri "Capitoline kurdu" heykelidir. Bu eser arkeolojik kazılarda bulunan ve Etrüsklere ait olduğu bilinen en eski kurt heykellerinden biridir. Efsaneye göre Roma'nın kurucuları olan ikiz kardeşler Romulus ve Remus'u besleyen dişi bir kurdun, heykelsi görüntüsüdür. Bu kurt heykeli aynı zamanda Roma şehrinin bir sembolüdür. Bu dişi kurda

"Romalıların annesi" deniliyordu ve heykel 15. yüzyılın sonunda Capitoline Sarayı'na taşındıktan sonra "Capitoline kurdu" (Lupa Capitolina) adını aldı. Bronzdan yapılmış bu heykel, 75 cm yüksekliğinde olup, açık ağızlı, ayakta duran bir dişi kurttur. Karnının altından Romulus ve Remus adlı iki bebek kurdun meme uçlarına doğru uzanır halde gözüktüyor. Bazı kaynaklara göre heykelin M.Ö. 5. yüzyıla ait olduğu düşünülse de ciddi araştırma ve incelemeler sonucunda heykelin farklı bir dönemde yapıldığı belli oldu. 2006 yılında, Capitoline kurdunu restore eden metalurji uzmanı Anna Maria Carruba bulgularını kamuoyuna açıkladı: Ona göre kurt heykelinin (bebeklerin değil) M.S. 8-10.Yüzyıllardan önce yapılmış olamayacağını söyledi. Carruba'nın açıklamalarına göre antik çağda büyük metal figürleri bir bütün halinde nasıl dökceklerini bilmiyorlardı: parçalar halinde yapılıp ve sonra birleştirilirdi. Dişi kurt heykeli ise bir bütün halinde yapılmıştır. 2007-2008'de Salerno Üniversitesi'nden bilim adamları heykel malzemesinin bir dizi analizini yaptılar, radyokarbon ve termolüminesans tarihleme çalışması, %95,4 olasılıkla dişi kurt heykelinin M.S. 11. ve 12. yüzyıllar arasında döküldüğünü gösterdi. 2012 yılında ise, heykelin yaratılışının en olası tarihinin 1021 ile 1153 seneleri arasında olduğu resmi bir açıklama şeklinde yapıldı. Heykelin karnının altındaki farklı bir usul ile yapılmış Romulus ve Remus bebekleri figürlerinin ise 15. yüzyılda heykeltıraş Antonio del Pollaiolo tarafından heykele eklendiği belgelendi.

Benito Mussolini döneminde Capitoline kurdu, faşist rejimin Roma İmparatorluğu'nu canlandırma arzusunu somutlaştıran bir propaganda sembolü olarak kullanıldı. 1960 yılında heykelin resimleri posterlerde ve Roma'da düzenlenen Olimpiyat Oyunlarının ambleminde kullanıldı. Heykelin kopyaları ABD, İspanya, Brezilya, Makedonya, Romanya, Moldova, Tacikistan, İsveç, Fransa ve diğer ülkelerde kuruldu (<https://italy4.me/lazio/roma/kapitolijskaya-volchica.html>, E.T: 06 Şubat 2021).

Resim 21: “Capitoline Kurdu” Heykeli

Kaynak: (<https://bit.ly/3f6xZmZ> ,E.T:10 Mayıs 2021)

3.1.2.2. "Ulıtau Gök Börüsü" heykeli Ulıtau Gök Börüsü heykeli dünyada en büyük kurt heykeli olarak bilinmektedir. Kazakistan'ın Ulıtau bölgesinde kurulan anıtın genel yüksekliği 9.7metre olup, heykel kısmının yüksekliği 6 metre, kaide kısmı ise 3.7 metredir. Heykelin ağırlığı 2 ton, kaide ile birlikte yaklaşık 5 ton civarındadır. İç yapı, 60 derece dona ve ısıcağa dayanabilen demir ve plastikten yapılmıştır. Abidenin tasarımcısı ve heykeltıraşı, Avrasya Tasarımcılar Birliği üyesi, heykeltıraş Amantay Mendygaliyev'dir (<https://bit.ly/3riMrNr>, E.T: 05 Şubat 2021).

Resim 22: “Ulıtau Gök Börüsü” Heykeli

Kaynak: (<https://bit.ly/3y2iyoE>, E.T: 10 Mayıs 2021)

3.1.2.3. “Kırmızı Başlıklı Kız” heykeli

Bir kurdun da yer aldığı Kırmızı Başlıklı Kız heykeli dünya genelinde en fazla yapılan heykellerdendir. Bu heykelin anıtları sadece Berlin, Frankfurt veya Buenos Aires'te değil- Barselona şehri de Grimm Kardeşler tarafından popüler hale getirilen, dünyanın en popüler masallardan birinin karakterlerine adanmış harika bir heykele de sahip. Barcelona şehrindeki bu heykel San Joan Caddesi'nde yer almaktadır. Heykel, Katalan heykeltıraş Josep Tenas'ın 1921'de Gabriel Bechini ile birlikte yaptığı birkaç eserinden biridir (<https://bit.ly/2OlFgWj>, E.T: 07 Şubat 2021).

Resim 23: Barcelona Şehrinde San Joan Caddesi'nde Yer Alan “Kırmızı Başlıklı Kız” Heykeli

Kaynak: (<https://bit.ly/3y2GZIG> , E.T: 10 Mayıs 2021)

3.1.2.4. “Toskana Kurtları” heykeli

Heykel İtalya’nın San Giovanni di Timavo (Duino Aurisina belediyesi) köyündeki SS14 yolu boyunca, Toskana Tugayı olarak da bilinen 76. ve 77. Piyade Alaylarına. Bir diğer adıyla “Toskana kurtlarına" adanmış anıtı görebiliriz. Bu tugay 1917 baharında Isonzo'nun Onuncu Savaşı'nda Trapani tugayını desteklemek için geldi. 1951'de yapılan anıt, bir kayanın üzerinde oturan iki bronz kurttan oluşuyor. Kurtlardan biri başını yukarı kaldırarak uluyor, diğeri ise düşmanı gözetliyormuş gibi aşağı bakıyor. Yanında, Isonzo'nun Onuncu Savaşı sırasında şehit düşen tugay komutanı Binbaşı Giovanni Randaccio anısına bir anıt taş var (<https://bit.ly/3ebgyTE>, E. T. 10 Şubat 2021).

Resim 24: “Toskana Kurtları” Heykeli

Kaynak: (<https://bit.ly/3bjJiqL> ,E.T: 11 Mayıs 2021)

3.1.2.5. “Kurtlar geliyor” enstalasyonu

Çinli sanatçı Liu Ruowang'ın yaptığı birçok kurt heykellerinden oluşan enstalasyon 2020 senesinde Floransa'daki Pitti meydanında ve Santissima Annunziata meydanında sergilendi. Dikkat çeken enstalasyon, Floransa Şehri ve Gallerie degli Uffizi arasındaki ortaklık sayesinde insanlığın çevreye karşı yırtıcı doğasını ve çağdaş toplumun aşırı ilerlemesini yansıtıyor. Liu Ruowang tarafından şekillendirilen korkutucu kurt heykelinin her biri demir dökümden oluşuyor ve 280 kilogram ağırlığında. Enstalasyon, Covid-19 salgınının giderek daha da belirgin hale getirdiği medeniyet değerleri ve şu anda yaşadığımız belirsiz zamanlar hakkında düşünmeye ilham vermeyi amaçlıyor (<https://bit.ly/2PCjiz1>, E.T: 11 Şubat 2021)

Resim 25: “Kurtlar Geliyor” Enstalasyonu

Kaynak: (<https://bit.ly/2RJAV0G>, E.T: 11 Mayıs 2021)

3.1.3. Müzik Endüstrisinde Kurt İmgesi

Kurt imgesi popüler kültürde, özellikle de müzik endüstrisinde önemli bir yere sahiptir. Dünya genelinde kurt imgesinin yer aldığı 58 şarkının incelenmesi sonucunda bu şarkıların genellikle rock müzik dalına ait olduğu görülmektedir. Bu da kurdun genel olarak modern insanların düşüncesinde yerleşmiş olan sert görünümü ve karakterinden kaynaklanmış olabilir ki, bu sebepten dolayı kurt imgesine aynı şekilde sert müzik dalı olan rock şarkılarda daha çok rastlanmaktadır (<https://bit.ly/32nbg00> , E.T: 18 Nisan 2021).

3.1.4. Tiyatro Sanatında Kurt İmgesi

Kurtlar tiyatrodaki farklı konularda yer almakla beraber, genellikle çocuk masallarındaki kurt karakterlerine yönelik çocuk tiyatroları sahnelerinde canlandırılmaktalar

3.1.5. Fotoğrafçılık Sanatında Kurt İmgesi

Kurtlar fotoğrafçılık sanatında da oldukça yaygın bir konu olarak yer almaktadır. Bunun esas nedeni de kurtların görsel olarak mükemmel bir görünüme sahip canlılar olması ve insanlar tarafından bu sanat dalında da merakla takip edilmeleridir.

Fakat öte yandan da diğer canlılarla kıyasta, çekim için oldukça zor bir modeldirler. Bunun da esas nedeni kurtların kendilerine has özgür ruha sahip olmaları, hiçbir eğitime tabi olmamaları ve yeri geldiğinde saldırgan karaktere sahip olmalarıdır. İnsan tarafından beslenip büyütülen bir kurt bile fotoğrafçının istediği gibi değil, kendi istediği şekilde hareket etmektedir. Bu nedenle fotoğraflarda vahşi doğada görülen kurtlar genellikle uzaktan ve gizli çekimler yapılarak görüntülenmekte ya da bizim kurt olduğunu sandığımız aslıdaysa kurtla Alman kurdu ve diğer köpek ırklarının karışımından oluşturulmuş, görünüm olarak kurdu andıran fakat karakter olarak köpeğin tüm olumlu özelliklerini taşıyan Wolfdog cinsi köpeğinin fotoğraflarını izlemekteyiz (<https://bit.ly/2Rx8nYm> , E.T: 08 Mayıs 2021).

3.1.6. Edebiyatta Kurt İmgesi

Edebiyatta kurt imgesi konusu ele alındığında kurt ile ilgili kitap başlıkları ve kahramanı kurt olan anlatılara hemen her dilde ve kültürde rastlanmaktadır.

3.1.6.1. Öykü, Masal

Hayvanlarla ilgili masallar en eski masal türlerinden biridir. Genellikle bu masallarda yer alan hayvan karakterlerin her biri gerçekte var olan kendi türünün bilinen özelliklerini taşımaktadır. Dolayısıyla masallardaki bu karakterler doğadaki kendi türlerini, insanoğlunun iyi veya kötü olarak nitelendirdiği şekilde yansıtmaktadır. Fakat modern çağa ait masallardaki karakterler genellikle satirik yaklaşımlar dolayısıyla insanı ve insan toplumunun karakteristik özelliklerini yansıtır bir şekilde görülmekte, insanlara has iyi veya kötü karakteristik özellikleri

taşımaaktalar. Buna ek olarak ta her kültürün hayvanlara yönelik farklı bakış açısı da masallara yansımaktadır (<https://bit.ly/2PZZW7s> , E.T:08 Mayıs 2021).

Kurt en eski hayvan masallarında yer alan bir karakter olarak hem eski hem de modern çağ masallarında oldukça farklı biçimlerde esas karakterlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.1.6.1.1. Çınar ağacında asılı kalan kurt

Eski zamanlarda, Kuzey köylerinin birinde dik bir tepe vardı.Tepenin eteğinde de üstü sarmaşık kaplı bir Çınar ağacı bulunuyordu. Günlerin bir günü garip bir şey olur. Kurdun biri Tavşaan kovalarken,ağaca atlar ve ayağı sarmaşıklara takılarak, başıaşağı sallanır. Zavallı tüm çabalarına rağmen sarmaşıklardan kurtulamaz. Kurt imdat diye bağırmaya başlar. Yakında olan bir adam onu duyar ve koşarak Kurdun yanına gelir. Kurt onu kurtarması için adama yalvarmaya başlar. Fakat adam

- Seni kurtarırsam beni yemeyecğin ne malum?” diye sorar. Kurtta karşılığında
- Siz beni ne sanıyorsunuz? Ben insanlara kötülük etmem. Aksine Sansarlar, Kokarcalar gibi zararlı hayvanlardan kurtarırım sizleri der.
- Adam da Kurda kendisini yemeyeceğide dair yemin ettirdikten sonra Kurdu kurtarır. Yeni dostlar Leylek köyüne doğru yönelirler. Yolda Kurt çok acıktığını ve arkadaşını yemek istediğini söyler. Adam da Kurdun onu yemeyeceğine dair söz verdiğini ona hatırlatır. O sırada yoldan geçen yaşlı bir köpeğe raslarlar. Adam köpeğe durumu anlatır. Köpek onlara yanlış kapı çaldıklarını söyler, sahibine uzun yıllar bağlılıkla hizmetettiğini fakat yaşlandığı için sahibinin onu sokağa attığını anlatır ve yoluna devam eder. Adam bu sorunu bir de tarlada otlayan kısrağa soralım der. Kurt dişlerini gıcirtatarak tamam deyip çabuk olmasını söyler. Adam, sorunu bir de Ata sorar. – Ne yazık ki, size doğru yanıt veremem, diye At karşılık verir. Efendisi için yıllarca çif sürdüğünü fakat şimdi işe yaramadığı için, onu kestireceğini ve bu nedenle de ona yardım edemeyeceğini anlatır. Kurt sinsi sinsi - Peki buna ne buyrulur? diye sorar. Adam bitkin bir durumda ne edeceğini bilmezken, birden bir Tilki görür. - Bir de Tilki kardeşe soralım.O bağımsız olduğundan doğru yanıt verecektir der. Kurt ta razı gelir ama bunun da son olacağını söyler. Adam Durumu

Tilkiye anlatır. Tilki de onun gerçekten yenilmek için iştah verici biri olduğunu söyleyerek Kurda hak kazandırıyor. Kurt ta bu durumdan çok memnun görünüyor. Tilki fakat olayın nasıl meydana geldiğini anlayamadığını ve onu Cınar ağacının yanına götürmelerini söyler. Ağacın yanına vardıklarında Tilki Kurdun bu dallara nasıl asıldığını da anlamadığını söyler. Kurt hiç düşünmeden – Çok basit. İşte böyle diyerek ağaca atlar. Tilki sinsi sinsi - Sonra? der. Kurt ayağını sarmaşığın yaprakları arasına sokar. - Pelki daha sonra? diyerek Tilki devam eder. Kurt ta – Aynen böyle diyerek kendini başaşağı sallır. Tilki – Böylemi asılı kalmıştın? diye sorar. Kurt ta - Aynen böyle der. Tilki de ona - İşte böyle de kalmaya devam et der ve sepetçi adamla birlikte oradan ayrılırlar. Adam Tilkiye bu yaptığı iyiliğinin karşılıksız kalmayacağını söyler ve yarın burada onu beklemesini, ona iki semiz piliç getireceğini söyler. Böylece iki yeni arkadaş birbirlerinden ayrılırlar. Ertesi sabah sepetçi elinde kocaman bir torba ile gelir. Adam torbanın ağzını açarken, tilki de yalanıyor. Nihayet torbanın ağzı açılır ve içinden kocaman bir köpek fırlar. Tilki can düşmanın kocaman dişlerini görünce, koşarak canını zor kurtarır (Deulin / çeviri-Bostan 2002: 5-9).

Ana fikir:

Yazar bu masalında yapılan iyiliğin karşılık bulmamasını, aksine iyiliğe kötülükle cevap verilme durumunu konu ediyor. Masaldaki Sepetçi tarafından kurtarılan kurt, adamın yaptığı iyiliği unutup onu yemek isterken, adam da kendisini kurdun elinden kurtaran tilkinin ona yaptığı iyiliğe karşılık, kötülükle cevap verir. Masaldaki genel anlatımın amacı, yapılan iyiliği asla unutmamak, aksine iyiliğe iyilikle karşılık verlirmesi gerektiği mesajını iletmeektir.

3.1.6.1.2. Kurt ile yedi keçi yavrusu

Ormandaki bir kulübede bir keçi ile yedi yavrusu yaşar. Onlar çevrelerindeki her şeyi sevdikleri gibi, çevrelerindeki tüm canlılar da onları severler. Bir sabah anne keçi koluna sepetini taktıktan sonra yavrularına kasabaya gideceğini, döndüğünde de teyzelerine uğrayacağını ve bu yüzden de geç kalabileceğini söyler. Daha sonra yavrularına etrafta bir kurt gördüğünü ve ondan dolayı kim olursa olsun kapıyı başka birine açmamaları gerektiğini söyler. Yavrularından en küçük olanı anneleri geri

döndüğünde kapı arkasında onun olduğunu nasıl anlayacaklarını sorar. Anne keçi de onun haklı olduğunu, kurdun çok kurnaz olduğundan dolayı hatta onun sesini bile taklit edebileceğinden dolayı bir taktik düşünür ve geldiğinde ön sağ ayağını kapıdaki delikten içeri sokacağını ve ayağındaki beyaz tüyleri görünce yavrularının kapıyı açmalarını söyler ve kulübeden çıkarak kasabanın yolunu tutar. Meğerse kurt o sırada oradaymış. Anne keçinin gittiğini görünce hemen kulübeye gidip yavru keçileri yemek ister. Fakat birden sesinin kaba olduğunu ve anne keçinin sesine benzemediğini hatırlar ve hemen aklına kurnaz bir fikir gelir. Eğer bir tebeşir parçası çiğner ve yutarsa sesi kısılır ve anne keçiye taklit edebileceğini düşünür. Hemen kasabaya gidip bakkaldan tebeşir alması gerekiyordu. Kurt her riski göze alarak bakkala gelir. Bakkal karşısında kocaman kurt görünce korkudan rengi bembeyaz olur ve kekeleyerek ona ne lazım olduğunu sorar. Kurt ta kısaca: -Tebeşir! der. Bakkalın gözleri tebeşir kutusuna kayınca, kurt birkaç tanesini alıp kulübeye kadar koşar. Kapıya vardığında tebeşirleri çiğneyip biraz da kısık sesle yavrularının kapıyı açmalarını söyler, fakat yavrulardan en büyüğü bu sesi annelerinin sesine çok benzetemediğinden, ayağındaki beyaz tüyleri göstermesini söyler. Kurt ta ayağındaki tüylerin simsiyah olduğunu bildiğinden dolayı onları kandıramayacağını anlayıp, kuyruğunu kıştırarak oradan uzaklaşır. Fakat birden aklına yine kurnazca bir fikir gelir. Hemen kasabaya koşarak bu kez fırıncıya gider. Fırıncı karşısında kocaman kurdu görünce koşarak uzaklaşır. Kurt İçeri girer girmez hemen ayaklarını önce hamur teknesine, sonra da un çuvalının içine sokar. Ayaklarının bembeyaz olduğunu gören kurt, hemen kulübeye geri döner. Kapıyı tekrar çalar ve annelerinin geldiğini ve kapıyı açmalarını söyler. Küçük keçiler de hep bir ağızdan. Önce ayağındaki beyaz tüyleri göstermesini söylerler. Kurt ta zaten bu anı bekler. Hemen ayağını kapının budak deliğinden içeri sokar. Beyaz tüylü ayağı gören yavru keçiler, kurdu anneleri sanıp kapıyı açarlar. Kurt bir anda içeri sıçrar ve yavru keçileri tutukça bir lokmada yutar. Yavrulardan sadece en küçüğü saklanarak hayatta kalmayı başarır. Karnını iyice doyuran kurt bahçeye çıkarak elma ağacının gölgesinde uzanıp uykuya dalar. Biraz sonra anne keçi geri döner ve içeri girdiğinde her yerin darmadağın olduğunu görür ve yavrularına seslenir. Hayatta kalan tek yavru saklandığı yerden çıkar ve annesine her şeyi anlatır. Anne keçi belki kurdu bulursa yavrularından birini belki birkaçını kurtarmayı başaracağı düşüncesiyle dışarı fırlar ve elma ağacının

altında uyuyan kurdu görür. Hemen kulübeye dönüp kocaman ve keskin bıçkı makasını aldığı gibi Kurt'un yanına koşar. Sakince kurda yaklaşır makasın sivri ucuyla kurdun karnını yavaşça yarmaya başlar. Yavru keçiler açılan delikten bir-bir dışarı fırlarlar. Kurt onları çiğnemediği için hiçbirini yaralanmamıştı. Anne Keçi daha sonra dikiş sepetini getirip, yavrularına da etrafta olan büyük taşları toplayıp getirmelerini söyler. Anne Keçi, yavruların getirdiği taşları kurdun karnına doldurduktan sonra iğne iplik ile dikip kapatır. Kurt uyandığında karnındaki ağırlığı hisseder fakat yediği yavruların daha sindirilmediğini düşünür. Çok susadığını fark eden Kurt ilerdeki su kuyunun yanına gelir. Su içmesi için kuyuya doğru biraz daha uzanması gerekiyordu. Kurt suya doğru ağzını uzatırken karnındaki taşlar dengesini bozar ve kurt kuyuya yuvarlanır. Taşların ağırlığından dolayı ne kadar çabalasa da bir türlü yüzeye çıkamaz ve boğularak ölür. Kurt'tan kurtulduklarını anlayan Anne Keçi ve yavruları bahçeye çıkıp mutluluktan meleyerek şarkı söylerler. (Grimm/ çeviri-Bostan, 2002)

Ana fikir:

Masaldaki Kurt karakteri kötülüğü, kurnazlığı yansıtırken, Anne Keçi karakteri ise iyiliği, fedakarlığı ve cesareti temsil etmektedir. Yazar, Kurt karakteri aracılığıyla kötülüğün her zaman iyiliğe yenileceğini anlatmaktadır. Masalda çocuk okurlara verilen en önemli mesaj Anne Keçinin örneğinde ebeveynlerin çocukları için göze almayacakları risk, yapmayacakları fedakarlığın olmadığının yanı sıra, yavruları için verdikleri her türlü mücadeleden asla vazgeçmeyecekleri mesajıdır.

3.1.6.1.3. Çar oğlu İvan ve Gri Kurt

Çar Berendey'in üç oğlu vardı, en küçüğünün adı İvan'dı. Çarın yeşil bahçesinde altın elmalı güzel bir elma ağacı büyüdü. Günlerin birinde o, ağaçta çok daha az elma olduğunu fark eder. Çar hırsızları yakalamaları için bahçeye muhafızlar gönderir, fakat hiçbir nöbetçi hırsızın kim olduğunu bir türlü yakalayamaz. Çar kahrolur, yemeyi, içmeyi bırakır. Bir gün oğullarını gelip babalarına bahçeyi kendilerinin korumak istediklerini söylerler. İki büyük oğul bütün gece uyur ve babalarına kimsenin gelmediğini söylerler. Oğullardan en küçüğü genç İvan bütün gece kararlı bir şekilde direnir ve Ateş Kuşunu kuyruğundan yakalar, fakat kuş ondan

kurtulmayı başarır ve uçup gider. İvan babasına gece yaşadığı olayı anlatır ve Ateş Ku unun tüyünü ona verir. O zamandan beri, elmalar ortadan kaybolur, ancak  ar Berendey kesinlikle sihirli Ateş Ku unu yakalamak ister. O ullarına ku u yakalamalarını emreder. Büyük kardeşler yola çıkar ve küçük olan İvan ise evde kalır. Biraz d   nd kten sonra babasının yanına gelip, kardeşlerinin peşinden gitmesine izin vermesi için yalvarır.  ar Berendey en küçük ve en sevdiğı oğlunu gönülsüzce bırakır. İvan atına binip bir kavşakta sağı doğıu gider ve kısa süre sonra yolda büyük gri bir Kurt görür. Kurt İvan'ın atını yer ve İvan yürüyerek gitmek zorunda kalır. Kurt arkadan gelerek ona yeti ir ve İvan'ın neye ihtiya ı olduğunu öğrendikten sonra ona yardım etmeğe karar verir. Başlangıç olarak Kurt İvan'a dostça bir tavsiyede bulunup, sadece Ateş Ku unu almasını ve hiçbir halde kafese dokunmaması gerektiğini söyler. Sonra kurt onu doğıruca Ateş Ku una götür. Çok geçmeden İvan yakalanır, çünkü ku la beraber kafesi de almıştı. Onu  ar Afron'a g t r rl r.  ar Afron İvan'a Ateş Ku u'nu vermeyi kabul eder, ancak karşılığında  ar Kusman'ın atını ona getirmesini ister. İvan görevi yerine getirmeye gider ve Kurt ona hiçbir koşulda atla beraber hayvanın dizginini almaması gerektiğini söyler, bunun bir soruna yol açacağı konusunda onu uyarır. İvan yine Kurdu dinlemez ve güzel atı aldığında dizginleri de almaya karar verir. Dizginin  anlara bağlı olduğunu ve ses salacağını, buna göre de muhafızların koşarak geleceğini bilmiyordu. Böylece kendini  ar Kusman'ın halısında bulur. İvan'ı utandıran  ar Kusman ondan ata karşılık Dalmaçya prensesi güzel Elena'yı kaçırıp ona getirmesini ister. İvan Kurdu yanına gelir. Kurt, İvan'ı güvenli bir yere bıraktıktan sonra, prensesi kaçırmaya gider. Prenses İvan görür ve ona a ık olur. İvan da ona. İvan, kızı  ar Kusman'a vermek istemez ve kurt da yine ona yardım etmeye karar verir.  ar Kusman'a geldiklerinde Kurt bir prensese dönüşür, atı alır ve oradan uzaklaşarak İvan'la prensese yeti ir. Dalmaçya krallığına vardıklarında kurt ata dönüşür ve  ar İvan'a Ateş Ku unu verir. İvan'la prenses Dalmaçya'dan ayrıldıklarında kurt tekrar onlara yeti ir. Kav ağı ulaştıklarında kurtla vedala ırlar. Dönüş yolunda, İvan kardeşlerine rastlar. Karde leri ona saldırır ve ölümcül halde bir kenara bırakarak, sahip olduğu her şeyi alıp giderler. Gri kurt, yine İvan'ı kurtarır ve onu sırtına aldıktan sonra koşarak hızlıca karde lere yeti irler. İvan Güzel Elena'yı, Ateş Ku unu ve atını onlardan geri alır, kurt ise dostunun öcünü alarak onları parçalar.  ar oğlu İvan gri kurdun önünde

eğilir ve sonsuza dek ona veda eder. Sonra güzel Elena'yı da alıp sahip oldukları her şeyle birlikte saraya dönerler. Babası çar Berendey onları kucaklar ve daha sonra İvan olup biten her şeyi babasına anlatır. Hikâyenin sonunda çar oğlu İvan'la prenses güzel Elena evlenir ve mutlu bir hayat yaşamaya başlarlar. (<https://bit.ly/3rn0l1e> , E.T: 09. Aralık 2019).

Ana fikir:

Masal okurlara zor bir duruma düşmemek için daha tecrübeli ve bilge birinin tavsiyesine kulak vermek gerektiğini anlatır. Çar oğlu İvan için böylesine bilge bir yoldaş, çeşitli sorunların üstesinden gelmesine yardımcı olan, çok zeki ve sadakatli gri kurttur. Hikâye ayrıca iyiliğin iyilikle yanıtlandığını ve kötü eylemlerin kötülükle yanıt verdiğini öğretir.

3.1.6.2. Şiirlerde kurt imgesi

Kurt imgesi Türk halkları kültürünün önemli bir kısmı olan sözlü edebiyatta da kendine yer edinmiştir. “Kurt izi ile, it izi karıştı” deyiminde, töreye ters düşülmeye başlandı, töresizler topluma yön vermeye başladı, töre ihlal edildi gibi bir fikir anlaşılmaktadır. Bu konuyu aşık Sümmani şiirleştirerek şöyle anlatmaktadır.

Gelmez artık şu dünyanın iyisi
Vezir olmuş has ahırın seyisi
İtin emmisidir kurdun dayısı
Sürüyü güdecek çoban kalmadı.

(Kalafat. 2009: 36)

Birçok şairler kurt hakkındaki atasözlerinden ilham alarak, bu atasözlerini şiir haline getirmişler. Örneğin “Kurt komşusunu talamaz” veya daha eski Türkçede “Böri koşnısın yimes” gibi atasözlerini Türk şairi Güvahi, bir şiirinde şu şekilde anlatmaktadır.

“Çün incitmez mesledir koşusun kurt,
Sen incitmek neden olanı hem yurt”

(Ögel. 1993: 45)

Tarih ve Kültür araştırmacısı, Dr. Yaşar Kalafat bir çalışmasında Erzurum türküsünde yer alan eski bir şiirde “derenin kurdu” tanımlamasını, dereye yaşayan ve insanları par alayabileceğinden çekinilen kurt değil, bu belirlemenin yanı sıra, derenin bir sahibi olduğu ve o sahibin de bir kurt olduğu şeklinde tanımlandığını belirtmiştir.       Türk halk inançlarında, sahipler arasında kurdun da bulunduğunu, “derenin kurdu” gibi “dağın kurdu”, “kalenin kurdu”, “ormanın kurdu”, tanımlamalarına sık sık rastlamaktayız.

Aşemirem bu derenin kurdu var
Her yiğidin g na-g na derdi var
Balam küsmüş ne virane yurdu var
Benim derdim hiçbir derde benzemez”

(<https://bit.ly/3qJzPxN> , Kalafat- 2009: 213)

Azerbaycan saz-söz sanatçıları, Türk halkının tarihinde büyük rol oynayan önemli kişilerin hikmetli amellerini, millette sadakatini, atalarının kahramanlık ve cesaret geleneklerini inamla yaşadıklarını ve sürdürdüklerini kendi şiirlerinde gururla y celtiyorlar. Onlardan biri, halk ozanı aşık Kahraman, Kars'ın kurtuluşuna adanmış olduğu bir şiirinde Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Kazım Karabekir Paşa, Halid Paşa gibi tarihi şahsiyetlerin adlarını sıklıkla kullanırken, onları savaşta düşmanı paramparça eden bir “*A  Kurd*”a benzetmektedir. Aşık Kahraman, milli gurur ve sevinç duygusunu eski Türk-Oğuz hayal gücünden gelen sanatsal ruhla “Var” şiirinde ifade ediyor.

Bizim adımıza şanlı Türk derl r,
Ac qurd kimi dalar d şm n   sk r,
Kafiri m hv ed r, özür s r ta s r,
P nc si poladdan arslan bizd  var.
Kamal Paşa m clis başında durur,
Xalid Paşa  nd n çevirir, vurur.
Qara Kazım Paşa s rdardır, y r r,
D şm ni alt ed n m rdan bizd  var.

(Ağbaba, 2012: 92)

3.1.6.3. Romanlarda Kurt İmgesi

Romanlarda kurt imgesi ele alındığında dünyaca ünlü yazar Jack London'un eserlerini en iyi örnek olarak inceleyebiliriz.

3.1.6.3.1. Beyaz Diş / White Fang

“Beyaz Diş” adlı bu romanda ünlü yazar Jack London yarı köpek yarı kurt olan ana karakterin farklı sahipleri ile yaşadıkları hayat mücadelesi ve en sonunda evcilleşmesi sürecini anlatmıştır. Roman sürükleyici bir dille ve esas karakter “Beyaz Diş”in bakış açısıyla anlatılmıştır. Yazarın bu romanındaki Beyaz Diş adlı köpek karakteri ile Vahşetin Çağrısı adlı romandaki Buck adlı köpeğin birçok ortak yanı vardır. Lakin Beyaz Diş, Buck’un tersine Vahşi ortamdan gelip, şehir hayatına alışırken Buck ise vahşi doğayı tercih etmiştir.

Her şey, Bili ve Henry adlı iki adamın koşum köpekleri ile bir adamın cenazesini M’Gurry adlı şehre götürmeye çalıştıkları o soğuk günlerdeki vahşi yolculukta başlar. Koşum köpeklerinin çektiği kızıağı takip eden kurtlar vardı. Dondurucu bu kış günlerinde onları takip eden aç kurt sürüsü kızıağı çeken köpekleri yemeye başlamıştı. Kurt sürüsü içindeki dişi bir kurt Bili ve Henry’in yaktığı ateşe kadar yaklaşabilmekteydi. Onlar, yanlarına kadar sokulabilen bu dişi kurdun yarı köpek yarı kurt olduğunu anlamıştı. Bili köpeklerini yiyen bu vahşi kurt sürüsünü öldürmeye kalkışınca, dişi kurt Bili’yi parçalamıştı. Bili’nin kurtlar tarafından canlı canlı parçalanarak yendiğini gören Henry daha da korkmaya başlamıştı. Bili’yi öldürüp, kızak köpeklerini yiyen bu kurt sürüsünün başı olan Dişi Kurt, Beyaz Diş’in annesi Kiche idi. Bu Dişi Kurt ile yaşlı Tekgöz kurdun beş yavrusundan dördü soğuktan ve açlıktan ölmüşlerdi. Hayatta kalan boz yavru işte o Beyaz Diş’i. Beyaz Diş, henüz mağaradan çıkamadığı ve dünyayı tanımadığı için çok toy bir yavruydı. Fakat annesi ara sıra onu mağaradan çıkarmaya ve tehlikeli dünyayı yavrusuna tanıtmaya başlamıştı. Beyaz Diş’in ilk avı bir tavuk idi. Bazı zamanlarda annesi ile de ava çıkıyordu. Bir gün annesi ile beraber ormanda ateş yakan Kızılderili insanlarla karşılaştı. Bu insanlar annesini tanımış ve ona Kiche diye seslenmişlerdi. Onlar hem annesini hem de Beyaz Diş’i yanlarına alıp her ikisini

diğer insanların olduğu yere getirmişlerdi. Annesi ile birlikte bir çadırın yanında yaşıyorlardı ve sahibi ona Beyaz Diş demeye başlamıştı. Fakat yaşadığı çadırın etrafında yaşayan diğer köpekler de vardır. Komşu çadırlarındaki bu köpekler, kurt gibi koktuğu için Beyaz Diş'i dışlamakta, kurt soylu olduğundan ondan hoşlanmıyorlardı. Beyaz Diş yeterince evcilleşmiş ama diğer köpeklerle sürekli kavga ediyordu. Çoğu köpek ile baş edebilmekte ama bazılarına boyun eğmek zorunda kalmaktaydı. Beyaz diş günden güne vahşi bir köpek olmuştu.

Bir gün Beyaz Diş ile annesi birbirinden ayrıldı. Kıtık zamanı Kiche kamptan gidiyordu. Çünkü insanlar aç kaldıklarında köpekleri bile yiyorlardı. Beyaz Diş de gitmek istemiş fakat sahibi onu bırakmamıştı. Vahşi içgüdülerine rağmen sahibinin tüm isteklerine boyun eğmesi gerektiğini öğrenmişti. Beyaz Diş diğer köpeklerden daha hızlı koşuyor, onlara kıyasla daha hileci, daha çevikti. Çelik gibi kasları olan, cesur, zalim, yırtıcı ve zeki bir hayvan olup çıkmıştı. Ülkenin Kuzey tarafı altın arayıcıları ile dolup taşıyordu. Bir gün oraya giden sahibi onu da yanında götürmüştü. Beyaz Diş altın arayıcılarının köpekleri ile kavga etmiş, köpeklerin hepsini pataklamıştı. Bu sebepten dolayı Yakışıklı Smitt adlı bir madenci Beyaz Diş'e göz koymuştu. Fakat sahibi Gri Kunduz onu vermek istememiş ve bunun üzerine Smith Gri Kunduz'u kumara alıştırıp onu borçlandırmış, alacaklarının karşılığı olarak da Beyaz Diş'i istemişti. Bu nedenle sahibi de onu bu çirkin ve gaddar adama satmak zorunda kalmıştı.

Beyaz Diş yakışıklı Smitt'ten hoşlanmamıştı. Yeni sahibi onu kafese kapatarak dövüş köpeği gibi kullanmaya karar verdi. Kafesteyken eski sahibi Gri Kunduz'a kendini sattığı için öfke duymaya başlamıştı. Yeni sahibi ise onu daha da vahşileştirerek, diğer köpeklerle kavgalara sokuyordu. Beyaz Diş karşısına çıkan tüm köpekleri öldürmek zorundaydı. Öldürmezse kendisi ölmek zorunda olduğunu biliyordu. Yaşamak için öldürmek gerektiği kuralını öğrenmişti. En sonunda koca bir Doberman'la savaşmak zorunda kalmıştı. Doberman, Beyaz Diş'in boğazına yapışmıştı. Beyaz Diş ne kadar çaba gösterse de ondan kurtulamıyordu. Beyaz Diş'i satın almak isteyen altın arayıcıları onun yardımına koşup onu Doberman'ın pençesinden kurtarıp az bir para karşılığında sahibinden almışlardı.

Ağır yaralı halde olan Beyaz Dişin boğazındaki yara hayli derindi. Yeni sahibi Scott'u da ilk başta hiç sevmemişti. Yaşamayı başarmış ama Scott'a iyi davranmamıştı. Çünkü insanlardan ve diğer hayvanlardan hep kötülük görmeye alışmış olan Beyaz Diş yeni sahibini de öyle sanıyordu. Fakat yeni sahibinin insancıl sevgisiyle yavaş yavaş daha uysal bir hayvana dönüşmüştü. Yeni görevi ise Scott'un evini korumaktı. Yeni sahibinin yanında hayatının en güzel günlerini yaşıyor ve onu çok seviyordu. Bir gün Scott, ailesinin yanına gitmeye karar vermiş Beyaz Diş' de sahibinin gideceğini sezmişti. Bu nedenle onu bir hüznün kaplamıştı. Scott, köpeğin hem Kaliforniya'nın sıcağına alışamayacağını hem de insanlara zarar verebileceğini düşünmüş, Beyaz Diş de bunları sezerek anlamıştı. Sahibinin gideceği Beyaz Diş görmesin diye onu bir kulübeye kapatmışlardı. Fakat Beyaz Diş kapatıldığı kulübeden çıkmış ve sahibinin gemisine yetişmeyi başarmıştı. Bu nedenle de Scott'un evine kadar gitti. Scott'un ailesi Beyaz Diş' ten çok korkuyordu. Fakat o da şehirdeki diğer köpeklerle kavgaya girişmemiş, tavukları yememiş, kimseyi korkutmamıştı. Fakat buna rağmen insanlar ona zor alışıyorlardı.

Bir gün Scott'un babasının mahkûm ettiği Jim Hall hapisten kaçmış ve ondan intikam almak için Scott'ların evlerine girmişti. Ev halkı o gece büyük bir gürültü ve silah sesiyle uyandı. Herkes salona girdiğinde Beyaz Diş'i yaralı, katili ise kanlar içinde bulmuşlardı. Yaralı Beyaz Diş'i veterinerine götürüp ameliyat etmişler ama veteriner büyük ihtimalle yaşamayacağını söylemişti. Fakat Beyaz Diş hayata tutunmuş tekrar evine geri dönmüştü. Evde ise onu bir sürpriz beklemekteydi. Colli yavru köpekler doğurmuştu. Beyaz Diş şaşkın şaşkın yavrulara bakıyordu. Collie uyarırcasına hırlayınca fazla sokulmadı. Efendisi Weedon Scott yavrulardan birini ayağıyla dürterek ona doğru itti. Yavru köpek küçücük adımlarla yürüyerek Beyaz Diş'in önünde durdu. Beyaz Diş kulaklarını dikti, yavruyu dikkatle süzdü. Sonra burnunu yavrununkine dokundurdu, onu koklayıp, yüzünü yalamaya başladı. Onları izleyenler arasında şiddetli bir alkış koptu, herkes gülüyor, neşeyle bağırıyordu. Afallamıştı Beyaz Diş. Biraz sonra diğer yavrular da ona doğru geldiler ve orasına burasına hoplayıp zıplarken, Beyaz Diş kısıp, sabırlı gözlerle güneşin altında kestirmeye başladı.

Yorum: Romanda yazar Jack London, Beyaz Diş adlı köpeğin örneğinde bir canlının ona iyi davranan sahiplerine ne kadar sadık kaldığını, yeri geldiğinde kendi canı pahasına bile olsa sahibini koruyarak ne kadar sevgi ile bağlandığını okurlara anlatmaktadır. Romanın ana temaları yazarın diğer romanlarında da var olan vefa, sadakat, sevgi, dostluk ve içgüdülerdir. Beyaz Diş ona iyi bakan ve saygı duyan ilk sahibi Gri Kunduz'a nasıl sevgi ve sadakat ile bağlıydıysa, onu koca, vahşi Doberman'ın pençesinden kurtaran diğer sahibi Weedon Scott'a da aynı duygularla bağlanmıştı. Yargıç Scott'un hapse mahkûm ettiği Jim Hall Scott'ların evine girdiğine, biran bile kendini düşünmemiş, hayatı pahasına sahibinin ve ailesinin hayatını kurtarmıştır. Bütün bunların arkasında sahibine duyduğu sevgi ve aynı zamanda vefa borcu yatıyordu. Yazar romanın baş kahramanı Beyaz Diş'in yapmış olduğu bu fedakârlık örneği ile, yapılan iyiliğin hiçbir zaman unutulmaması gerektiğini, sevgi ve sadakat kavramının ne kadar önemli bir duygu olduğunu okurlara güzel bir şekilde anlatmıştır. (London / Sönmez, 2013)

3.1.6.3.2. Vahşetin Çağrısı / The Call of the Wild

Vahşetin Çağrısı, Amerikalı yazar Jack London'un en çok bilinen eserlerinden biridir. Roman, Alaska'nın Klondike bölgesinde bulunan altın madenleri sebebi ile on binlerce insanın bu ıssız yerlerde altın aramalarını ve bu sırada evcil bir köpeğin, sahibinden çalınarak vahşi ortamlara sokulmasını hem kötü insanlarla hem de diğer kızak köpekleri ile ölesiye mücadele etmek zorunda kalmasını, kutup şartlarında yaşadığı olayları konu edinmektedir. Hikâyede Buck adlı bir köpek anlatılır. Buck, güneşli Santa Clara Vadisi'nde sahibi Yargıç Miller'e mahsus büyük bir evde mutlu ve huzurlu bir yaşam sürerken hayatı birdenbire değişiyor.

Sahibinin bahçıvanı olan Manuel, kumar borçlarından kurtulmak için Buck'u çalarak Alaska şartlarında kullanılmak üzere kızak köpeği eğiten bir köpekçiye satar. Buck hiç alışık olmadığı kaba, zorba bir şekilde trenle Seattle şehrine götürülür ve orada kendisini yetiştirecek olan adama teslim edilir. Eğitmen onu Klondike'ye köpek götüren tüccarlara satar. Bu tüccarlar da Buck'u gemi ile Kanada'ya götürürler ve Buck orada Kanadalı iki postacının malı olur. Şimdi Buck onlar için çalışan bir kızak köpeği olacaktı. Bir sabah Buck'a koşumlar takılıp ve kızığa konuldu. Buck,

artık isyan etmemek gerektiğini öğrenmişti. O gruptaki diğer köpeklerden daha hızlı bir öğrenme yeteneğine sahipti. François ve Perrault, uzaklarda altın aramaya çıkan insanların mektuplarını taşıyorlardı. Buck kızak takımının baş köpeği Spitz'in liderliğini istemiyor. Çünkü Spitz Buck'un arkadaşı Curley'i öldürmüştü. Arkadaşına yaptığı o vahşetten dolayı ondan nefret ediyordu. Bir süre sonra Buck Spitz'in liderliğini sonlandırmak için elinden geleni yapmaya başlar. Artık Buck, yargıç Miller'in evinden günlerden kalan evcilliğini kaybetmeye ve gün geçtikçe vahşi hayata alışmaya başlamıştı. Buck'un liderliği ele alma zamanı gelmişti. Bir gün avlanma sırasında kurnaz ve gaddar Spitz, Buck ile savaşa girer. Buck Spitz'i yenerek öldürür ve takımın liderliğini üstlenir. Bir aylık uzun bir yolculuk sonrasında Skaguay'a vardıkları zaman, bu yolculuğun sonunda Francois ve Perrault's, Buck ve iki arkadaşını Amerikan altın avcıları Hal, Charles ve Mercedes adındaki bir gruba satarlar. Onlar kızağa yeni ve dinlenmiş köpekler de alırlar. Köpeklerin yeni sahipleri bu tundra bölgesi ve köpekleri hakkında hiçbir şey bilmiyorlar, Buck ile iki dostunun halinden anlamıyorlar ve onlara normal bir köpek gibi davranıyorlardı. Tecrübesizlikten dolayı önce köpeklere yiyeceği çok veriyorlar, yiyecek azalınca da köpekleri kamçılayıp çok yormaya başlıyorlar. Daha yolculuklarının yarısında yiyecekleri tükenmeye başlar. Köpeklerin bazıları ölür, diğerleri de kızağı çekemeyecek kadar zayıf düşerler. Takımdaki on dört köpekten, sadece beşi hayatta kalmış, ancak John Thornton'un kampına kadar gelirleri. Thornton, buzların artık çok inceldiğini, yola çıkmamalarını, hayatlarını tehlikeye atmamalarını söyler fakat Hal bu uyarıyı dikkate almayarak yola çıkmaya çalışır. Diğer köpekler hareket etmeye başlarlar ama zayıflayarak artık çok güçten düşmüş olan Buck hareket edemez. Hal onu kırbaçlamaya başlarken Thornton müdahale ederek onun üzerine atlar, Hal'ın çektiği bıçağı elinden alıp Buck'un iplerini keser. Kavgayı kaybetmiş Hal küfürler savurarak kıyıdan ayrılıp ırmağın üzerinde gitmeye başlarken buz kırılır, insanlar da köpekler de buzların kırılmasıyla ırmakta kaybolurlar.

Thornton ile Buck artık hep birliktelerdi. Thornton Buck'a çok iyi davranır, aralarında mükemmel bir bağ oluşur. Buck, şimdiye kadar hiç kimseye bu şekilde bağlanmamıştı. Yeni sahibine beslediği bu sevgiden dolayı içgüdülerinden gelen ilkel hayat çağırısına, "vahşetin çağırısına" dahi artık önem vermiyordu. Bir gün

küçük bir şelale üzerinden geçerlerken, Thornton suya düşmüş, Buck, sahibi Thornton'un hayatını kurtarmıştı. Böylece kendisinin hayatını kurtarmış olan sahibine de borcunu ödemiş olmuştu. Buck Thornton ile çok mutluydu. Ormanın derinliklerinden Buck'u çağıran kurt sesleri hiç bitmiyordu. Sahibine olan bağlılığı gitmesini engelliyordu. Thornton Buck sayesinde bahisten kazandığı paralarla altın arayışına başlar, hatta bu arayışa öyle odaklanır ki, Buck'u bile unuttur. Bu boşluktan yararlanan Buck bazen ormanda dolaşmaya çıkar, bu özgürce gezinti macerası ona mutluluk verir, ilk kez yaşadığı hayatı doyusıya tadıyordu. Bu özgürlük hissi, ruhunda bir huzur yaratıyor, vahşi heyecanları ilk kere tadıyordu. Onu çağıran seslerin etkisi güçlenmişti. Ormandaki Kurtlar gibi özgür yaşamak, istediği tek şeydi. Birkaç gün kamptan ayrı kalan Buck kampa doğru geldiğinde bir tuhaflik hisseder, sessizce kampa yaklaştığında köpeklerden birisinin ölüsü ile karşılaşır. Thornton ve diğerleri artık ölmüşlerdi. Yeetah kabilesinin adamları kampa saldırmış ve kamptaki herkesi öldürmüşlerdi. Buck onlara çok öfkelenir ve kampta zafer dansı yapan Yeetah kabilesinin adamlarına saldırarak önüne geleni vahşice parçalar. Kaçanların peşini bırakıp sahibi Thornton'u aramak için kampa geri döner. Thornton'un diğer arkadaşının da cesedini bulduktan sonra Thornton'un kokusunu takip eder ve onun cesedini gölün ortasında görür. Bütün gün Efendisinin başında öylece bekleyerek, saatlerce ular. Gece olunca vahşetin çağrısını tekrar duyar ve bu dayanılmaz sese doğru çekip gitmeye başlar. Çağrıya cevap verip ormanlara doğru dalar. Kurt sürüsünün lideri olarak yaşamaya başlar.

Yorum: Eserde materyalistik bir düşünce yoktur. Bu romanda yazar Jack London, Buck adlı köpeğin timsalinde bir canlının yaşaya bileceği tüm zorlukları, vahşeti, dramı, trajedini, farklı insanlardan gördüğü acı ve şiddeti yaşadığı halde, yine de insanoğluna karşı kendinde bulundurduğu sevgi, dostluk ve sadakat gibi özelliklerini kaybetmediğini ve bu duyguları kendinde sonuna kadar yaşattığını mükemmel bir teknikle okurlara anlatmaktadır. Romanın ana temaları, sabır, direnç, vefa, sadakat, sevgi, dostluk ve içgüdülerdir. Dave ile Buck, dostluğun, sadakatin ve erdemin timsali olarak karşımıza çıkarlar. Dave hasta olduğu halde, ölümü pahasına dostlarını ve görevini terk etmeyerek ölür. Buck hayatını kurtaran sahibi Thornton'a duyduğu sevginin, sadakatin karşılığında içgüdülerini dahi dinlemez, muazzam bir

vefa örneği sergiler. Buck tüm hayatı boyunca en kötü şartlarda bile hizmetinde bulunduğu efendilerine vefalı, saygılı davranmış, onlara sadakat ile bağlı kalmış ve her defasında dostları ve sahipleri için canını ortaya koymuştur. Karakterinde bulundurduğu adalet duygusundan yola çıkarak sinsi ve kötü olanlara saygı beslemez gerekirse onlara karşı isyan eder. Dostu Curly'i öldüren Spitz'den de sevdiği sahibi Thornton'u öldüren yerlilerden de intikamını alır (Atayman,2013).

DÖRDÜCÜ BÖLÜM

MEDYADA KURT İMGESİNE İLİŞKİN BULGULAR – FARKLI MEDYADA KURT İMGESİ

4.1. Televizyonda Kurt Kavramı

Kurt televizyon dizileri gibi birçok yapımlarda yer almaktadır. Dünyada bilinen en ünlü yapımları ele alacak olursak büyük izlenim gören hakimiyet uğruna her türlü entrikaların yer aldığı “Taht oyunları/ Game of Thrones” dizisini ve olayları 8. yüzyıl İskandinavya’sında geçen, Odin’in soyundan geldiğine inanılan cesur bir savaşçı, Ragnar Lothbrok ve ailesinin öyküsünü anlatan “Vikinger/Vikings” dizisini görebiliriz. Türkiye yapımlarında yer edinen kurt konusunu ele alan dizilerden örnek verecek olursak, eski Türk toplumlarının kutsal tanrıları olan “Gök Börü” kavramının yer aldığı “Savaşçı” ve “Kuruluş Osman” dizilerini görebiliriz.

“Kuruluş Osman” dizisinin 50. bölümünde babası Noyan’ın ruhu ile konuşan Togay, babasının ona belirttiği üzere Osman’ın Gök Börü olduğu söylemini anlatıyor. Daha sonra kurtların Tengri dağından çıktıklarını, dört tür kurdun olduğunu anlatarak, “Boz Yeleli Kurt’un” sürünün tamamını telef ederken sadece bir tanesini yem yaptığını, töresiz kurtlar olduğunu, “Yeleli Kurt’un” sürünün yarısını telef ettiği halde yalnız bir tanesini kendine yem yaptığını ve törelerinin keyfi olduğunu, “Bozkurt’un” sürüye daldığında sadece bir tanesini telef edeceğini, yarısını kendine yem yapacağını, yarısını ise sürüsüne götüreceğini ve töreli bir yaratık olduğunu, “Gök Börü’nün” ise bin yılda bir gelen kurt olduğunu, kendi sürüsüne dirlik, güç ve töre getirdiğini söyler (<https://bit.ly/3uwqwnM> , E.T:08 Mayıs 2021).

4.2. Reklam Filmlerinde Kurt

Kurt binyıllar öncesi gibi günümüz modern çağda da var olduğu her türlü alanda insanlar tarafından merakla karşılanmaktadır. Bu durumu iyi değerlendiren reklam şirketleri insanların düşüncesindeki kurt kavramını metalaştırarak bundan

fayda elde etmekte. Fakat bazı durumlarda ise kurtların insanoğluna örnek olabilecek kendilerine özgü yaşam tarzı ve kuralları, sosyal konulara reklam filmlerinde kullanılmaktadır. 2017 senesinde Kadın ve Demokrasi Derneğinin 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü kapsamında kurtların aile yapısını konu alarak, erkek kurdun dişiyeye karşı birçok fiziksel üstünlüklerinin olduğunu fakat buna rağmen diş kurda karşı ne kadar hassas ve nazik davrandığını anlatan reklam filmi buna en iyi örnek olabilir (<https://bit.ly/3evvnQA> , E.T: 09 Mayıs 2021).

4.3. Haberlerde

Kurt birçok alanda olduğu gibi haber alanında da önemli bir şekilde hala gündemini korumaktadır. Bu haberler ister televizyon ister internet sitelerinden, isterse de gazetelerde yayımlanmakta olup ve büyük ilgi ile izlenmektedir. Örneğin CNN TURK gibi ünlü bir haber kaynağında geçmişten 05.03.2021 tarihine kadar kurtla ilgili yayınlanmış olan 235 haber bulunduğu belirtilmektedir (<https://www.cnnturk.com/haberleri/kurt>, E.T: 01 Nisan 2021).

Hürriyet haber kaynağında ise 25.01.2021 tarihine kadar bulunan son kurt haberi de dahil olmak üzere, toplamda kurtla ilgili 198 haber bulunmaktadır (<https://www.hurriyet.com.tr/haberleri/kurt-surusu>, E.T: 02 Nisan 2021).

4.3.1. Televizyonda Kurt Haberleri

22 Aralık 2020 tarihinde CNN TURK televizyon kanalında ve aynı zamanda CNN TURK haber sitesinde kurtla ilgili “57 bin yıllık olduğu ortaya çıktı!” başlıklı haber yayınlandı. Haberde Kanada’da madencilerin 4 yıl önce buldukları bir kurt yavrusu fosilinden bahsedilmektedir. Bilim adamlarının fosil üzerinde yaptığı araştırmalarda 57 bin yıllık olduğu tespit edilen fosille ilgili başka ilginç sonuçların da ortaya çıktı. Habere göre Current Biology isimli bilimsel dergide yayımlanan araştırmanın başyazarı Paleontolog Julie Meachen, fosilin nadir bir tür ve mükemmel şekilde korunmuş bir kurt yavrusuna ait olduğunu söyledi. Buz çağında yaşadığı belirlenen hayvanın fosiline, Yukon bölgesi yerlilerinin kullandığı Han dilinde “kurt” anlamına gelen “Zhur” adı verildi (<https://bit.ly/3fAK5qt> , E.T: 03 Nisan 2021).

Show Ana Haber'in 11 Ocak 2021 tarihli yayınında Ardahan'da bir köye inerek kameralara yakalanan aç kurt sürüsünün iki köpeği telef ettiği haberi yayınlandı (<https://bit.ly/3miol3V>, E.T: 03 Nisan 2021).

Show Ana Haber'in bir diğer yayınında Bolu'da otluğa çıkarılan koyunlara saldıran kurt haberi yayınlanmıştır (<https://bit.ly/3fA1u2x>, E.T: 03 Nisan 2021).

TGRT HABER' de yayınlanmış olan haber programında Gaziantep'te yaşanmış bir olay aktarılmaktadır. Vatandaş Mehmet Öztürk yol kenarında bulduğu yaralı bir kurt yavrusunu aldı ve tedavi ettirmek için çare yolları aradığı haberi yayınlandı (<https://bit.ly/31JsLYg> , E.T: 03 Nisan 2021).

Show Ana Haber'de İstanbul'da yaşanmış bir olay anlatılmaktadır. Cankurt isimli Wolfdog (Kurt köpek) köpek ırkına sahip olan fakat birçok ülkelerde yasak olan bir köpeğin Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından sahiplerinden alındığı ve bu olay üzerine de sahiplerinin mahkemeye başvurduğu haberi yayınlanmıştır (<https://bit.ly/3sMB1lT> , E.T: 03 Nisan 2021).

İstanbul'un Çekmeköy ilçesinde bulunan bir hayvanat bahçesindeki bir olay Show Ana Haber'de yer aldı. Bir vatandaşın cep telefonu ile kayda aldığı görüntüde yalnız bir kurt daracık bir alanda sonsuzluk işareti şeklinde sürekli hareket halinde dönüp duruyor. Hayvanseverler tarafından kötü karşılanan bu olay, hayvanın daracık alanda yaşamak değil, sonsuzluğa gitmek istediği yönünde görüntülü haberi yayınlandı (<https://bit.ly/3dupktV> , E.T: 03 Nisan 2021).

4.3.2. İnternet Sitelerinde Kurt Haberleri

Kurtlar dünyanın farklı ülkelerinde internet siteleri haberlerinde de karşımıza çıkmaktadır. "The Florentine" internet haber sitesinde 13 Temmuz 2020 tarihinde yer alan "Liu Ruowang's "Wolves Coming" in Florence" başlıklı haberde Çinli sanatçı Liu Ruowang tarafından yapılan ve yüz kurttan oluşan enstalasyonun 2 Kasım'a kadar Floransa'daki Pitti Meydanı ve Santissima Annunziata meydanında sergileneceği belirtildi. Haberde dikkat çeken enstalasyonun Floransa şehri ve Uffizi galerisi arasındaki ortaklık sayesinde insanlığın çevreye karşı yırtıcı doğasını ve çağdaş toplumun aşırı ilerlemesini yansıttığı bilgisi yer aldı. Liu Ruowang tarafından şekillendirilen korkutucu 100 kurt heykelinin her birinin demir

dökümden oluşuğu ve 280 kilogram ağırlığında olduğu belirtilirken, enstalasyonun Covid-19 salgınıyla giderek daha da belirgin hale gelen medeniyet değeri ve şu anda yaşadığımız belirsiz zamanlar hakkında düşünmeye ilham vermeyi amaçladığı belirtilmiştir (<https://bit.ly/31Gv5z2> , E.T: 03 Nisan 2021).

CNN TURK haber sitesinde kurtla ilgili 05 Mart 2021 tarihinde “ABD’de gri kurt katliamı: 60 saatte 216 kurt öldürüldü” başlığı ile haber yayınlandı. Haberde Amerika Birleşik Devletleri'nin Wisconsin eyaletinde başlayan kurt avlama sezonunda avlanma limitinin aşıldığı, limite uymayan avcıların 60 saatte 216 gri kurdu katlettiği bildirisi üzerine, Wisconsin’in doğal kaynaklar departmanının, bir hafta sürmesi planlanan avlanma sezonunu 4 gün erken bitirdiği bilgisi yer almaktadır (<https://bit.ly/3miNEmA> , E.T: 03 Nisan 2021).

HÜRRİYET haber kaynağında yer alan bir haberde rüyada kurt görmenin ne anlama geldiği haberi yayınlanmıştır. Habere göre rüyada kurt görmenin, genellikle hayra yorulan bir konu olduğu bilinse de görülen rüyanın durumuna göre değişmekte olduğu, rüyada kurt sürüsü görmek hizmet gibi anlamlara gelirken, siyah kurt görmenin kişinin kuvvetini ispatlaması anlamına geldiği, beyaz kurt görmenin anlamı; rüya sahibinin çalışkanlığı ile hayattan arzu ettiği her şeyi alacağına, isteklerine ve dileklerine kavuşacağına işaret olduğu, rüyada kurt öldürmenin anlamın ise bireye güç sağlayan, her yaptığıının arkasında olan birine yapılacak hata sonucunda bu desteği tamamıyla kaybedecek olan rüya sahibinin pişmanlığına işaret ettiği belirtilmektedir (<https://bit.ly/39EcKXS> , E.T: 03 Nisan 2021).

4.4. Çizgi Filmlerde

Kurt, çizgi filmlerde en çok kullanılan hayvan türlerinden biri olarak yer almaktadır. Kurdun bu filmlerdeki karakteristik özellikleri aynı masallarda olduğu gibi oldukça farklılık göstermektedir. Örneğin bir çizgi filmde kurnaz kötü bir karakter olan kurt, diğer bir çizgi filmde baş kahramanın yakın dostu, kurtarıcısı ve hatta onu yetiştiren kurt ailesi konumunda görülebilir.

4.4.1. Bekle, görürsün / Ну, погоди!

Ülke: SSCB, Yapımcı: Soyuzmultfilm, Yıl: 1969-2006, Bölüm: 20, Tür: çocuk filmi, komedi, aile sineması.

"Nu pogodi! - Bekle, görürsün!" En popüler Sovyet ve Rus çizgi film dizisidir. Çizgi filmi 1969'dan 1993'e "Soyuzmultfilm" stüdyosunda çekilmiş ve 2005'te Christmas Films stüdyosunda yeniden canlandırılmıştır. Bu film en popüler beş Sovyet ve Rus filminden biridir. "Nu pogodi!" adlı karikatürün yaratılış tarihi 1969'da yönetmen Gennady Sokolsky'nin Kurt ve Tavşan arasındaki yüzleşmeyi anlatan bir çizgi film çekme fikrini ortaya atmasıyla başladı. Sonuç olarak, ana fikirleri ve görüntüleri gelecekteki çizgi film hitinin temeli ve prototipleri haline gelen ilk dizi "Nu pogodi!" çekildi. İlk pilot bölümün yayınlanmasından sonra, animasyon dizisi "Nu pogodi!" neredeyse on yedi yıl boyunca her yıl Sovyet televizyonlarının ekranlarında görüldü. Çizgi film serisinin ilk bölümü 1969'da on altıncı bölümü ise 1986'da çıktı. "Nu pogodi!" animasyon dizisinin hem çocuk hem de yetişkin izleyicilerin ısrarlı istekleri üzerine devam ettiği defalarca söylendi. 1973'ten sonra, dördüncü ve son bölümün tamamlandığı duyurulduğunda, Soyuzmultfilm, istek ve devam seçenekli dolu mektuplarla dolup taşı. Bu istek ve talep üzerine 1993 yılına kadar 20 bölüm yapıldı. (<https://bit.ly/3kTxu2g> , E. T: 23 Ocak 2021)

Yorum: "Nu pogodi! - Bekle, görürsün!" adlı çizgi filminin ana karakterleri tavşan ve kurttur. "Bekle görürsün", bize yaramaz bir kurdun tavşan peşinde sonsuz koşturmacasının hikayesini anlatan seri bir çizgi filmidir. Dizi boyunca Kurt, bir tavşanı yakalamak için mümkün olan her yolu dener ve sürekli onu kovalar. Ancak tüm bunlar işe yaramaz, tavşan her zaman kovalamacadan kurtulmayı ve kurdu aptal durumuna düşürmeyi başarır. Çizgi filmindeki Kurt karakteri bir kabadayıdır, sürekli asayişi ihlal eder, sigara içer, küfür eder, zevkle bir şeyi yok eder ve zayıfları incitir. Onun aksine, tavşan olumlu bir karakter olarak sunulur, nazik ve çok sevimlidir, bir kurttan daha zayıf olduğu için sürekli ondan kaçmak zorunda kalır.

4.4.2. Orman ocuğu / The Jungle Book

Orman çocuğu çizgi filmi, İngiliz yazar Rudyard Kipling'in "The Jungle Book" eserinden uyarlanarak, ilk kez 1967 senesinde Walt Disney Productions tarafından yapılmış en ünlü çizgi filmlerindendir. Bu, Walt Disney Company' nin on dokuzuncu tam metraj çizgi film yapımıdır ve Walt Disney'in yer aldığı son çizgi filmidir.

izgi filmindeki olaylar Hindistan ormanlarının derinliklerinde geçiyor. Bir gün, Bagheera adında bir panter, daha önce bilmediği sesleri duymuş, kırık bir tekne ve içinde insan yavrusu olan bir sepet keşfeder. Çocuğun kimsenin yardımı olmadan ölebileceğini anlayan Bagheera, onu yakın zamanda kendi yavru kurt yavrularına sahip olan tanıdık bir kurt ailesine götürmeye karar verir. Kurtlar yavruyu seve seve ailelerine kabul eder ve ona Mowgli adını verir. Yıllar geçtikçe, ocuk hayvanların dilini öğrenmeyi ve ormandaki yaşama uyum sağlamayı başarır. Bir zamanlar onu kurtaran Bagheera, tüm bu zaman boyunca Mowgli'ye bakar ve yakın arkadaşı olurken, er ya da geç çocuğun ormandan ayrılmak zorunda kalacağı günün geleceğini fark eder.

Sürü, bir gece, insan yiyen Bengal kaplanı şirhan'ın geri döndüğünü öğrenir. Mowgli'nin ve bir bütün olarak sürünün güvenliği için, Akela liderliğindeki kurt sürüsü konseyi, Mowgli'nin insan köyüne geri dönmesi gerektiğine karar verir. Bagheera ocuğa eşlik etmek için gönüllü olur, Akela onaylar ve Bagheera'ya iyi şans diler. Mowgli'nin ormanda kalmak isteğine rağmen, yola koyulurlar. Uzun süren yolculukta Bagheera dinlenmeye karar verir ve Mowgli ile birlikte uzun bir ağaca tırmanır. Bagheera uykuya dalarken Mowgli, piton Kaa ile yüz yüze gelir. Biton Kaa çocuğu hipnotize edip, yemek ister. Neyse ki, Bagheera zamanında uyanır ve çocuğu Kaa'dan kurtarır.

Ertesi sabah, Mowgli ve Bagheera, Albay Hatha liderliğindeki bir fil devriyesinin yürüyüşünün sesleriyle uyanır. Bagheera tekrar uykuya dalmaya çalışırken, Mowgli hızla ondan kaçar ve albayın oğluyla tanıştıktan sonra yürüyüşe katılacaktır. Ancak tatbikat sırasında Hatha, bir yabancının ortaya çıktığını keşfeder ve "kendi" ormanında bir insan yavrusunun görünmesinden hoşnut değildir, ancak o

anda Bagheera belirir ve albaya Mowgli'yi bir insan köyüne götürdüğünü açıklar. Ancak çocuk, Bagheera ile köye gitmeyi reddettiğini tekrar ilan eder ve sonunda kavga ederler ve ardından panter onu kaderine bırakır. Kısa süre sonra Mowgli, kendi zevki için yaşayan, “Çıplak İhtiyaçlar” şarkısıyla çocuğa bakmayı, onu büyütmeyi ve onu asla bir insan köyüne vermemeyi vaat eden ayı Baloo ile tanışır.

Bundan sonra, bir grup maymun Mowgli'yi kaçıtır ve onu kralları olan orangutan Louis'e götürür. Kral Louis, Mowgli'den insanların nasıl ateş yakıldığını söylemesi karşılığında, ona ormanda kalabileceğini teklif eder. Ancak Mowgli insanlar arasında yetişmediği için nasıl ateş yakılacağını bilmiyor. Bagheera ve Baloo çocuğu Kral Luis'in elinden kurtarır. Gece, Mowgli uyurken, Bagheera, Baloo ile ciddi bir şekilde konuşur ve sonunda onu, Şirhan'ın ormanda olduğu sürece Mowgli' nin her zaman ölümcül bir tehlike altında olacağına ikna eder. Baloo çocuğa gönülsüzce köyün kendisi için en iyi yer olduğunu söyler, sonuç olarak Mowgli çok kırılır ve Baloo'yu sözünü tutmamakta suçlar ve kaçar. Bagheera, çocuğu bulmak için Albay Hatha'dan yardım ister. Bagheera ve Hatha arasındaki konuşmaya kulak misafiri olan Şirhan, onu öldürmek için Mowgli'yi avlamaya karar verir ve sonunda Mowgli ile yüz yüze gelir. Baloo aceleyle kurtarmaya gelir ve Şirhan'ı Mowgli'den uzak tutmaya çalışır, ancak yaralanır. Şimşek yakındaki bir ağaca çarpıp ateşe verdiğinde, akbabalar Şirhan'ın dikkatini dağıtmak için aşağıya dalarken, Mowgli yanan dalları toplayıp Şirhan'ın kuyruğuna bağlar. Yangından paniğe kapılan kaplan kaçar. Bagheera ve Baloo, Mowgli'yi bir insan köyünün eteklerine götürür. Mowgli, oraya gitmesi gerekip gerekmediğinden hâlâ şüphe duyar, ancak yanlışlıkla köyden güzel bir kızla karşılaşır su için nehre gittiğinde ruh hali değişir. Kız Mowgli'yi fark eder ve "kazara" sürahiyi düşürür. Mowgli bir sürahi alır ve kızı köye kadar takip eder. Mowgli' nin iyi olacağına ve çocuğun güvende olduğundan emin olduğu köyde kalmaya karar verdiğine ikna olan Baloo ve Bagheera, "The Bare Necessities" şarkısının bir tekrarıyla birlikte şarkı söyleyerek ormana geri dönerler. (<https://bit.ly/3bh6vKy> , E. T: 3 Şubat 2021)

Yorum: Çizgi filminin ana karakteri çok küçük yaşlarında ormanda panter Bagheera tarafından bulunan ve kurt ailesi tarafından sahiplenerek yetiştirilen bir erkek çocuktur. Kurtlar ona kurbağa kelimesi anlamına gelen Mowgli adını verirler.

Bu da kurbağanın hem suda hem de kuruda yaşaya bilmesi dolayısıyla, bu çocuğunda bir insan oğlu olmasına rağmen, ormanda yaşayacak olmasına bir işarettir.

Çizgi filminde sevgi, dostluk ve sadakat gibi kavramlar yer almaktadır. Gerçek bir anne şefkatiyle Mowgli'yi besleyen anne kurt karakteri aracılığıyla, çocuklara hayvanların yeri geldiğinde insanoğluna ne kadar iyi davranabileceği mesajı verilmektedir. Kendi hayatları pahasına Mowgli'yi ölümden kurtaran Baloo ve Bagheera aracılığı ile ise dostlukta zor anlarda her zaman bir olmanın ve yardım etmenin ne kadar önemli olduğu mesajı aktarılmaktadır.

4.5. Belgesel Filmlerde Kurt Kavramı

Kurtlar sinema endüstrisinin önemli bir dalı olan belgesel filmlerde de kendine yer edinmektedir. Kurt imgesinin yer aldığı her türlü belgesel filmi büyük ilgiyle izlenmektedir. Özellikle kurtların aile için hiyerarşik düzeni ve Alfa kurdun sürüyü yönetim şekli izleyicide büyük merak uyandırmaktadır. Sinemayla ilgili sinema hakkında dünyanın en büyük veri tabanı ve web sitesi olan IMDb internet sitesinde yer alan bilgiye göre genelinde kurt konusunu edinen ilk kısa metraj belgesel filmlerinden biri olarak bilinen “Kuzey Amerika Gri Kurtları / North American Grey Wolves” belgeseli 1903 senesinde Amerika Birleşik Devletleri’nde sessiz ve renksiz film olarak yapıldı. With S. Lubin yapım şirketi tarafından yapılan filmin süresi 15 dakika 24 saniyedir (<https://imdb.to/2RLbBaP> , E.T: 17 Nisan 2021).

4.6. Sinemada Kurt Kavramı

Sinema filmlerinde kurt kavramının tarihi eski mitolojik kültürlerde, özellikle de Yunan, Roma ve İskandinav mitolojilerinde yer alan Kurt Adam karakterine dayanmakta olup, bu karakteri yansıtan ilk sinema filmi 1913 senesinde Amerika Birleşik Devletleri’nde yapılan kısa metrajlı “Kurt Adam” filmidir. Film bir macera ve dram filmi olup, süresi 18 dakikadır.

Bison Film Company tarafından üretilen ve Universal Film Manufacturing Company tarafından piyasaya sürülen filmin yönetmeni Henry Macrae’dir. Filmin

senaryosu ise, Henry Beaugrand'ın 1898 de yazmış olduğu "The Werewolves" adlı kısa öyküsünden uyarlanarak, Ruth Ann Baldwin tarafından yazılmıştır.

1924 senesinde Universal Stüdyoları'nda çıkan bir yangın sonucunda tüm kopyaları yanarak yok olmuş film, şu an kayıp bir film olarak bilinmektedir (<https://bit.ly/3sxIjJe> , E.T: 18 Nisan 2021)

4.7. Ülkeler ve Filmler

En eski çağlarda farklı kültür ve mitolojilerde kendine önemli bir yer edinen kurt, modern çağımızda da popülaritesini ve önemini korumaktadır. Çağdaş yaşamımızda kurt imgesine geniş yer veren en önemli alanlardan biri de sinema endüstrisidir. İnsanlar tarafından canlı tür olarak ister doğal yaşamda isterse de sinema filmlerinde büyük merak uyandıran kurt, bu görsel sanat dalında hem kurmaca filmler hem belgesel filmleri hem de animasyon filmlerinde izleyici tarafından merakla izlenilmektedir. Bu durumu dikkate alan yapım şirketleri özellikle de Hollywood'da yer alan şirketler çok sayıda kurt konulu film üretmiş ve hala da üretmektedirler. Sinema hakkında dünyanın en büyük veri tabanı ve web sitesi olan IMDb internet sitesinde kurtla ilgili taramada, sonuç olarak kurt imgesinin herhangi bir şekilde yer aldığı 1243 film yapımı karşımıza çıkmaktadır. Bu sonuçlar incelendiğinde çoğunlukla Amerika Birleşik Devletleri yapımı olan filmler gözükmemekte olup, bu sırayı İngiltere, Fransa, İspanya, Kanada gibi ülkeler devam ettirmektedirler. 1903 senesinden başlayarak çekilen kurt imgesinin yer aldığı filmler arasında hem sinema filmleri hem de belgesel filmlerin olduğu görülmektedir. (<https://imdb.to/3aiEAJB>, E.T: 16 Nisan 2021).

Dünya genelinde kurt imgesinin filmlerde esas karakterlerden biri olarak yer aldığı yapımlar araştırıldığında 227 film örneğine rastlanılmaktadır (<https://bit.ly/3n6oJD8> , E.T: 19 Nisan)

Sinema filmlerindeki kurt imgesi kapsamında bugüne kadar yapılmış olan film araştırmaları sonucunda kurt adam konulu yapımların özellikle dikkat çektiği ve geniş çapta izleyici kitlesine ulaştığı görülmektedir. Dünya genelinde yapılmış filmler arasında kurt adam konulu 154 film yapımı bilinmektedir (<https://bit.ly/3eeTzW3>, E.T: 16 Nisan 2021).

Kurt adam konulu bir yapım olan “Kurt Adam” filmi Kanada yapımı olup, 1913 senesinde yapılmış ilk kurt adam filmi olarak kabul edilen sessiz, kısa filmidir. Bison Film Company tarafından üretilen ve Universal Film Manufacturing Company tarafından piyasaya sürülen film, Henry MacRae tarafından yönetildi. Filmin senaryosu, Henry Beaupre'nin 1898 de yazmış olduğu "The Werewolves" adlı kısa öyküsüne dayanarak, Ruth Ann Baldwin tarafından yazıldı. Şu anda kayıp bir film olarak kabul ediliyor, Universal Stüdyoları'nda 1924'te çıkan bir yangın sonucunda tüm kopyalar yanarak yok olmuş.

Los Angeles'taki Universal Ranch'te çekilen filmin hikâyesi, bir asır önce sevgilisini öldüren adamın reenkarnasyonundan intikam almak isteyen ve şekil değiştiren bir Kızılderili kadın- Watuma'yı konu alıyor (<https://bit.ly/3trqDQU>, E.T: 17 Nisan 2021).

Kurt imgesi animasyon filmlerinde de kendine yer edinmektedir. Çalışma kapsamında araştırılan dünya genelinde yapılmış 82 animasyon filminden 20 filmde kurt adam konusu yer almaktadır (<https://bit.ly/2RHZoDQ> , E.T: 17 Nisan 2021).

4.8. Film Çözümlemeleri

4.8.1. İncelenen Film/ Kurtlar arasında (Entrelobos)

Kurtlar güzel sanatların diğer dallarında olduğu gibi sinema alanında da oldukça büyük ilgi görmekteler. Çalışmada kurt imgesinin sinema filmlerinde rolü, işlevi, izleyici üzerindeki etkisi bağlamında İspanya ve Almanya ortak yapımı olan “Kurtlar arasında (Entrelobos)” filmi incelenmiştir.

2010 senesinde yapılan film gerçek bir hayat hikayesinden esinlenerek, 1954 senesinde küçük yaşlarından vahşi doğada büyümek zorunda kalmış ve bir anne kurdun onu “evlat” olarak görmesi sebebiyle kurt ailesine alınmış (kendisin anlattığı üzere) ve onlarla beraber 12 sene hayat sürmüş, doğayı ve onun kurallarını kurtların bakış açısından keşfetmiş, Marcos Rodriguez Pantoja'nın hayatına adanmıştır. Yönetmenliğini Gerardo Olivares'in üstlendiği film drama janrında olup, süresi 113 dakikadır. Filmin bütçesi 5 000 000 Euro'dur. Film, konusu, güzel doğa görüntüleri ve sıra dışı atmosferiyle izleyicide büyük etki uyandırmaktadır.

“Kurtlar arasında (Entrelobos)” filminin olayları İspanya'nın pitoresk görünümüne sahip Sierra Morena dağlarında geçiyor. Filmin esas kahramanı 7-8 yaşlarında bir erkek çocuk Markito'dur. Yoksulluk nedeniyle babası çok zor bir karar verir ve iki oğlundan birini, küçük Markito'yu barınması için borçlu olduğu bir toprak sahibine verir ve o da çocuğu Atanasio adında yaşlı bir adam olan çobanının yanına gönderir. Markito keçileri dağların uzaklarında otlatmakta yaşlı adama yardım eder. Çoban olarak çalışan çocuk ilk önce vahşi doğayla tanışır, İspanyol doğasının inanılmaz güzelliklerinin ortasında, evinden, ailesinden ve sabahtan akşama kadar çalışmak zorunda kalarak bir şekilde özgürlüğünden mahrum kalsa da bir öncekinden çok daha iyi olduğu ortaya çıkacak yeni bir hayat bulur.

Atanasio çocuğa vahşi doğada nasıl avlanmayı ve hayatta kalmayı, kurtlarla nasıl davranmayı, onların güvenini kazanmak için bazen avını paylaşmak gerektiğini öğretir. Bir süre sonra aniden hastalanan Atanasio'nun durumu ağırlaşır, ölmeden önce Markito 'ya adalet uğruna partizanlık yapan Thomas'ın kendi oğlu olduğunu söyler. Atanasio öldükten sonra Markito vahşi doğada yapayalnız kalır. Çocuk hayatın zorluklarıyla baş ederken, öte yandan da güzel ve aynı zamanda sert doğanın vahşi sakinleriyle, özellikle de kurtlarla her geçen gün artan bağı sayesinde bir süre mutlu bir hayat yaşar.

Önce yavru bir kurtla arkadaş olur daha sonra kurt ailesi tarafından kabul görerek uzun zaman onlarla iç içe yaşar. Ancak, çoğu zaman olduğu gibi, açgözlülük ve hayvani içgüdüleri tarafından yönlendirilen diğer insanların çıkarları dolayısıyla hayatı sürekli tehdit altındadır. Toprak sahibinin adamlarından olan Seferino keçileri almaya geldiğinde Markitoyu yakalar ve adalet uğruna kendileriyle savaşan Thomas'ın yerini söylemesini talep eder. İsteddiği cevabı alamayınca çocuğu zorla götürmeye kalkar, fakat kurtlar onların yolunu keser, atların korkudan şaha kalktığı, keçilerin etrafa dağıldıkları o karmaşada Markito kaçarak bu kez canını kurtarır. Bir süre sonra Seferino adamlarıyla geri döner ve kurtlardan ikisini öldürür Markito'nun dostu olan kurdu ise yaralar. Markito yaralı kurdu bulur ve mağarasına götürerek onu iyileştirir. Aradan birkaç yıl geçer. Markito büyür ve çok cesur bir genç adam olur. Kurt dostuyla beraber ava çıkar, geyik avlar, beraber güzel hayat yaşarlar. Bir gün Seferino ve adamlarıyla arbeye yaşayan Thomas yaralanır, Markito onun hayatını kurtarıırken kendisi Seferino 'ya yakalanır. Eli kolu bağlı halde götürülen Markito

uzaktan uluyarak ona seslenen kurt dostunu görür ve çaresizlik içinde sadece uluyarak karşılık verir. Thomas'ın yaralı olduğunu bilen Seferine bir gece onu bulmak için yola düşer. Sisli havada yolunu kaybeden Seferino devrilerek attan düşer ve o sırada Markito'nun dostu olan kurt tarafından parçalanarak ölür. Filmin son sahnesinde uzun bir aradan sonra yeniden doğaya dönen yaşlı ve gerçek hayatta var olan Markito (Marcos Rodriguez Pantoja) görünmektedir. Eski zamanlardaki gibi kaya üzerine çıkıp ular ve yere uzanır. Kısa bir aranın ardından bir kurt onun yanına gelir ve kendi ailesinden biriymiş gibi onunla oynar, yüz gözünü yalar. Markito 'da eli ile kurdun başını okşar. Bu sahnenin sonunda yer alan metinde şu bilgi yer almaktadır:

“Jandarmalar tarafından yakalanıp götürülüşünden tam 45 yıl sonra Marcus geçen onca yılların ardından insanlardan da bazı şeyler öğrendiğini, ancak kurtların arasında yaşadığı yıllarda hissettiği gerçeklik duygusunu insanların arasında asla hissedemediğini ifade etmiştir”.

Filmde kurtların yer aldığı sahnelerin süresi

Filmin 1:13-1:33 saniyeleri arasında doğa içinde bir kurt ailesi görülmektedir.

1:54-3:05 dakikaları arasında kurtlar bir geyiği avlamak için kovalarlar.

4:41-5:11 dakikaları arasında kurtlar yüksek kaya üzerinden nehirde yüzen Markito ve ağabeyi Huanilo'yu gözetlerler.

5:42-7:48 dakikaları arasında kurtlar Markito' ların keçilerine saldırırlar.

9:11-9:58 saniyeleri arasında kayalar arasında yapılmış yuvada kurt yavruları görülmektedir. Anneleri az önce avladıkları keçilerden birinin bir parçasını yuvaya getirip aç yavrularını besler.

35:40-36:04 dakikaları arasında Markito elinde yiyeceği kızarmış tavşanla mağaradan dışarı çıkıyor, o sırada aç bir kurt onun elinden yiyeceğini alıp, gözden kayboluyor.

37:14-37:25 saniyeleri arasında Atanasio Markito'ya kurtlarla avını paylaşmayı, dost olmayı öğretir. Markito avladığı bir tavşanı kurda verir, Atanasio kenardan onları izliyor.

40:42-41:08 dakikaları arasında Atanasio ile Markito bir kurt ailesini izlerler. Atanasio çocuğun onları daha iyi tanıması için ona kurtları anlatıyor.

46:22-49:08 dakikaları arasında yavru kurtlar küçük bir fareyi kovalayarak avlanmayı öğreniyorlar, onlardan biri Markito'nun yanına gelir ve onula oynuyor.

52:07-52:30 saniyeleri arasında yavru kurt ikinci kez Markito'nun yanına geliyor ve onula oynuyor.

52:38-52:44 saniyeleri arasında anne kurtla yavru kurt diğer kurtların yanına gelirler.

57:18-57:24 saniyeleri arasında bir kaya üzerinde uluyan yalnız bir kurt (Atanasio öldükten sonra Markito'nun yalnızlığına bir işarettir).

1:05:53-1:05:58 saniyeleri arasında Bir kurt uzaktan yalnız başına bir türlü avlanmayı beceremeyen Markitoyu izliyor.

1:09:03-1:09:08 saniyeleri arasında Markito uykudan uyanıyor. Kurt ona avından bir parça et getirmiş ve uzaktan Markito'yu izliyor.

1:09:58-1:10:49 dakikaları arasında kurt Markito'ya bu kez avladıkları geyik etinden bir parça getiriyor.

1:11:58-1:12:06 dakikaları arasında Markito uluyarak kurdu çağırıp avladığı tavşanı ona veriyor.

1:17:09-1:18:14 dakikaları arasında Seferino Markito'yu zorla alıp götürürken, kurtlar kenardan onları gözetliyor ve uygun bir anda saldırarak Markito'yu kurtarıyorlar.

1:18:21-1:19:13 dakikaları arasında karlı bir günde kurtlar bembeyaz karlar içinde kendi hallerinde bir birleriyle oynuyorlar.

1:19:56-1:20:18 dakikaları arasında Seferino ve adamları ellerindeki tüfeklerle uzaktan kurtları nişan alıyorlar.

1:20:28-1:20:36 saniyeleri arasında Seferino ve adamları ateş ederek iki kurdu öldürüyorlar, birini ise yaraladıklarından ve kısa bir süre sonra zaten onun da öleceğinden bahsediyorlar.

1:20:57-1:21:29 dakikaları arasında Seferino ve adamları öldürdükleri kurtları atlara yüklüyorlar.

1:22:17-1:24:03 dakikaları arasında Seferino ve adamları Markito yaralı kurdu yuvasından alıp mağaraya götürüyor, yarasını Atanasio'dan öğrendiği şifalı bitkilerle sarıyor ve biraz et yedirmeye çalışıyor.

1:26:04-1:26:48 saniyeleri arasında Markito iki taş kullanarak dışarıda kuru otlardan ateş yakıp mağaraya getiriyor ve içeriği ısıtıp, çocuk aklı ve kalbiyle kurdu okşuyor, iyileştirmeye çalışıyor.

1:26:56-1:29:47 dakikaları arasında büyüyüp genç adam olmuş Markito ile kurt dostu beraber geyik avlıyorlar.

1:32:20-1:32:30 saniyeleri arasında genç Markito nehir kenarında oturmuş, bulduğu içi bal ile dolu arı peteğini yiyor, dostu kurt da onun yanına gelerek onun elini yalıyor.

1:33:08-1:33:41 saniyeleri arasında Markito kurt dostunu okşayıp seviyor sonra beraber bir kaya üstüne çıkıp uluyorlar.

1:33:54-1:34:10 dakikaları arasında Markito kendine kanat yapmış uçmayı denemek istiyor, kurt dostu da onu izliyor.

1:44:07-1:44:25 saniyeleri arasında Seferine sisli bir gecede attan düşüyor, Markito'nun kurt dostu onun etrafında dönüp dolanıyor ve bir anda saldırarak onu öldürüyor.

1:45:03-1:46:11 dakikaları arasında jandarma Markito'yu eli kolu bağlı halde zorla götürüyor, kurt dostu da uzaktan uluyarak ona sesleniyor. Markito da ağlaya ağlaya uluyarak ona karşılık verip veda ediyor.

1:48:52-1:49:29 dakikaları arasında gerçek hayattaki yaşlı Markito (Marcos Rodriguez Pantoja) eski zamanlardaki gibi kaya üzerine çıkıp uluyor ve yere uzanıyor. Kısa bir zaman sonra bir kurt onun yanına geliyor ve kendi ailesinden biriymiş gibi onunla oynayıp, yüz gözünü yalıyor. Markito 'da eli ile kurdun başını okşuyor.

Değerlendirmeler

Bu film insanın vahşi doğada hayvanlar arasında insanlık duygusunu kaybetmemenin, insanlar arasındaysa kötü hırslarına yenilip “vahşi bir hayvana dönüşmemenin” en iyi örneklerinden birini sunmaktadır. Filmin ismindeki metaforik anlam da bu çelişkiyi yansıtmış gibi gözükmektedir.

1. Filmde birçok mitolojik kültürlerde var olan kurdun insanoğlunu sahiplenip yetiştirmesi motifi yer almaktadır.

2. Film vefa borcu, sadakat, dostluk, fedakârlık gibi manevi kavramları iyi bir şekilde aksettirmektedir.
3. Filmde iyiliğin iyilikle yanıtlandığı ve kötü eylemlerin ise kötülükle yanıt bulacağı fikri yer almaktadır.
4. Filmde Markito'ya Atanasio'dan kalan sansar, Markito'yu aileye kabul eden kurtlar ve Markito'nun beslediği baykuş aracılığıyla, insanın doğaya ve canlılara karşı duyarlı ve koruyucu bir tutumla yaklaştığında, doğadan da aynı şekilde karşılık görebileceği mesajı verilmektedir.
5. Toplamda 113 dakikalık filmde 21 dakika 9 saniye kurt sahnesi yer almaktadır.
6. Kurdun yer aldığı sahne sayı 30.

4.8.2. İncelenen film / Kurtlarla Dans (Dances with Wolves)

Çalışmada incelenmiş olan “Kurtlarla Dans” filmi, tarihi drama janrında olan uzun metrajlı bir filmidir. İlk tanıtımı 19 Ekim 1990'da Washington'da gerçekleşen filmin yönetmeni ve başrol oyuncusu Kevin Costner, film üzerinde beş yıldan fazla çalışmıştır. Filmin orijinal seslendirmesinde diyalogların çoğu Sioux Amerikan Kızılderililerinin bir lehçesi olan Lakota dilinde seslenmektedir. Film, 12 kategoride Oscar Akademi Ödülü'ne aday gösterilmiş ve En İyi Film de dahil olmak üzere yedi ödül kazanmıştır. Bunun yanı sıra 3 Altın Küre, 1 Gümüş Ayı ve 1 de En İyi Sinema Müziği dalında Grammy ödülüne sahiptir.

“Kurtlarla Dans” filmi Amerikan Film Enstitüsü'nün derecelendirmelerinde yer alarak, 1998 senesinde 100 Yılda En İyi 100 Amerikan Filminden biri ve 2006 senesinde ise, 100 Yılda En İlham Verici 100 Amerikan Filminden biri unvanını kazanmıştır. 21 Kasım 1990'da Amerika Birleşik Devletleri'nde gösterime giren film 22 milyon dolar bütçe ile yapılmıştır. Kurtlarla Dans, Amerika Birleşik Devletleri'nde 184 milyon dolar olmak üzere, tüm dünya çapında 424.208.848 dolar hasılatı ulaşan oldukça popüler filmidir. Filmin süresi 236 dakikadır.

Film 1863 senesi ABD'de İç Savaş dönemini yansıtmaktadır. Teğmen John J. Dunbar, Tennessee, St. David açıklarında savaşırken yaralanır. Bacak amputasyonu yerine ölümü tercih ederek, bir ata biner ve Konfederasyon sınırları boyunca ilerler.

Bu eylemiyle ordusunu güneylilere karşı saldırıda cesaretlendirir. Dunbar, bu cesaretli adımıyla üst düzey bir komutandan teşekkür alır ve uygun tıbbi müdahalenin ardından hayatta kalır. Tam iyileştikten sonra Dunbar, batı sınırına nakledilmesini ister. Binbaşı Fambro onu en uzak noktaya- Fort Sedgwick'e gönderir ve kendisi, Dunbar ayrıldıktan hemen sonra intihar eder. Dunbar, katır rehberi Timmons ile ordu karakoluna gider, karakola vardıklarında onu terkedilmiş halde bulurlar. Yerel kabilelerden gelen tehdide rağmen, Dunbar karakolda kalmaya karar verir. Gözlemlerini bir günlüğe yazarak karakolu tek başına onarmaya başlar. Bir gün Dunbar onu uzaktan izleyen yalnız bir kurt görür. Önce ateş etmek için nişan alır, sonra vazgeçer. Günlüğünde kendini burada her geçen gün daha da iyi hissettiğini, askerlerin neden burayı terk ettiklerini anlamadığını ve yine etrafında dönüp dolaşan kurda bakarak onun hakkında; “günlerdir etrafımda yalnız bir kurt dolaşıyor. Pençeleri bembeyazdır. Eğer yarın da gelse ona Beyaz Pençeli ismini vereceğim” şeklindeki düşüncelerini yazar. Timmons, Fort Hayes'e dönerken Pawnee Kızılderilileri tarafından öldürülür. Ölümü, onları Fort Sedgwick'e gönderen Binbaşının ölümüyle birlikte, yetkililerin Dunbar'ın atanmasını öğrenmesini engelliyor ve bu nedenle, Dunbar yakın zamanda yardım alma umudu olmadan tamamen yalnız kalıyor. Günler geçtikçe Dunbar kurtla daha da yakınlaşır, onu etle besler.

Dunbar, Sioux Kızılderili komşularıyla ilk kez atını çalmaya ve onu yıldırmaya çalıştıklarında karşılaşır. Hedef olmanın kötü bir olasılık olduğuna karar vererek, Sioux 'ların kamplarını bulmaya ve ilk diyalogu başlatan kişi olmaya karar verir. Yol boyunca, kocasının yasını tutarak kendini ritüel için yaralayan Stabbird kabilesinden bir şamanın beyaz evlatlık kızı (ismi **Yumrukla Ayakta Duran**) ile tanışır. Dunbar onu Sioux'a geri getirir ve kabilenin bir kısmı ona saygı duymaya başlar. Sonunda Dunbar, Kabilenin şamanı **Çarpıcı Kuşla**, savaşçı **Saçında Rüzgâr** ve genç **Çok Gülen** ile birbirlerinin kamplarını ziyaret ederek bir bağ kurar. Dil engeli onları yavaşlatır ve beyaz evlatlık kadın, zorlukla da olsa çevirmenlik yapar. İngilizceyi sadece erken çocukluğunda konuştuğu kadar biliyor.

Dunbar, zaman geçtikçe kabile hakkında duyduğu hikâyelerin doğru olmadığını keşfeder, onların yaşam tarzına ve kültürüne karşı saygı duyarak, hayatında hiçbir

zaman onlar kadar aileye ve birbirilerine karşı sadık insanlar görmediğini ilave eder. Sioux'ların dillerini öğrenir, onlara Bizon avında yardım eder, avdan sonra kabile başçısı onu bir onur konuğu olarak kamplarına davet eder. Zaman geçtikçe Beyaz Pençeli adını verdiği kurtla da arkadaş olur. Dunbar ve kurdun birbirlerini kovalayarak oynadıklarını gören Sioux'lar ona "Kurtlarla Dans Eden" adını verirler. Bu süre zarfında Dunbar, beyaz kadınla romantik bir ilişki kurar ve köyü rakip Pawnee kabilesinin saldırılarından korumaya yardımcı olur. Dunbar ile beyaz kadın evlenirler. Pawnee ve Beyazların artan tehdidi nedeniyle, Kabilenin başçısı On Ayı, kabileyi bir kış kampına taşımaya karar verir. Dunbar da onlara eşlik etmeye karar verir, ancak günlüğünü ordu karakolundan alması gerekir, çünkü askerler günlüğü bulurlarsa kabileyi de bulabileceklerini anlar. Ancak geldiğinde, karakolda zaten ABD ordusunun askerleriyle karşılaşır. Üzerindeki Sioux kıyafetleri yüzünden askerler ona ateş eder ve Dunbar'ı hain olarak tutuklarlar. İki memur onu sorguya çeker, ancak askerlerden biri günlüğünü bulup gizli tuttuğu için Dunbar hikayesini kanıtlayamaz. Dunbar firar etmekle suçlanır ve mahkûm olarak doğuya geri gönderilir. Kurt dostu onu kurtarmak için konvoyu yaklaşır, askerler birkaç kere ateş etseler de kurt geri çekilmez. Bunu gören askerler, akılsız hayvan diyerek alay eder ve durmadan ateş ederler. Dunbar'ın müdahale girişimlerine rağmen, askerler Beyaz Pençeliyi öldürürler.

Çok geçmez Sioux'lar konvoyu durdurup askerleri öldürür ve Dunbar'ı kurtarırlar. Onu beyaz bir adam olarak değil Kurtlarla Dans Eden adıyla bir Sioux savaşçısı olarak kendilerinden biri gibi gördüklerini söylerler. Ancak kış kampında Dunbar karısıyla beraber oradan ayrılmaya karar verir, çünkü kendisinin artık bir suçlu olarak görüldüğünü ve bu sebepten dolayı oradaki varlığının kabileyi riske atacağını düşünür. Onlar ayrılmadan önce, genç Çok Gülen, Dunbar'a askerlerle arbede sırasında bulduğu günlüğü geri verir, savaşçı Saçında Rüzgâr ise, Dunbar'a düşmanca bağırarak ilk karşılaşmalarının aksine, onun dostu olduğunu haykırır. ABD birlikleri onların dağlara çekildiklerini biliyor, ancak yerlerini bulamıyor. Alaca karanlıkta uzakta yalnız bir kurt uluyor. Sanki onları yolcu eder gibi. Filmin bu son sahnesinde yer alan metinde, "on üç yıl sonra, özgür Sioux'ların son kalıntılarının da Amerikan hükümetine tabi olduğu ve böylece batı sınır devletlerinin fethinin ve ovalardaki kabilelerin varlığının sona erdiği bildirilir".

Filmde kurtların yer aldığı sahnelerin süresi

Filmin 29:17-29:26 saniyeleri arasında yalnız bir gri kurt uzakta durup eve dönen askerlere bakıyor.

36:49-37:06 dakikaları arasında uyumaya hazırlanan Dunbar uluyan kurt sesi duyuyor.

48:08-48:40 saniyeleri arasında Uzaktan onu izleyen yanlın gri kurdu görüp önce ateş etmek için nişan alır, fakat sonra vaz geçiyor.

49:31-49:55 saniyeleri arasında Dunbar günlük yazarken yine etrafında dolaşıp duran gri kurda bakarak onun hakkında, “günlerdir etrafımda yalnız bir kurt dolaşıyor. Pençeleri bembeyazdır. Eğer yarın da gelirse ona Beyaz Pençeli ismini vereceğim” şeklindeki düşüncelerini yazıyor.

50:29-51:42 dakikaları arasında gri kurt atlı Dunbar’ı izler, Dunbar durup ona bakar, ne olup bittiğini anlamaz ve atını çaparak uzaklaşır.

52:24-52:29 saniyeleri arasında Dunbar aç kurda et verip onu besliyor, kurt eti alıp gidiyor.

56:31-56:34 saniyeleri arasında Kurt uzaktan durup mühimmatları gizleyen Dunbar’ı izliyor.

1:12:40-1:12:51 saniyeleri arasında kurt Bayrakla atın belinde giden Dunbar’ı izliyor.

1:32:48-1:33:01 dakikaları arasında Dunbar elindeki et ile kurdu beslemek istiyor, kurt uzaktan gelen Sioux’ları görüp uzaklaşıyor.

2:14:28-2:14:55 saniyeleri arasında Dunbar sabah uykudan uyanıp dışarı çıktığında kapının önünde yerdeki ölmüş kuş görüyor, sonra etrafa baktığında biraz ileride tam karşısında duran kurdu görüp, kuşu onun getirdiğini, kendi avını onunla paylaştığını anlıyor.

2:15:15-2:15:41 saniyeleri arasında Dunbar ateş kenarında oturmuş kurdu etle besliyor.

2:16:04-2:16:18 Kurt ateş etrafında dans eden Dunbar’ı izliyor.

2:17:05-2:18:22 dakikaları arasında Dunbar at belinde giderken birden yanında giden kurdu görüp ona geri dönmesini söylüyor, fakat kurt gitmiyor. Dunbar atı hızlı bir şekilde çaparak uzaklaşmak isterken kurt koşarak onlardan öne geçer. Bu

kez Dunbar kurdun onunla oynamak istediğini anlar ve attan inip kurtla kovalamaca oynuyor.

2:36:09-2:37:40 dakikaları arasında Kurt ilk kez Dunbar'ın ilinden besleniyor, eti alıp gidiyor. Dunbar kurdun ona bu kadar güvenmesinden dolayı kendini mutlu hissediyor.

3:27:54-3:29:54 dakikaları arasında Dunbar firar etmekle suçlanır ve mahkûm olarak doğuya geri gönderilirken, kurt dostu onu kurtarmak için konvoyu yakınlaşıyor, askerler birkaç kere ateş etseler de geri çekilmiyor. Bunu gören askerler, akılsız hayvan diyerek onunla alay ederek gülüyor ve durmadan ateş ediyorlar. Dunbar'ın müdahale girişimlerine rağmen, askerler Beyaz Pençeliyi öldürüyorlar.

3:48:13-3:48:39 saniyeleri arasında alaca karanlıkta kaya üzerinde bir kurt yalnız başına uluyarak sanki sevdiği bu topraklardan ayrılmak zorunda kalan Dunbar'ı yolcu ediyor.

Değerlendirmeler

Filmde modern yaşam süren bir toplumun, doğa ile iç içe yaşayan diğer bir toplum üzerindeki baskısı ve bu toplumun istediği gibi yaşamak hakkının elinden alınması konusu yer almaktadır.

1. Filmde Dunbar'ın dostu yalnız gri kurt karakterinin timsalinde, bir canlının insanoğlundan gördüğü sevginin karşılığında ne kadar vefalı ve sahibine ne kadar bağlı olabileceği mesajı verilmektedir.
2. Beyaz Pençeli 'nin dostu Dunbar için canından vazgeçmesi sadakat, dostluk, vefakarlık gibi manevi kavramları aksettirmektedir.
3. Filmde Dunbar'ın, sevdiği karısı ve dostu gri kurtla esrarengiz doğa içinde yaşadığı kısa süre zarfında, modern insanın, aslında kendi yaşam alışkanlıklarının dışında, medeniyetten uzakta farklı bir serüvende yaşayarak kendini mutlu hissedebilmesi kavramı yer almaktadır.
4. Toplamda 236 dakikalık filmde 7 dakika 28 saniye kurt sahnesi yer almaktadır
5. Kurdun yer aldığı sahne sayısı 16.

4.8.3. İncelenen film / Gri Kurt (The Grey)

Çalışma kapsamında incelenmiş olan “Gri Kurt” filmi, Ian Mackenzie Jeffers'in "Ghost Walker" hikayesine dayanan, başrolünde Liam Neeson'un yer aldığı ve Joe Carnahan'ın yönettiği dramatik bir aksiyon filmidir. Dünya tanıtımı 11 Aralık 2011'de her yıl düzenlenen Butt-Numb-A-Thon Film Maratonunda gerçekleşti. 27 Ocak 2012'de Amerika Birleşik Devletleri'nde vizyona giren film felsefi temaları, sinematografik yapısı, ses efektleri ve oyunculuk konusunda övgü toplarken, bazı diyaloglar ve filmin sonu eleştirilere maruz kalmıştır. Filmin sloganı: "Bugün Yaşa ve Öl" şeklinde aktarılmaktadır. 25 milyon dolar bütçeye sahip film, Amerika Birleşik Devletleri'nde 51.580.236 dolar olmak üzere, dünya genelinde toplamda 82.253.502 dolar hasılatla ulaşmıştır.

“Gri Kurt” filminde olaylar Alaska'nın soğuk doğasında cereyan etmektedir. Alaska, çoğunlukla eski mahkumların çalıştığı, uzaktaki bir sondaj kulesinde sondajcılar tehlikeli vahşi hayvanlardan korumak için bir petrol şirketi tarafından tutulan eski bir keskin nişancı ve avcı olan John Ottway, sevgili karısının ölümü nedeniyle sarsıntılı günlerden geçiyor ve hayatında başka bir anlam görmüyor. Bir gece kendi tüfeğiyle kendini vurmaya çalışır, ancak dağlarda bir kurdun ani uluması, parmaklarını tetikten çekmesine neden olur ...

Ertesi gün, sondajcılarla birlikte uçakla geri dönerken uçak Alaska'nın uçsuz bucaksız ormanları üzerinde bir türbülans bölgesine girer ve kısa bir süre sonra düşer.

John da dahil olmak üzere, hayatta kalan yedi kişi felaketten mucizevi bir şekilde kurtulur ve ne pahasına olursa olsun hayatta kalmaya çalışıyorlar. Durum, kaza alanının büyük bir kurt sürüsünün sığınağına yakın olması, John'un tüfeğinin yanında olmaması ve bazı yolcuların ciddi şekilde yaralanması nedeniyle oldukça karmaşıktır. Etraflarında dönüp dolaşan ve her an saldırmaya hazır olan kurtların olduğunu, yardımın hiç gelmeyebileceğini yavaş yavaş fark eden insanlar, aynı anda bu durumdan bir çıkış yolu bulmaya çalışırken sürü ile savaşmaya karar verirler. Uzaktaki bir ormanı fark eden John, adamları uçağın enkazını terk etmeye ve avcılarla savaşmanın daha kolay olacağı ormana gitmeye ikna ederek, hayatta kalan bu insanların gayri resmi lideri haline gelir. Ancak kurtların saldırısı nedeniyle 7

kişilik guruptan sadece beşi ormana ulaşmayı başarır, fakat burada da aç bir kurt sürüsü tarafından çevrelenirler. Adamlardan biri sinir krizi geçirerek John'la arbede girişiminde bulunur. Bu durumdan faydalanmağa çalışan tecrübeli alfa erkek kurt önce omega erkeği adamlara saldırmaya gönderir, kurt John'la savaşan adama saldırıp onu yaralar ancak John kendisinin yaptığı mızrakla omega kurdu öldürür. John'un bilgisi ve sakinliği, bitkin insanların sürünün geri kalanıyla savaşmasına yardımcı olur ve bir sindirme eylemi olarak, öldürülen kurdu kızartmaya ve yemeye karar verirler. BU duruma tepki olarak kurtlar ulumaya başlarlar. Omega tarafından yaralanan adam öldürülen omega kurdun başını kesip ses gelen tarafa atar. Bu olayın ardından kurtlar daha da korkunç bir şekilde ulumağa başlarlar.

Yoldaşlarından birini de gece dondurucu soğuktan dolayı kaybeden John ertesi sabah kalan dört kişiyle beraber yola devam ederler. Bir dağ geçidine vardıklarında gysileri birbirine bağlayarak uzun bir ip haline getirip karşı tarafa geçerken adamlardan biri elindeki yara nedeniyle ipe fazla tutunamaz ve yere düşer. Bunu gören kurtlar hemen yerdeki cesedi parçalarlar. John ve iki sağ kalan iki yoldaşı ile birlikte kısa süre sonra nehri bulur ve barınak bulana kadar nehir kıyısı boyunca yürümeye karar verirler. Fakat ayağı yaralı olduğundan diğer iki kişiden biri daha fazla yürüyemeyeceğini anlar ve yoldaşlarıyla vedalaşıp ölümünü bekler. John'la Henry adlı diğer adam nehir kıyısıyla yola devam ederler. Fakat kısa bir sürenin ardından iki tane büyük kurt onlara saldırmak isterken, adamlar kendilerini nehre atar. Akınla baş edemeyen Henry'nin ayağı su altındaki büyük kayaya sıkışır, John'un tüm müdahalelerine rağmen boğularak hayatını kaybeder.

Yoldaşlarını birer birer kaybeden John, kendi gücünü ve Tanrı'ya olan inancını kaybettikten sonra nihayet nehrin yakınındaki bir alanda durmaya karar verir. Ancak bölgeyi inceledikten ve etrafını saran kurtların hırıltılarını duyduktan sonra kendisini yırtıcıların ininde bulduğunu anlar. O anda hayatını kaybetmiş karısını gözünün önüne getirerek "korkma" demesini hatırlar. Kurtlar John'a saldırmak isterler, ancak liderin gürültülü kükremesi saldırıyı kesintiye uğratar, fakat John, kurdun saldıracağını anlar, sona yaklaştığını fark ederek sırt çantasından küçük hap şişelerini alıp, parmaklarının arasına koyarak bantla sıkıca sarar ve düşüncelerinde çocukken babasının bestelediği bir şiirin dizelerini okur: "Bugün yaşa ve öl!" Film, John'un kurda doğru atılmasıyla sona erer.

Filmde kurtların yer aldığı sahnelerin süresi

Filmin 4:18-4:23 Saniyeleri arasında John uzaktaki gri kurdu nişan alıp sonra ateş ediyor.

5:07-5:35 Saniyeleri arasında John elini yerde yaralı halde yatan kurdun göğsüne koyuyor.

6:47-7:07 Dakikaları arasında John öldürdüğü kurdun başını okşuyor.

25:07-25:45 Saniyeleri arasında John ateş kenarındaki adama seslenerek yakınlaşıyor, bu sırada kurtlardan biri adamı parçalamış, yiyor. Bu olayla karşılaşan John bağırarak kurdu kovmaya çalışırken, kurt ona da saldırarak John'u yaralıyor.

31:54-32:43 Dakikaları arasında John ve diğer adamlar ateş etrafında oturmuşlar. Birden büyük bir kurt sürüsü etraflarını sarıyor. Gecenin karanlığında sadece parlayan gözleri gözüküyor. Kısa bir süre sonra geri çekilerek gözden kayboluyorlar.

35:17-35:27 Saniyeleri arasında bir kur adamlardan birine saldırarak onu da öldürüyor.

45:02-45:43 Saniyeleri arasında kurtlar sürü halinde adamlardan bir diğerine de saldırarak daha bir kişiyi öldürüyorlar.

47:48-50:16 Dakikaları arasında kurtlar sürü halinde John ve yanındaki diğer adamlara saldırmak istiyorlar, John hemen ateş yakarak kurtları kendilerinden uzaklaştırıyor.

55:03-55:09 Saniyeleri arasında Adamlardan biri sinir krizi geçirerek John'la savaşımaya başlıyor, bu sırada onların yanında aniden büyük bir kurt belirir.

57:19-58:55 Dakikaları arasında kurt arkadan John'la savaşan adama saldırıp, onu yaralıyor. John kendi yaptığı mızrakla kurdu öldürüyor. Adamlardan biri sinir krizi geçirerek ölmüş kurda birkaç bıçak darbesi indiriyor.

58:32-59:03 Dakikaları arasında etrafta kurt sürüsünün uluma sesi geliyor, fakat kendileri gözüküyor. John ve yanındaki diğer adamlar tedirgin oluyorlar.

59:04-59:57 Saniyeleri arasında adamlar öldürülen kurdu ateşte kavurup, etinde koparıp yiyorlar.

1:00:00-1:02:51 Dakikaları arasında Kurtlar adamların etrafını sarmış uluyorlar, öldürülen kurt tarafından yaralanana adam ateşteki kurdun başını kesip ses gelen tarafa atıyor. Kurtların sesi daha da artıyor.

1:22:30-1:23:34 Dakikaları arasında yüksek kayalıktan karşı ormana doğru geçmek isteyen adam, elleri yaralı olduğu için ipten daha fazla tutunamıyor ve düşerek ölüyor. Kurtlar hemen cesedi parçalayarak yiyorlar.

1:23:55-1:24:12 Dakikaları arasında kurtlar ormanda uluyorlar. Sesleri geliyor fakat kendileri gözükmüyorlar.

1:36:00-1:36:20 Saniyeleri arasında kurtlar nehir kenarında John'la Henry'ye saldırmak isterken, adamlar kendilerini nehre atıyorlar.

1:46:03-1:49:18 Dakikaları arasında John kendisi de bilmeden kurtların yaşadığı alana giriyor. Kurtlar dört taraftan onun etrafını sarıyorlar. John öleceğini anlıyor, fakat mücadele ederek ölmeyi tercih ediyor. Çantasından küçük hap şişelerini alıp, parmaklarının arasına koyarak bantla sıkıca sarıyor ve önünde duran büyük siyah kurda saldırıyor.

Değerlendirmeler

Filmde insanoğlunun vahşi doğada verdiği başarısız yaşam mücadelesi ve doğanın kendi sahiplerinin ve kurallarının olması konusu almaktadır.

1. Filmde farklı mitolojik kültürlerde yer alan korkunun, acımasızlığın ve kana susamışlığın imgesi olarak ta bilinen Kurt motifi yer almaktadır.
2. Filmde John'nun adamlardan birinin kurtları kastederek “Biz onlara ne yaptık ki?” sorusuna karşın, John'nun “Biz onlar için, onların yaşam alanlarına sokulmuş olarak gözüktüyor ve tehlike arz ediyoruz” ifadesi, insanoğlunun olaya doğadaki canlının bakış açısından yaklaşması gerektiğinin bir örneğidir.
3. Adamlardan birinin öldürülen omega kurdun başını keserek diğer kurtlara doğru atması ve “Burada gerçek vahşi olan bizleriz” diye bağırarak övünmesi, modern insanlığın gerçek hayatta doğaya ve tüm canlılara karşı acımasız tutumu ile bağdaşmaktadır.

4. Filmde 2 sahnenin yer aldığı 48 saniyelik sürede kurt gözükmüyor fakat uluma sesleri ile yer almaktadır.
5. 1 saat 57 dakika olan filmde toplamda 14 dakika 32 saniye kurt sahnesi yer almaktadır.
6. Kurdun yer aldığı sahne sayısı 17

4.8.4. İncelenen film / Alacakaranlık Efsanesi: Şafak Vakti Bölüm 2 (The Twilight Saga: Breaking Dawn- Part 2)

“Alacakaranlık Efsanesi: Şafak Vakti-Bölüm 2” filmi Bill Condon tarafından yönetilen ve Stephenie Meyer ‘in aynı adlı romanından uyarlanmış olan Amerikan macera, dram ve fantezi filmidir. 16 Kasım 2012’de beşinci ve son bölüm olarak gösterime giren filmin süresi 1 saat 55 dakikadır. Önceki 4 bölümde yer alan üç ana oyuncu kadrosu, Kristen Stewart (Bella), Robert Pattinson (Edward) ve Taylor Lautner (Jacob) bu bölümde de rollerini yeniden üstlendiler. Filmin çekimleri Amerika Birleşik Devletleri, Kanada ve Brezilya’da gerçekleşti.

136 milyon dolarlık bir bütçeye sahip film, karmaşık eleştirilere rağmen, dünya çapında yaklaşık 830 milyon dolar hasılatla gişe başarısı yakaladı ve 2012’nin en yüksek hasılat yapan altıncı filmi unvanını elde ederken “Alacakaranlık Efsanesi / The Twilight Saga” serisinin ise en çok hasılat yapan filmi oldu. Filmde olaylar genel olarak Kanada’nın ormanlık doğasında cereyan etmektedir.

Bella Cullen bir vampire dönüştükten sonra kendine gelir ve yeni, güçlü, yenilmez vücuduna, inanılmaz derecede keskin gözlerine ve yeni dönüştürülmüş herhangi bir vampir gibi devasa gücüne alışmaya çalışır. Kocası Edward ile birlikte, bir insan kokusu olarak "yeni doğan" bebeğinin kokusunu alır ve kendini tutuyor sonra kaçarak avlanmaya gidiyor. Eve döndüğünde, arkadaşı Jacob'un onun yeni doğulan kızı Renesmee'ye kendisinden "Nessie" lakabını koyduğunu öğrenir ve ona kızar, fakat zaman geçtikçe dostu Jacob'a olan kızgınlığı geçer. Küçük kız son derece hızlı büyüyor ve Cullen ailesi uzun süre onunla bir arada olmayacaklarından endişeleniyor.

Bir keresinde ormanda bir yürüyüşte, Bella, kurda dönüşmüş arkadaşı Jacob ve yerden birkaç metre yükseklikte kar tanelerini kolayca yakalayan Renesmee,

birlikte zaman geçirip oynarken, Bella eski arkadaşı Irina'yı fark eder. Irina Renesmee' nin susuzluğunu asla kontrol edemeyen ölümsüz bir çocuk olduğuna karar verir ve vampirler klanında yasak olduğu düşünülen bu çocuğu anlatmak için Volturi'lere gider. Şimdi Cullen'lar tehlikede: Renesmee' nin sadece bir bahane olduğundan şüpheleniyorlar ve İtalyanların kampanyasının asıl amacının Alice, Edward ve diğer yetenekli vampirleri öldürmek istediklerini anlıyorlar. Kar düşmeden önce çocuğun yarı insan yarı vampir olduğu ve ölümsüz olmadığına ilişkin mümkün olduğunca çok tanık toplamaları gerekir. Tanık toplama sürecinde, bölgedeki vampir sayısındaki artışa tepki gösteren kurt adam sürüsü önemli ölçüde artar ve Bella, özdenetimine ek olarak bir tür görünmez "kalkan" yeteneğinin olduğunu öğrenir.

Cullen'lar ve tanıklarının Volturi'ler ile görüşmesi sırasında İtalyan klanının başı olan Aro, Renesmee' nin ölümsüz bir çocuk olmadığını kabul eder fakat Irina'yı da "yalancı şahitlik için" öldürürler. Bununla birlikte, Aro ikiyüzlü bir şekilde, "yalnızca bilinenin güvenli olduğunu" fakat Renesmee' nin gelişimini tahmin etmenin imkânsız olduğunu iddia ederek savaş başlatmak ister. Bu sırada Alice ve Jasper ortaya çıkar. Alice, Cullen'lerden birkaç kişinin ölümüne rağmen, Aro'nun kendisinin Bella ve Edward tarafından öldürüleceği ve ordusunun tamamen yok olacağı savaşın gidişatını gösteren öngörüsünü Aro'ya gösterir. Savaş çıktığı takdirde tamamen yenilgiye uğrayacağını anlayan Aro, Cullen'ları yok etme kararından vazgeçer. Bundan sonra Alice, Volturi' ye güçlü bir argüman sunar- Brezilya'dan yarı vampir yarı insan olan Nahuel, böylece Renesmee' nin tehlikeli olmadığını ve Volturi' nin planlarını erteleyerek geri çekilmesi gerektiğini kanıtlıyor.

Filmin sonunda Alice öngörü yeteneğini kullanarak, Bella ve Edward'ın Jacob ve yetişkin Renesmee'yi ziyaret ettiklerini ve daha sonra Bella'nın Edward'la birlikte yemyeşil doğada olduklarını görür ve bu yeteneğinden Edward'ın kullanmasına izin vererek, Edward'ın Bella ile kendi düşüncelerini okumasına olanak sağlar, ona kendilerinin tüm aşk hikayelerini- ilk buluşma, ilk öpücük, ayrılık, düğün, kızlarının doğum anını ve önlerinde sonsuz bir hayat olduğunu gösterir.

Filmde kurtların yer aldığı sahnelerin süresi.

Filmin 00:54-00:57 Saniyeleri arasında jenerik kısmında alacakaranlıkta koşan yalnız bir kurt görünüyor.

01:52-01:58 Saniyeleri arasında uluma seslerinin ardından yalnız siyah bir kurt görünüyor.

12:12-13:11 Dakikaları arasında Bella sinirlenip Jacob'a saldırıyor, Jacob'un kurda dönüşmüş iki arkadaşı ona yardıma geliyor.

21:58-22:09 Dakikaları arasında Jacob Bella'nın babasına durumu anlatmak için, kendini kurda dönüştürüyor.

30:55-31:39 Dakikaları arasında Bella, kurda dönüşmüş arkadaşı Jacob ve yerden birkaç metre yükseklikte kar tanelerini yakalayan Renesmee, birlikte zaman geçiriyorlar.

46:08-46:18 Saniyeleri arasında Jacob kurda dönüşen dostu ile konuşuyor.

48:59-49:52 Dakikaları arasında Jacob ve kurt arkadaşları Vladimr ile Stefan'ı izliyorlar.

1:13:48-1:16:00 Dakikaları arasında kurda dönüşmüş Jacob ve diğer kurt arkadaşları savaşta Bella'lara destek vermek için onlara katılırlar.

1:16:50-1:19:04 Saniyeleri arasında kurda dönüşmüş Jacob Renesmee'yi korumak için onun yanında gidiyor.

1:20:00-1:22:00 Dakikaları arasında Renesmee kurda dönüşmüş Jacob'un sırtında oturmuş, diğer kurtlar da Volturi'lere dişlerini gıcırdatıyorlar.

1:24:43-1:32:31 Dakikaları arasında kurda dönüşmüş Jacob Renesmee'yi korumak için savaş alanından uzağa götürüyor. Savaş başlıyor, diğer kurtlar Volturi'lere karşı saldırıya geçerek, Volturi klanından olan birkaç vampiri parçalıyorlar. Volturi'ler de 2 kurdu öldürüyorlar. Jacob Renesmee'yi sırtında kaçırmaya çalışırken, Renesmee'ye saldırmaya çalışan vampiri parçalıyor. Kurtlardan üçüncüsü de Esme'yi kurtarıırken, kendisi uçuruma düşerek ölüyor.

1:33:35-1:35:55 Dakikaları arasında aslında savaşın hiç başlamadığı ve Alice'in yardımıyla Volturi klanının başçısı Aro savaşta kaybedeceklerini anlayınca, savaştan vazgeçiyor, Renesmee kurda dönüşmüş Jacob'un sırtında, olup biteni izliyor.

1:37:11-1:38:03 Dakikaları arasında kurda dönüşmüş Jacob, Bella ve ailesini izliyor, sonra kurt arkadaşlarıyla beraber oradan uzaklaşıyorlar.

Değerlendirmeler

“Alacakaranlık Efsanesi: Şafak Vakti Bölüm 2” filminin 1 milyar dolara yakın hasıllata ve milyonlarca izleyici sayına ulaşması, kurt imgesinin modern çağda da hala ilgi çekici ve önemli karakter olduğunun bir göstericisi olarak kabul edilebilir.

1. Filmde farklı mitolojik kültürlerde koruyucu, kurtarıcı konumunda yer alan kurt imgesini anımsatan Jacob karakterinin yanı sıra, Volturi klanına karşı savaşan kurtların yer aldığı sahne aracılığıyla mitolojilerdeki korku, acımasızlık ve kana susamışlığı ifade eden kurt imgesi gözükmektedir.
2. Filmde Bella'nın kurda dönüşe bilen dostu Jacob karakteri, dostuna olan sadakati ve bağlılığı dolayısıyla, Oğuz Kağan'ın dostu, yol göstericisi Bozkurt karakterini anımsatmaktadır.
3. 1 saat 55 dakika olan filmde, toplamda 21 dakika 18 saniye kurt sahnesi yer almaktadır.
4. Kurdun yer aldığı sahne sayı 13

4.9. Bulgular

Bu çalışmada farklı mitolojik kültürlerde yer alan kurt imgesinin rolü ve işlevi konusu dünya sinema endüstrisindeki kurt imgesi ile karşılaştırılmış, bu filmlerin başarılı bir şekilde büyük izleyici kitlelerine ulaşmasından yola çıkarak, modern insanın hayatında kurt kavramının kendine hala önemli bir yer edindiği belirlenmiştir.

Dünya sinemasında kurt imgesi ile ilgili tarama sonucunda kurt kavramının herhangi bir şekilde yer aldığı 1243 film yapımı bulunmuştur, bu filmlerin çoğunlukla Amerika Birleşik Devletleri yapımı olduğu ve devamında İngiltere, Fransa, İspanya, Kanada gibi ülkelerin yer aldığı belirlenmiştir.

Dünya genelinde kurt imgesinin filmlerde esas karakterlerden biri olarak yer aldığı yapımlar araştırıldığında ise 227 film bulunmuş, bu filmlerden 154' ünün Kurt Adam karakterini yansıttığı belirlenmiştir.

Kurt imgesinin esas karakterlerden biri olarak yer aldığı 4 sinema filmi incelenmiş, en duygusal, en çok ödül alan, korku ve dehşet verici ve en çok izlenen film kriterleri ile seçilmiş bu 4 filmde içerik analizi yapılmıştır. Filmler, bir kodlama tablosu şeklinde, kurtların görsel olarak yer aldıkları sahne sayıları, kurtların sesli halde yer aldıkları fakat kendilerinin gözükmeyişi sahne sayıları ve bu sahneler aracılığıyla kurt karakterinin filmde ne kadar süre boyunca yer aldığı, bu filmlerdeki kurt karakterinin hangi mitolojik kurt kavramlarıyla bağdaştığı belirlenmiş ve aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 1: İncelenen Filmlerde Kurtların Yer Aldığı Sahne Sayı

Filmin ismi	Kurtların yer aldığı toplam sahne sayısı	Kurtların gözükmeyişi, fakat sesli şekilde yer aldığı sahne sayısı	Yönetmen	Yapım yılı
Kurtlar arasında	30	0	Gerardo Olivares	2010
Kurtlarla Dans	16	0	Kevin Costner	1990
Gri Kurt	17	2	Joe Carnahan	2011
Alacakaranlık Efsanesi: Şafak Vakti Bölüm 2	13	0	Bill Condon	2012

Tablo 2: İncelenen Filmlerde Kurtların İzleyicide Korku Uyandırdığı Sahne Sayı

Filmin ismi	Kurtların izleyicide korku uyandırdığı sahne sayısı	Kurtların yer aldığı toplam sahne sayısı	Yönetmen	Yapım yılı
Kurtlar arasında	1	30	Gerardo Olivares	2010
Kurtlarla Dans	0	16	Kevin Costner	1990
Gri Kurt	10	17	Joe Carnahan	2011
Alacakaranlık Efsanesi: Şafak Vakti Bölüm 2	1	13	Bill Condon	2012

Tablo 3: İncelenen Filmlerde Kurtların Yer Aldığı Sahnelerin Süresi

Filmin ismi	Kurtların yer aldığı sahnelerin süresi.	Kurtların yer aldığı toplam sahne sayısı	Yönetmen	Yapım yılı
Kurtlar arasında	21 dakika 9 saniye	30	Gerardo Olivares	2010
Kurtlarla Dans	7 dakika 28 saniye	16	Kevin Costner	1990
Gri Kurt	14 dakika 32 saniye	17	Joe Carnahan	2011
Alacakaranlık Efsanesi: Şafak Vakti Bölüm 2	21 dakika 18 saniye	13	Bill Condon	2012

SONUÇ

Binyıllar öncesinde insanların mitolojik ve sosyokültürel yaşantılarında sahip oldukları birçok ortak değerler olmuştur. Bu değerler insan toplumlarını yaşadıkları dünyanın neresinde olursa olsun, ideolojik olarak bir bütün haline getirmiştir. Kurt'ta Kurt kavramı da gerek fiziksel gerekse mitolojik anlamda kuzeyden güneye, batıdan doğuya kadar binyıllar boyunca dünyanın dört bir yanında var olan birçok ulusun Atası, Tanrının yer yüzündeki elçisi, Kağanın dostu ve yol göstericisi, büyük devletlerin kurucularını besleyen Anne ve savaş stratejilerinde bir örnek teşkil etmesi gibi farklı şekillerde insanoğlunu tek bir çatı altında birleştiren bir değer olmuştur.

Atalarımızın da kurdu birçok yönleriyle değerli, ulu bir yaratılış olarak görmelerinin esas nedeni kurdun bu sorumluluğu üstlenebilecek, hatta çok zaman insanoğluna örnek olabilecek meziyetler taşıyor olmasıdır. Örneğin günümüzde sıkça karşılaştığımız birçok toplumsal ve sosyal sorunlarımızı kurtların sürü dahilindeki kurdukları hiyerarşik düzenle karşılaştırdığımızda, insanoğlunun onlardan hâlâ öğrenebileceği birçok şeyin bulunduğunu görebiliriz. Atalarımızın yüzyıllar boyunca doğayla iç-içe yaşadığını ve kurtların yaşam biçimlerini yakından gözlemlemiş olabileceklerini göz önünde bulundurursak, kurtlarla ilgili bu tür konulara ne kadar vakıf olduklarını ve buna ek olarak kurtların onlar için kutsallık atfeden bir değer olduğunu da eklersek, gerçek anlamda sadece savaş stratejisi gibi konularda değil, daha birçok konularda da onlardan örnek edinmiş olabileceklerini anlayabiliriz.

Dolayısıyla kurdun yüzyıllar boyunca farklı kültür ve mitolojilerde çok önemli sembollerde yer almasının esas sebebi, kurdun basit bir yırtıcı hayvan türü değil, muazzam karaktere, üst düzey bir zekâyâ ve stratejik hamle kurma becerisine sahip olmasının yanı sıra manevi kurallarla sürdürülen yaşam biçimine sahip canlı bir tür olmasında saklıdır. Örnek verecek olursak, kurt ailesinde çiftlerden herhangi biri öldüğünde diğerrinin oldukça nadiren kendine yeni bir eş edinmesini, hem erkek hem de dişi kurdun her ikisinin de ölmesi durumunda yavruları sürüde olan diğer ailenin evlatlık edinmesi durumunu, erkek kurdun fiziksel olarak dişi kuttan ne kadar üstün olmasına rağmen dişi kurda karşın ne kadar ince ve nazik davrandığını, özellikle de sürüde ki yaşlı ve yavru kurtlara karşı ne kadar şefkatli ve özenli bir davranış

sergilediklerini görebiliriz. Bu konuya dair de bir örnek verecek olursak, kurt sürüsündeki en önemli kurallardan biri olan Alfa kurdun sahip olduğu birçok üstünlüklerden yola çıkacak olursak, tartışılmaz kurallardan biri olan elde edilen avı ilk onun yemeye başlaması diğer kurtların ise beklemesi ve yalnız onun izin verdiği sürece yemek ziyafetine katılabilir olmalarına rağmen, bu kuralları çiğneyecek kurtların da avlanmada bulunmayan sürüdeki en yaşlı ve en küçük olan yavru kurtların olmasıdır. Bu konu birçok bilimsel çalışmalar ve sayısız belgesel filmleri ile kanıtlanmıştır.

“Mitoloji ve Modern Dünya Halklarının Kültüründeki “Kurt” İmgesinin rolü ve İşlevi ile Dünya Sinema Filmlerindeki Kurt İmgesinin Karşılaştırılması” isimli çalışmada gösterge niteliğine sahip en eski sembollerden ve mitolojide en sık karşılaşılan canlı tür olan kurdun farklı kültürler, özellikle de Türk halkları kültürü üzerindeki etkisi, dünya tarihi ve edebiyatında, genel olarak güzel sanatlardaki rolünün yanı sıra dünya sinema endüstrisindeki yeri ve rolü kapsamında incelenen sinema filmlerinde kurdun eski çağda olduğu gibi modern insanın hayatında aynı şekilde olmasa bile hâlâ farklı bir önem ve değer taşıdığı sonucuna varılmıştır. İncelenen filmler aracılığıyla eski mitolojik ve kültürel bir sembol olan kurdun modern çağdaki kurt imgesiyle karşılaştırılması yapılmış ve birçok kısımlarda özellikle de gerçek hayattan uyarlanan İspanyol yapımı olan “Kurtlar Arasında” filminde 1954 senesinde çocukken babası tarafından borç karşılığı zengin bir adama çobanlık yapmak için verilmiş ve küçük yaşlarından vahşi doğada büyümek zorunda kalmış Marcos Rodriguez Pantoja’nın kendisinin de anlattığı gibi bir anne kurdun onu “evlat” olarak görmesi sebebiyle kurt ailesine kabul edilmiş ve onlarla beraber 12 sene hayat sürmüş olması hikayesi bizleri en eski çağa götürerek Atalarımız olan Göktürklerin kutsal önem atfettikleri dişi kurt Asena’yı ve Roma’nın kurucuları sanılan Romulus ve Remus ikizlerini büyüten anne kurdu anımsatmaktadır. Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda, en eski mitolojik kültürlerde yer alan kurt mitinin bazı durumlarda modern çağda bile aynı şekilde benzerlik gösteriyor olması sonucuna varılabilir.

“Mitler, insan yaşamının manevi potansiyellerine dair ipuçlarıdır”.

Joseph Campbell

Bugüne kadar var olan birçok şeyi insanoğlu üretti. Zaten üretilmiş olan bunca ‘metin’ içinde, yeni ve özgün yeni bir şeyler yaratabilmek, ortaya koyabilmek ise oldukça zor. Roland Barthes’in da dediği gibi, “yaratıcılar diye bir şey yoktur, yalnızca kombine edenler, birleştirenler vardır” (Adanır, 1994: 72’den aktaran Pembecioğlu, 2001). Bu demektir ki, “bundan sonra üretebileceklerimiz, ancak öncekilerin benzeşimleri ve yansımaları olacaktır.” Günümüzde, yeni, özgün, farklı, biricik bir metnin üretilmesi neredeyse olanaksızdır. Bu yüzden, her ne kadar yasal ya da görünür olursa olsun, her bir imge, her bir karakter, her bir sözcük aslında daha önceki yaşanmışlıkların, var olan kültürün, birikimin ve düşlerin üzerine konulmuş yeni bir tuğla işlevi görmektedir.

Adanır’ın aktarımına göre, Roland Barthes, “Yaratıcılar diye bir şey yoktur, yalnızca kombine edenler, birleştirenler olduğunu ifade etmektedir (Adanır, 1994: 74).” Öyleyse, dünyayı ve çevreyi, duygu ve düşüncelerin diline aktarabilmek ancak benzer duygu ve düşünceleri aktarmış olanlardan ve onların yapıtlarından yararlanmakla olanaklıdır. Sorun, daha önce benzer duygu ve düşüncelere sahip olan insanların bunları hangi tip içerik ve biçimden yola çıkarak aktardıklarını ve güncel “biçimlerini” almış bu duygu ve düşüncelerini hangi içerik ve biçime oturtmak gerektiğini bulmaya çalışmaktır.

Ancak, Barthes’in dediği gibi, “Betimleme evrenseldir, tarihötesi, kültürötesidir. O sadece vardır, oradadır. Tıpkı yaşamın kendisi gibi” (Barthes 1977:79’dan aktaran Pembecioğlu, 2000:37). Propp’a göre bu açıdan bakıldığında, biçim tür ve anlatım açısından oldukça farklı görünen yapıların aslında aynı döngü içinde olduğu görülmektedir (Propp, 1985: 17). Barthes, “Güncel olan dünyadır, yoksa edebiyat değil” demektedir. Aynı şeyi sinema için de söylemek olasıdır. Güncel olan dünyadır. Sinema değil, aksi doğru olsaydı, 1910’larda ya da 1930’larda gerçekleştirilmiş filmlerin günümüzde halen güncelliklerini korumaları gerekirdi.

Adanır, “Sanatta değişime uğrayan biçimlerdir, içerikler değil. Bu durumda önemli olan, içeriğin güncel bir biçimde yeniden sunulmasıdır” (Adanır, 1994: 72) derken, “Hem aynı kültür içinde hem de değişik kültürler içinde biçim açısından, konusal açıdan ve yapısal açıdan birbirine benzer pek çok anlatı ile karşılaşmamız olasıdır” der. Ancak, insanları sinemaya çeken gerek romantik bir aşk öyküsünde, gerekse bir bilim kurgu ya da polisiyede, olayların, eylemlerin ya da bunların canlandırılmasına yardımcı olan oyuncuların biricikliği değildir. Aslında kavram olarak bunların hepsi ile daha önceden tanışık olan izleyici bunları bir kez de değişik bir açıdan, değişik bir anlatımla ve oyun gücü ile görebilmek ya da bir kez daha aynı duyguları yaşayabilmek amacı ile sinemaya yeniden gider.

Sonuç olarak Barthes, mitlerin halen yeniden ve yeniden üstelik daha yoğun bir biçimde üretilmekte olduğunu iddia etmektedir. Roland Barthes, Claud Brémond, Gérard Genette, Algirdas Julien Greimas, Tzvetan Todorov ve birçok başka yazar Vladimir Propp’un yazılarına da referans vererek anlatıbilime katkıda bulunmuş ve metin çözümlemeleri gerçekleştirmiştir (Herman ve diğerleri, 2005, ss. 575-5’den aktaran Saral 2020:280).

Söylemin zamansallığı belli bir anlamda doğrusaldır, öykünün zamansallığı ise çok boyutludur. Hikâyede, aynı anda birkaç olay olabilir, ancak söylem mutlaka onları bir sıraya koymalıdır; karmaşık bir figür düz bir çizgide yansıtılır- bu nedenle yazar olayı mümkün olduğunca yakından takip etmek istese bile olayların “doğal” ardışıklığını kırma ihtiyacı duyar. Ancak çoğu zaman, yazar bu ‘doğal’ halefi bulmaya çalışmaz çünkü belirli estetik amaçlar için zamansal çarpıklığı kullanır (Todorov, 1966, s.139’dan aktaran Saral, 2020:280).

Barthes mit kavramını genel olarak şu şekilde açıklamaktadır. “Mit, ikinci derece semiyotik (göstergebilim) sistemdir, yani birinci derece sistemdeki gösterilenin ikincil sistemdeki gösterene dönüştürülmesi üzerine kuruludur. “Mit özel bir sistemdir ve özelliği, var olan bazı işaretlerin temelinde yaratılmış olmasıdır (<https://bit.ly/35mXZ9l> ,E.T: 15 Haziran 2021)

Barthes'e göre mitler doğaları gereği anlatılamazlar- sadece analiz edilebilirler. İlkel ve modern mitlerin sanatsal işlevlerindeki farkı belirleyen şey

budur. Modern mitler çelişkileri çözmeye, ortadan kaldırmaya değil, onları "doğallaştırmaya", "büyülemeye" ve haklı çıkarmaya hizmet eder; sözel değil, ağırlıklı olarak nominal bir söylem olarak kalırlar ve böylece, İsim kùltürü olarak mitolojik kùltürle bir bağlantı kurarlar. Geleneksel mitlerle başa çıkmanın, onlar hakkında konuşmanın doğal yolu ise destansı şarkılar ve trajediler yazmaktı (Зенкин, 2008 :19).

Claude Levi-Strauss'a göre geleneksel mitler, amacı "belirli bir çelişkiyi çözmek için mantıklı bir model sağlamak" olan kùltürün temel karşılıklarının dizimsel bir ayrıntısıdır; bu nedenle tutarlı ve sanatsal olarak organize edilmiş bir olay örgüsü inşasını (epik, dramatik) kabul ederler ve hatta gerektirirler (Строщ-1983, s.206'dan aktaran Зенкин, 2008:19).

Kurt'ta en eski mitlerden biri olarak binyıllar öncesinde olduğu gibi modern çağda da hala var olması ve bir "İsim kùltürü" olarak mitolojik kùltürle doğrudan bir bağlantı kurması dolayısıyla hem geleneksel hem de modern mit olarak tanımlayabiliriz.

Sonuç olarak en eski çağlardan günümüze kadar farklı kùltürlerde yer alan kurdun, bir mit olarak insanoğlunun geçmişinde ve bugününde hala birçok alanda keline bu kadar yer edinmesini göz önünde bulundurursak, kurdun bundan sonra da uzun yıllar boyunca insanoğlunun hayatında bir şekilde var olacağı sonucuna varabiliriz.

"Mit, geleceği olan ve şimdiki zamanda kendini gösteren bir geçmiştir".

Carlos Fuentes

KAYNAKÇA

- Fuzuli Bayat **Oğuz Destan Dünyası. Oğuznamelerin Tarihi, Mitolojik Kökenleri ve Teşekkülü**, Ötüken Neşriyat A.Ş.,2006, S.19, 64-65, 66, 68-69.
- Mirəli Seyidov **Böri-Qurd**, Adiloğlu nəşriyyatı,2006, S.18
- Ağayar Şükürov **Mifologiya**, Elm Yayınevi,1997, S.95, 96, 100,101
- Məhəmməd-hüseyn Təhmasib **Azərbaycan Dastanları-IV Cild**, Lider nəşriyyat,2005, S.412,433.
- Avtandil Ağbaba **Ağbaba-Çıldır Aşıq Mühiti**, Elm və təhsil nəşriyyat, 2012, S.92.
- London, Jack **Vahşetin Çağırısı, (The Call Of The Wild)**, Trend Yayın Basım Dağıtım Reklam Organizasyon San. Tic. LTD. Şti, (Türkçesi- Pelin Atayman) İstanbul, 2003
- London, Jack **Beyaz Diş, (White Fang)**, Akvaryum Yayınları, (Türkçesi- Sevil İnan Sönmez) İstanbul, 2013
- Hacer Gülşen **Akademik Bakış Dergisi** Sayı: 39. Kasım – Aralık 2013.
- Əsməd Muxtarova **Tarix Və Onun Problemləri**, Adiloğlu Yayınevi, 2017, S: 5-10
- Tahir Şahbazov **Azərbaycan Arxeologiyası Və Etnoqrafiyası**, Nafta-Press Yayınevi, 2005, S: 236-240
- Yaşar Kalafat **Yaşayan Eski Türk İnançları**

- Yaşar Kalafat
Charles Deulin
Grimm
Bahaeddin Ögel
Murat Uraz
Ronald. M. Nowak
Elvin Babayev
Neil Gaiman
Wuhan Textile University,
Wuhan, China
- İtibariyle “Türk Mitolojisi” ve Prof. Dr. Bahaeddin Ögel**, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 2, Sayı 8, 2009, S:213, 217, 218, 219
- Türk Halk Tefekküründe Kurt-2.**Türk Kültürlü Halklarda Karşılaştırmalı Halk İnançları, Berikan Yayınevi, 2009, S: 36, 46
- Çınar Ağacında Asılı Kalan Kurt**, Hikmet neşriyat San. Tic. LTD. (Türkçesi- Merve Bostan) İstanbul,2002
- Kurt ile Yedi Keçi Yavrusu**, Hikmet neşriyat San. Tic. LTD. (Türkçesi- Merve Bostan) İstanbul,2002
- Türk Mitolojisi** (1 cilt), Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1993, S:13-14, 16-18, 20-28, 40-41, 45, 50-51, 52,119,120,122,125.
- Türk Mitolojisi**, Mitologya Yayınları, 1992, S:144-145
- <https://redwolves.com/wp/wp-content/uploads/2016/01/13-Nowak-1995.pdf> (Erişim tarihi: 13.03.2021)
- http://www.elibrary.az/docs/jurnal/jrn2016_628.pdf
- <https://bit.ly/3gHWUQb> , PDF Norse Mythology-1923, S: 57-62
- <https://bit.ly/2QZgAUJ> , PDF
- 2019 9th International Conference on Education and Social Science- 2019**, S: 1668

Atanas Manov	Gagauzlar. Hristiyan Türkler, Türk Tarih Kurumu Basımevi, (Türkçesi- Mehmet Türker Acaroğlu) 2001, S:73
Bahaeddin Ögel	Türk Kültür Tarihine Giriş-VI Cilt, Kültür Bakanlığı Yayınları, 2000, S: 232
Bahaeddin Ögel	Türk Kültür Tarihine Giriş-I Cilt, Kültür Bakanlığı Yayınları Dördüncü Baskı, Ankara 2000, S: 76
Cengiz Alyılmaz	İpek yolu Kavşağının Ölümsüzlük Eserleri, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Ankara 2015, S: 193, 250, 251, 252, 253
Cengiz Alyılmaz	Moğolistan'da Bulunan (Kök)Türk Harfli Yeni Bir Yazıt Parçası, Türk Dilleri Araştırmaları Dergisi-18, 2008, S:49-50
Cengiz Alyılmaz	Bugut Yazıtı ve Anıt Mezar Külliyesi Üzerine, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 2003, Sayı-3, S:12-14.
Cengiz Alyılmaz	Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 2013, Sayı: 2/4, S: 20-21, TÜRKİYE
Tahsin Ünal	Türklüğün Sembölü Bozkurt, Akın Basımevi, Konya, 1977, S: 27, 51
Saule İbekeyeva	Göktürk Devri Kazakistan Kaya Resimleri, MSGÜ SBE Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2015, S: 149
Baymirza Hayıt	Sovyetlerde Türklüğün ve İslam'ın Bazı Meseleleri, TDAV Yayınları İstanbul 2000, S: 240

Ali Ahmetbeyoğlu,

Madara Kaya Kabartması ve

Kitabeleri, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi, S.35, İstanbul 1994, S:35-36.

İbrahim Kafesoğlu,

Bulgarların Kökeni, Türk Kültür

Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1985, S:55-56.

Erhan Aydın, Risbek Alimov, Fikret Yıldırım,

Yenisey -Kırgızistan Yazıtları ve Irk

Bitig, Bilgesu Yayınevi., Birinci Baskı, Ankara 2013, S:44-46,187,189.

Oğuz Adanır,

Sinemada Anlam ve Anlatım. 2. Basım, Kitle Yayınları,1994, S:72,74.

Nilüfer Pembecioğlu

Türk ve Dünya Sinemasında Çocuk

İmgesi,1.Baskı, Ekmek Matbaacılık, İstanbul, 2001, S:37,

Vladimir Propp

Masalın Biçimbilimi, (Çeviri: Mehmet Rifat, Sema Rifat), BFS Yayınları, 1985, S:17

David Herman, Manfred Jahn, Marie Laure Ryan

Routledge Encyclopedia Of Narrative Theory, Oxfordshire: Routledge, 2005, S:575-5'den aktaran Saral,2020, S: 280.

Tzvetan Todorov

“Les Catégories Du Récit Littéraire”. **Communications**, **“L’Analyse Structurale Du Récit”**, 1966, n°8, pp. 131-157.

Aleyna Saral

Çağdaş İskandinav Sinemasının En İkonik Filmlerinden Reprise’nın (2006) Anlatıbilimsel Analizi”, İletişim Araştırmaları ve Film Çözümlemeleri II, Eğitim Yayınları,2020, S: 277-291.

Ролан Барт

Мифологии, (çeviri- Серг  й Никола  евич
З  нкин) Академический Проект- 2008,
S:19, <https://bit.ly/3zEGT4P>

Elektronik kaynaklar

<https://bit.ly/3sUd0Zs> (Erişim Tarihi 26.11.2019)

<https://bit.ly/3gHHKKL> (Erişim Tarihi 29.10.2019)

<https://bit.ly/3tQXhM6> (Erişim Tarihi 05.11.2019)

<https://bit.ly/3w9HiJU> (Erişim Tarihi 05.11.2019)

<https://bit.ly/3oi45jW> (Erişim Tarihi 05.11. 2019)

<https://bit.ly/33PwGn7> (Erişim Tarihi 05.11. 2019)

<https://bit.ly/3xq4PHE> (Erişim Tarihi 27.11.2019)

<https://bit.ly/2QUAnoD> (Erişim Tarihi 05.11.2020)

<https://bit.ly/3dPYyNL> (Erişim Tarihi 06.10.2020)

<https://bit.ly/30AkuFo> (Erişim tarihi 11.03.2021)

<https://bit.ly/2NdyxO5> (Erişim tarihi 12.03.2021)

<https://bit.ly/2OkfylA> (Erişim tarihi 13.03.2021)

<https://bit.ly/3eFj8RR> (Erişim tarihi 14.03.2021)

<https://bit.ly/2NUiZzf> (Erişim Tarihi 03.12.2020)

<https://bit.ly/3dLJCjQ> (Erişim Tarihi 09.12.2019)

<https://bit.ly/3eyu0ze> (Erişim Tarihi 23.01.2021)

<https://bit.ly/3bh6vKy> (Erişim Tarihi 03.02.2021)

<https://italy4.me/lazio/roma/kapitolijskaya-volchica.html> (Erişim Tarihi 06.02.2021)

<https://bit.ly/3gDt4ML> (Erişim Tarihi 05.02.2021)

<https://bit.ly/3xiSYLP> (Erişim Tarihi 07.02.2021)

<https://www.altayli.net/kurt-motifi-uzerine-bir-inceleme.html> (Erişim Tarihi 09.02.2021)

<https://bit.ly/3xr62yO> (Erişim Tarihi 10.02.2021)

<https://bit.ly/3tSHxrM> (Erişim Tarihi 11.02.2021)

<https://www.cnnturk.com/haberleri/kurt> (Erişim Tarihi 01.04.2021)

<https://www.hurriyet.com.tr/haberleri/kurt-surusu> (E.T: 02.04.2021)

<https://bit.ly/3miol3V> (Erişim Tarihi 03.04.2021)

<https://bit.ly/3fA1u2x> (Erişim Tarihi 03.04.2021)

<https://bit.ly/3fAK5qt> (Erişim Tarihi 03.04.2021)

<https://bit.ly/31JsLYg> (Erişim Tarihi 03.04.2021)

<https://bit.ly/3sMB1lT> (Erişim Tarihi 03.04.2021)

<https://bit.ly/3dupktV> (Erişim Tarihi 03.04.2021)

<https://bit.ly/31Gv5z2> (Erişim Tarihi 03.04.2021)

<https://bit.ly/3miNEmA> (Erişim Tarihi 03.04.2021)

<https://bit.ly/39EcKXS> (Erişim Tarihi 03.04.2021)

<https://bit.ly/3fSc9Wf> (Erişim Tarihi 07.04.2021)

<https://bit.ly/3uzwAeL> (Erişim Tarihi 07.04.2021)

<https://imdb.to/3aiEAJB> (Erişim Tarihi 16.04.2021)

<https://bit.ly/3eeTzW3> (Erişim Tarihi 16.04.2021)

<https://bit.ly/3trqDQU> (Erişim Tarihi 17.04.2021)

<https://imdb.to/2RLbBaP> (Erişim Tarihi 17.04.2021)

<https://bit.ly/2RHZoDQ> (Erişim Tarihi 17.04.2021)

<https://bit.ly/32nbg00> (Erişim Tarihi 18.04.2021)

<https://bit.ly/3sxIjJe> (Erişim Tarihi 18.04.2021)

<https://bit.ly/3n6oJD8> (Erişim Tarihi 19.04.2021)

<https://bit.ly/3xkprRF> (Erişim Tarihi 21.04.2021)

<https://bit.ly/3tSPFc8> (Erişim Tarihi 22.04.2021)

<https://bit.ly/2PmyHnm> (Erişim Tarihi 22.04.2021)

<https://bit.ly/2QXSJF5> (Erişim Tarihi 26.04.2021)

<https://bit.ly/3vDIUuZ> (Erişim Tarihi 03.05.2021)

<https://bit.ly/3uuCQEQ> (Erişim Tarihi 04.05.2021)

<https://bit.ly/2Rx8nYm> (Erişim Tarihi 08.05.2021)

<https://bit.ly/2PZZW7s> (Erişim Tarihi 08.05.2021)

<https://bit.ly/3uwqwnM> (Erişim Tarihi 08.05.2021)

<https://bit.ly/3evvnQA> (Erişim Tarihi 09.05.2021)

<https://bit.ly/3f6xZmZ> (Erişim Tarihi 10.05.2021)

<https://bit.ly/3y2GZlG> (Erişim Tarihi 10.05.2021)

<https://bit.ly/2RJAV0G> (Erişim Tarihi 11.05.2021)

<https://bit.ly/3bjJiqL> (Erişim Tarihi 11.05.2021)

<https://bit.ly/3y5ZEgx> (Erişim Tarihi 12.05.2021)

<https://bit.ly/3uFSHAJ> (Erişim Tarihi 13.05.2021)

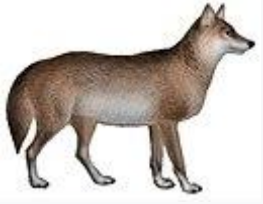
<https://bit.ly/2SXgP3O> (Erişim Tarihi 14.05.2021)

<https://bit.ly/35mXZ9l> (Erişim Tarihi 15.06.2021)

EKLER

- **EK-1**
- “*Mammal Species of the World*” kurumu tarafından 2005 yılında tanınan *Canis lupus*'un Avrasya ve Avustralasya alt türleri.

Alt türler	Resim	Yetki	Açıklama	Habitat
<i>C. l. albus</i> Tundra kurdu		Kerr, 1792 ^[12]	Büyük, hafif tüylü bir alt tür.	Rusya: K amçatka'nın Av rupa ve Asya bölgelerinde kuzey tundra ve orman bölgeleri. Rusya dışında, yayılımı İskandinavya'nın a şırı kuzeyini kapsıyor.
<i>C. l. arabs</i> Arap kurdu		Pocock 1934 ^[15]	Yaklaşık 66 cm boyunda ve ortalama 18 kg ağırlığında küçük ve "çöle adapte olmuş" bir alttür. Kürkü muhtemelen güneş radyasyonu nedeniyle yazın kısıdan kışın uzuna doğru değişir.	Güney İsrail, güney ve batı Irak , Umman ,Yemen , Ürdün , Suudi Arabistan ve muhtemelen Sina Yarımadası'nın b azı kısımları
<i>C.l. campestris</i> Bozkır kurdu		Dwigubski, 1804	Kısa, kaba ve seyrek kürklü, orta büyüklükte bir alttür. ^[18]	Kuzey Ukrayna , Güney Kazakistan , Kafkaslar ve Trans-Kafkasya

<i>C.l. chanco</i> Moğol kurdu		Gri , 1863 ^[23]	Koyu sarı kürke sahip bir alt tür. Boğaz, göğüs, karın ve bacakların içi kısmı saf beyaz renktedir. ^[23]	Moğolistan , Kuzey ve Orta Çin , Kore Yarımadası ve Rusya'nın Ussuri bölgesi
<i>C. l. dingo</i> Dingo ve Yeni Gine şarkı söyleyen köpek		Meyer, 1793	Omuzlarda genellikle 52-60 cm boyunda ve burundan kuyruk ucuna 117-124 cm ölçülerindedir. O ortalama ağırlık 13 ila 20 kg'dır. ^[27] Kürk rengi çoğunlukla kumlu ila kırmızımsı kahverengidir.	Avustralya ve Yeni Gine
<i>C.l. f amilia-ris</i> Evcil köpek		Linnaeus, 1758	Evcil köpek, gri kurdun farklı bir alt türüdür ve artık soyu tükenmiş Geç Pleistosen kurt popülasyonundan türetilmiştir. Seçici yetiştirme yoluyla , evcil köpek yüzlerce farklı ırka dönüştürülmüştür ve diğer kara memelilerinden daha fazla davranışsal ve	İnsanlarla birlikte dünyanın her yerinde

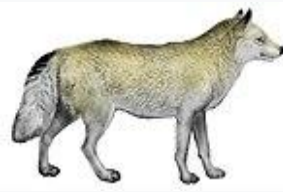
			morfolojik varyasyon göstermektedir. ^[32]	
<i>C.l. lupus</i> Avrasya kurdu		Linnaeus, 1758 ^[35]	Genellikle paslı koyu sarı veya açık gri kürklü, büyük bir alttür. ^[36]	Kurt alt türleri arasında en geniş yelpazeye sahiptir ve Batı Avrupa, İskandinavya, Kafkaslar, Rusya, Çin ve Moğolistan'a kadar Avrupa ve Asya'da en yaygın alt türdür. Türkiye'nin bazı bölgelerinde yaşam alanı Hint kurdu ile örtüşmektedir.
<i>C.l. pallioler</i> Hint veya İran kurdu		Sykes, 1831	Kuzey kurtlarınınkinden daha kısa tüylü ve kıl altı tüyü çok az olan veya hiç olmayan kürke sahip, küçük bir alttür. ^[38] Kürk rengi grimsi kırmızıdan kırmızımsı beyaza kadar değişir ve uçları siyahtır. Omuzların üzerindeki koyu V şeklindeki şerit, kuzey kurtlarından	Hindistan, Pakistan, İran, Türkiye, Suudi Arabistan ve Güney İsrail

			çok daha belirgindir. ^[39]	
--	--	--	---------------------------------------	--

- (<https://bit.ly/30AkuFo>, E.T: 11 Mart 2021)
- EK-2
- “*Mammal Species of the World*” kurumu tarafından 2005 yılında tanınan *Canis lupus*'un Kuzey Amerika alttürleri.
-

Alt türler	Resim	Yetki	Açıklama	Habitat
<i>C. l. arctos</i> Arktik kurt		Pocock, 1935 ^[45]	Orta büyüklükte, neredeyse tamamen beyaz bir alttür. ^[46]	Melville Adası (Kuzeybatı Toprakları ve Nunavut), Ellesmere Adası
<i>C. l. baileyi</i> Meksika kurdu		Nelson ve Goldman, 1929 ^[47]	Tüm Kuzey Amerika gri kurtlarının en nadir, en küçük	Şu anda güneybatı New Mexico ve güneydoğu Arizona ile

			ve genetik olarak en farklı alt türü. Kahvemsî, sırt kısımlarda grimsî renkli kürke sahip bir alt tür. ^[48]	kuzey Meksika
<i>C.l.</i> <i>Columbia-</i> <i>nus</i> Britanya Kolom- biya'sı kurdu		Goldman, 1941	Diğer Kuzey Amerika kurtlarından daha küçük boyutlu, <i>crassodon'a</i> benzer bir alt tür.	British Columbia ve Yukon kıyıları
<i>C.l.</i> <i>Crassodon</i> Vancouver Adası kurdu		Salon, 1932	Açık grimsî kürklü, orta büyüklükte bir alt tür. ^[49]	Vancouver Adası , Britanya Kolombiya'sı
<i>C.l.</i> <i>hudsoni-</i> <i>cus</i> Hudson Körfezi kurt		Goldman, 1941	<i>Occidentalis'e</i> benzer, ancak daha küçük boyutta, açık renkli bir alt tür. ^[50]	Kuzey Manitoba ve Kuzeybatı Toprakları
<i>C.l.</i> <i>irremotu</i> s Kuzey Kayalık Dağ		Goldman, 1937 ^[51] ^[52]	Soluk kürklü, orta büyüklükte bir alt tür. ^[53]	Kuzey Rocky Dağları

kurdu				
<i>C.l. labradorius</i> Labrador kurdu		Goldman, 1937 ^[51]	Orta büyüklükte, açık renkli bir alttür. ^[54]	Labrador ve kuzey Quebec, Newfoundland
<i>C. l. ligoni</i> Alexander Takımadaları kurdu		Goldman, 1937 ^[51]	Orta büyüklükte, koyu renkli bir alttür. ^[57]	Alexander Takımadaları , Alaska
<i>C.l. lycaon</i> Doğu kurdu		Schreber, 1775	Kırmızımsı kahverengi kürke sahip, küçük bir alttür. ^[58]	Doğu Kanada; güney Manitoba, Ontario ve güneybatı Quebec, batı New Brunswick. ABD'de Wisconsin, Minnesota ve Michigan'ın yukarı kısımları.
<i>C.l. mackenzii</i> Mackenzie ova kurdu		Anderson, 1943	<i>Occidentalis</i> ve <i>manningi</i> arasında değişken kürke sahip ve orta büyüklükte bir alttür. ^[61]	Güney Kuzeybatı Toprakları
<i>C.l. manningi</i> Baffin Adası kurdu		Anderson, 1943	Beyaz tüylü, Kuzey Kutbu'nun en küçük alt türü. ^[62]	Baffin Adası

<i>C.l. Occidentalis</i> Kuzeybatı kurdu		Richardson, 1829	Çok büyük, genellikle açık renkli bir alt tür. ^[63]	Alaska , Yukon , Kuzeybatı Toprakları , Britanya Kolombiya'sı , Alberta , Saskatchewan ve Kuzeybatı ABD
<i>C. l. Orion</i> Grönland kurdu		Pocock, 1935	155 cm uzunlukta ve 26 kg ağırlığında olup, hafif bir alt tür olarak tanımlanmıştır.	Grönland ve Kraliçe Elizabeth Adaları ^[65]
<i>C.l. pambasileus</i> Alaska kurdu		Elliot 1905	Siyah, beyaz veya her iki rengin karışımından oluşan kürke sahip bir alt tür. ^[66]	İç Alaska ve Yukon ^[67]
<i>C. l. rufus</i> Kızıl kurt		Audubon ve Bachman, 1851	Arkasında ve kuyruğunda gri ve siyah lekeli kahverengimsi veya tarçın renkli kürke sahip bir alt tür. Boyut ölçülerine göre diğer Kuzey Amerika kurt alt türleri ile çakal arasında yer almaktadır. ^[68]	Tarihsel olarak , New York'un güneyinden Florida'ya ve batıdan Texas'a kadar Doğu, Güney ve Orta ABD ^[69]

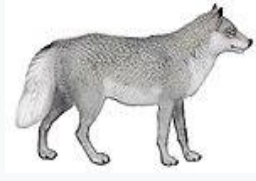
C. l. tundra- rum Alaska tundra kurdu		Miller, 1912	Büyük, beyaz renkli bir alt tür. Daha açık renkli olsa da <i>pambasileus</i> 'a çok benziyor. ^[70]	Arktik Kanada ve Arktik Takımadaları ^[71]
--	---	-----------------	---	--

- (<https://bit.ly/2NdyxO5> , E.T:12 Mart 2021)

• EK-3

- “*Mammal Species of the World*” kurumu tarafından 2005 yılında tanınan ve son 150 yılda nesli tükenmiş olan alttürleri.

Alt türler	Resim	Yetki	Açıklama	Habitat
C.l. a lces Kenai Yarım- adası kurdu		Goldman 1941 ^[72]	<i>Pambasileus</i> 'a benzer en büyük Kuzey Amerika alt türlerinden biri. Kürk rengi bilinmemektedir.	Kenai Yarımadası, Alaska
C.l. beot- hucus New- found- land kurdu		GM Allen ve Barbour, 1937	Orta büyüklükte, beyaz tüylü bir alttür.	Newfoundland
C.l.ber- nardi Banks		Anderson 1943	Büyük ve ince yapıya sahip, dar ağızlı bir alt tür.	Kanada Arktik Bölgesi, Victoria Adaları ile

Adası kurdu				sınırlıdır.
<i>C.l. floridanus</i> Florida siyah kurdu		Miller, 1912	Hem boyut hem de ağırlık olarak kızıl kurda son derece benzeyen simsiyah bir alttür.1908'de nesli tükendi.	Florida
<i>C.l. fuscus</i> Cascada Dağları kurdu		Richardson, 1839	Tarçın renkli bir alttür <i>columbianus</i> ve <i>irremotus</i> renkte ama koyu.	Cascade Range
<i>C.l. gregoryi</i> Mississippi Vadisi kurdu		Goldman 1937 ^[51]	İnce ve sarımsı kahverengi olmasına rağmen orta büyüklükte bir alttür; kürkü siyah, beyaz, gri ve tarçın gibi çeşitli renklerin karışımını içeriyordu.	Aşağı Mississippi Nehri havzası içinde ve çevresinde
<i>C.l. griseoalbus</i> Manitoba kurdu		Baird, 1858		Kuzey Alberta , Saskatchewan ve Manitoba

<i>C.l. hattai</i> Hokkai-dō kurdu		Kishida , 1931	Boyut olarak benzer ve Kuzey Amerika kurtlarına benzer.	Hokkaido, Sahalin, Kamchatka Yarımadası ve Iturup ve Kunashir Adaları, Kuril Takımadaları
<i>C.l. hodophilax</i> Japon kurdu		Tem-minck 1 839	Arap kurdu (<i>C.l. Arabs</i>) dışında, diğer türlere kıyasla daha küçük boyuttadır.	Japon Honshū , Shikoku ve Kyūshū adaları
<i>C.l. mogollonensis</i> Mogollon Dağları kurdu		Goldman 1937 ^[51]	<i>Youngi</i> ile <i>baileyi</i> arasında orta büyüklükte küçük, koyu renkli bir alttür.	Arizona ve New Mexico
<i>C.l. monstrabilis</i> Texas kurdu		Goldman 1937 ^[51]	Boyut ve renk bakımından <i>mogollonensis</i> 'e benzer.	Texas , New Mexico ve kuzey Meksika
<i>C.l. youngi</i> Güney Kayalık Dağ		Goldman 1937 ^[51]	<i>Nubilus</i> 'a çok benzeyen orta büyüklükte, açık renkli bir alttür.	Güneydoğu Idaho, güneybatı Wyoming, kuzeydoğu Nevada,

kurdu				Utah , batı ve orta Colorado kuzeybatı Arizona ve kuzeybatı New Mexico
--------------	--	--	--	--

- (<https://bit.ly/2OkfylA> , E.T: 13 Mart 2021)

- **EK-4**

- “*Mammal Species of the World*” dergisinin 2005 yılında yayınlanmasından bu yana keşfedilen ve son 150 yılda nesli tükenen alt tür.

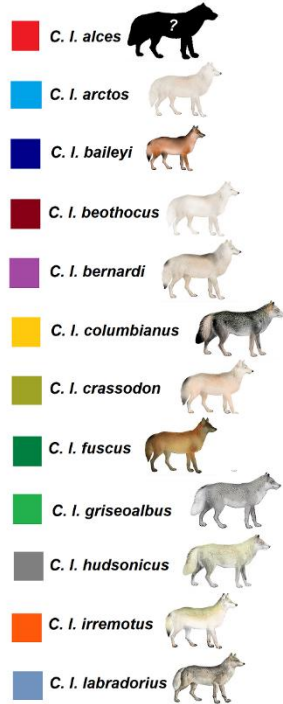
Alt türler	Resim	Yetki	Açıklama	Habitat
<i>C. l. cristaldii</i> Sicilya kurdu		Angelici ve Rossi, 2018 ^[96]	Açık, sarımsı kahverengi kürklü, ince, kısa bacaklı bir alt tür.	Sicilya

- (<https://bit.ly/2NUiZzf>, E. T: 03 Aralık 2020)

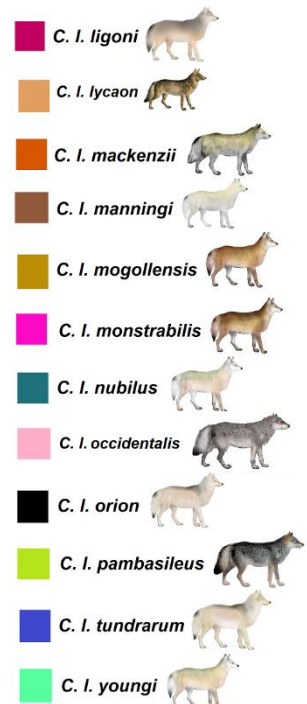
• EK-5

Kuzey Amerika'daki kurtların coğrafi dağılımı.

Tarihsel yaşam alanları

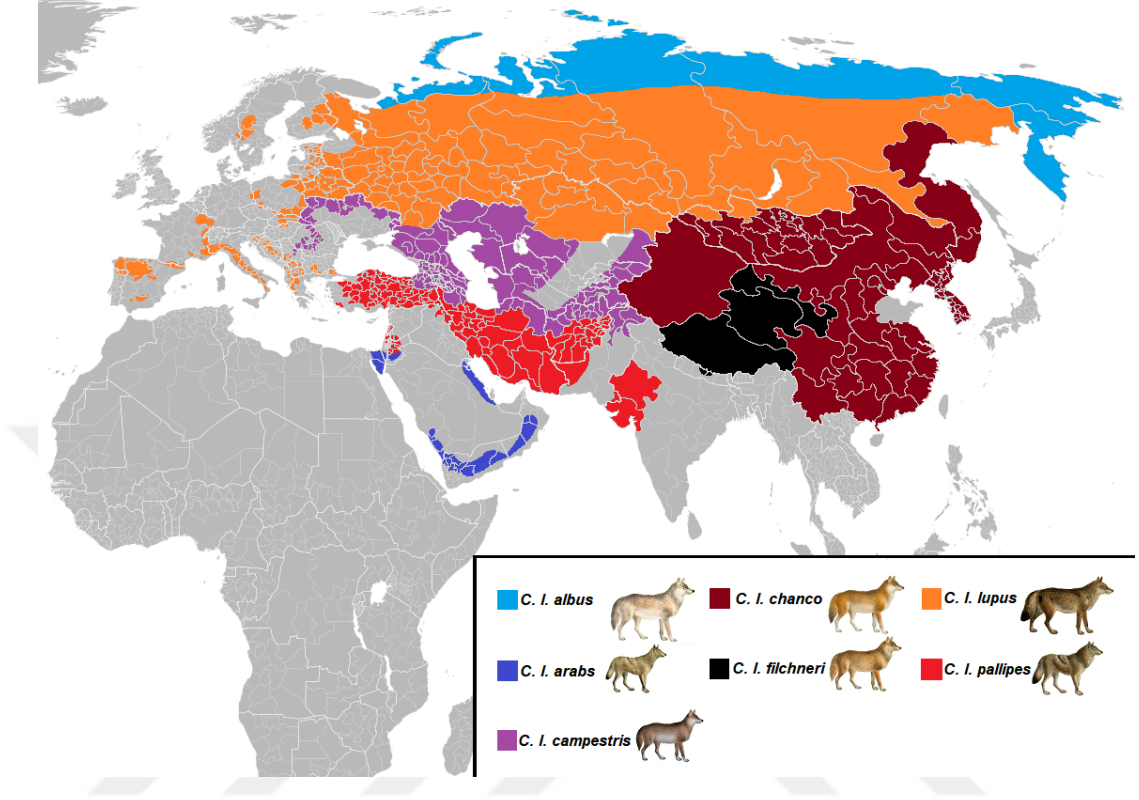

Mevcut yaşam alanları

1981'de Eugene Raymond Hall tarafından 24 Kuzey Amerika Gri Kurt (*Canis lupus*) alt türü tanındı (Nowak-1995, <https://redwolves.com/wp/wp-content/uploads/2016/01/13-Nowak-1995.pdf>).

EK-6

Avrasya'da mevcut Canis lupus alt türleri (<https://bit.ly/3eFj8RR> , E.T: 14 Mart 2021).

EK-7

- **Avrasya kurdu** (*C. l. lupus*)

Habitat alanı: Avrupa kıtası ve Asya ormanları bölgesi.

Tarihi habitat alanları Atlantik'ten Pasifik Okyanusu'na kadar uzanan tüm Avrupa'yı, Asya'nın orman bölgesini ve Rusya topraklarını kapsıyordu. Batı Avrupa'da pratik olarak yok edildi, Kuzey Avrupa'da ise son derece az.

Avrasya Orman kurdu Avrasya kıtasında en büyük kurt türü olarak bilinmektedir. Gözlemlere göre uzunluğu 1,5 metreye ulaşabilir. En büyüğünün ağırlığı 80 kg olarak bilinir. Ancak bu, bilim adamları tarafından Rusya'nın orta kesimine ait işaretlenmiş bir rekor. Bu yırtıcı hayvanların genel çoğunluğu daha mütevazı boyuttadır, ancak bu, büyük boy çiftlik hayvanlarını avlamaya engel

yaratmaz. Yetişkin erkeklerin ortalama vücut uzunluğu 126-145 cm ve ortalama ağırlık 40-45 kg'dır. Dişilerin ortalama vücut uzunluğu 113.7-128 cm ve ortalama ağırlıkları 30-36 kg'dır. Avrasya Orman kurdunun kürkü kışın sert, oldukça uzun ve yoğun olup, yanlarda gri bir karışımla kahverengimsi gri ve kabarıktır. Karın kısmı kirli beyaz renktedir. Yaz kürkü, kış kürkünden çok daha sert tüylere sahip olup, daha kısa ve daha seyrek. Her iki durumda da ense bölgesinden kuyruğun ucuna kadar vücudunun sırt kısmı, koruyucu tüyleri siyah uç kısımları ile beneklenir. Temel besin kaynaklarını farklı coğrafyalarda yaban domuzu, karaca, geyik, evcil hayvanlardan- koyun, sığır, at, evcil domuzlar ve nadiren kemirgenler, tavşanlar, kunduzlar oluşturmaktadır.

- **Tundra kurdu (*C. l. albus*)**

Habitat alanı: Avrasya'nın tundra ve orman-tundrası.

Orman kurtları ile ilişkisinin açıklığa kavuşturulması gerekiyor. Alt türler, açık renk ve artan boyutları ile karakterize edilir. Bu kurtların kürkündeki genel renk tonu, açık gridir. Tundra kurdu, kalın tüyleri sayesinde daha büyük görünüyor. Aslında, vücut parametreleri açısından, kuzey taygadaki orman kurdundan daha küçüktür. Kutup kurtlarının maksimum ağırlığı 56 kg'ı geçmez. En büyük kutup kurdu (66 kg ağırlığında) Gıdansk Yarımadası'nda yakalandı. Nenets Özerk Bölgesi'nden, Gıdansk Yarımadası'ndan, Taymır'dan, Yakutia tundrasından ve Çukotka'dan olan kurt serisinde, yetişkin erkeklerin ortalama vücut uzunluğu 122,8-132,1 cm ve ortalama ağırlıkları 39,5-44,5 kg'dır. Bireysel örnekler 49 ila 66 kg ağırlığındadır. Dişilerin ortalama vücut uzunluğu 117.7-124.8cm arasında ve ağırlıkları 34-37.8kg arasında değişiyor. Kışın, diğer bölgelerinde olduğu gibi, kurtlar, yine esas olarak ormanlarda, vahşi ve evcil ren geyiği sürülerini takip ederek göçebe bir yaşam tarzı sürerler. Genel olarak kurtlar uzun mesafeler kat edebilir. Normal koşullarda gün içinde ortalama olarak 25 km, maksimum 72 km yol giderler. Yakutya'nın tundrası ve orman-tundrasında, özellikle kışın, kurtlar genellikle evcil ve yabani ren geyiği ile beslenirler. Yaşadıkları bölgelerde vahşi geyiklerin ortaya çıkmasından sonra kurtlar nadiren evcilleştirilmiş olanlara saldırırlar.

- **Arktik kurdu veya Melville Adası kurdu (*C. l. arctos*)**

Habitat alanı: Melville Adası'ndan Ellesmere Adası'na kadar.

Bu bölgelerde insanlar nadir olduğu için, Arktik kurtları hala orijinal habitat alanlarında yaşayan tek kurt türüdür. Kanada'nın Kraliçe Elizabeth Adaları'na özgü gri kurdun bir alt türüdür. Kuzeybatı kurdundan daha küçük boyutta, daha beyaz renge, dar kafatasına ve daha büyük dişlere sahip orta büyüklükte farklı bir alttürdür. Arktik kurtlarının Kürkleri oldukça sık olup, genellikle beyaz veya açık grimsi renklerdedir. Ortalama bir Arktik kurdu, sıradan kurttan daha küçüktür ve dişiler de diğer kurtlar gibi erkeklerden daha küçük boyutlara sahiptir. Kuyruk dahil ortalama bireyin boyu 90-180 cm arasında değişmekte olup, omuza kadar olan boyu 63-79 cm'dir. Ortalama ağırlıkları yaklaşık 45 kg, yetişkin erkekler bazen 80 kg ağırlığa ulaşmaktadır. Arktik kurdu, soğuk iklimlerde sıcak kalmasına yardımcı olan küçük kulaklara sahiptir. (Genel olarak, kurdun alt türleri arasında şu eğilim vardır: alt türlerin habitat alanları ne kadar kuzeyde ise, bireylerinin kulakları o kadar küçüktür.)

Arktik kurdunun ömrü vahşi doğada 7-10 yıldır, ancak koruma alanlarında yaşayan kurtlar 18 yıla kadar yaşaya bilmekteler. Vahşi doğada, Arktik kurtlarının genel besin kaynakları çoğunlukla misk öküzleri ve kutup tavşanlarından oluşmaktadır, ayrıca ren geyiği, kutup tilkileri, kuşlar ve kemirgenleri de avladıkları görülmüştür.

- **Kutup kurdu veya Alaska Tundra kurdu (*C. l. tundrarum*)**

Kutup kurtlarının habitat alanları Arktik Kanada, Kanada Arktik Takımadaları ve Kuzey Grönland, güney adaları hariç Galler Prensi Adası'ndan Baffin Adası'na kadar, Grönland'da- kuzey-doğu, kuzey ve kuzey-batı sahillerini kapsamaktadır.

Vücudunun ortalama uzunluğu 90-180 cm arasındadır ve omuza kadar olan yükseklik genellikle 69 ila 79 cm arasındadır. Yetişkin bir kutup kurdunun ağırlığı 45 kg'a ulaşır, ancak bazı özellikle büyük ve güçlü erkekler 80 kg ağırlığında olabilir. Beyaz kürkü diğer kurtlarınkinden daha kalındır. Çene ve kulakları küçük ve yuvarlak, bacakları ise kısadır. Kutup Kurtları görünüm olarak köpeklerle çok benzeyen güzel hayvanlardır. Kutup kurdunun tüy örtüsü, yüksek yoğunluk ve düşük ısı iletkenliği ile karakterize edilir. Kutup kurtları için besin temeli çok azdır, çünkü tarihi habitatlarında beslenebilecekleri çok fazla hayvan yoktur. Avlanmayı

kolaylaştırmak için, bu türün kurtları çok keskin bir koku alma duyusuna ve mükemmel bir görüşe sahiptir. Diğer türlerin temsilcilerinden farklı olarak, Kutup Kurtları avlarını bütün olarak yer, kemik veya deri bırakmaz. Besin kaynakları küçük kemirgenler, tavşanlar ve ren geyiklerine dayanmaktadır.

- **Moğol kurdu** (*C. l. chango*)

Habitat alanları Kazakistan'ın dağlık bölgelerinden, Orta Asya, kuzey Afganistan ve kuzey Pakistan, Rusya'nın güneybatısı, Kore, Orta Çin, Mançurya, dağlık Moğolistan, Tibet, güneyde Hindistan, Nepal ve Butan'ın Himalaya bölgelerine kadar ulaşır.

Görünüşlerinin ayırt edici özelliklerini sırt boyunca göze çarpan koyu renkli bir şerit oluşturur. Göğüs ve karın kısımları açık kahverengi, neredeyse beyazdır. Genel olarak vücutları açık gri renkte olup, kabarık tüyleri, nispeten kısa bacakları, alışılmadık şekilde uzun yapıya sahip çeneleri onları diğer Kurt türlerinden farklı kılmaktadır. Erkeklerin toplam vücut uzunluğu 93 cm- 158 cm; kuyruk uzunluğu 30 cm- 40 cm; arka bacak uzunluğu 16 cm- 24 cm; kulak yüksekliği 10 cm- 14,5 cm; omuz yüksekliği 58 cm- 89 cm ve 26 kg- 37 kg ağırlığındadır. Dişilerin toplam vücut uzunluğu 90 cm- 109 cm; kuyruk uzunluğu 30 cm- 40 cm; arka bacak uzunluğu 16 cm- 23 cm; Kulak yüksekliği 9,5 cm- 13 cm; Omuz yüksekliği 57 cm- 75 cm ve ağırlığı 22 kg- 30 kg'dır.

Kurtların beslenmesinde koyun ve sığırlar önemli bir paya sahiptir. Vahşi hayvan besinleri arasında ise karaca, yaban domuzu, porsuk ve fare benzeri kemirgenler büyük önem taşır. Porsuklar, mart ayında yuvalarından çıkar ve o zamandan sonbaharın sonlarına kadar, özellikle en aktif oldukları ilkbaharın başlarında düzenli olarak kurtlar onları avlar. Ayrıca kurtlar, sayıları Almatı Koruma Alanı'nda ve Zailiyskiy Alatau'nun geri kalanında önemli olan Sibiryadağ keçilerini avlamaktalar. İlkbaharda çok sayıda dağ sıçanı bulunan ormanın üst sınırında ve daha yukarısında yaşarlar ve sığırların buraya getirildiği haziran ayı başına kadar bu kemirgenler ile beslenirler.

- **Arap kurdu** (*C. l. arabs*)

Habitat alanı: Güney İsrail, Umman, Yemen, Ürdün, Suudi Arabistan ve Sina Yarımadası'nın (Mısır) bazı kısımları. Tarihi yaşam alanları tüm Arap Yarımadası'nı

kapsamaktaydı, ancak insanlar tarafından öldürölmeleri nedeniyle hem sayıları hem de habitat alanları önemli ölçüde azaldı.

Arap Yarımadası ve Doğu Akdeniz'deki yetişkinlerin ortalama vücut uzunluğu 90,5 cm (82-109), kuyruk uzunluğu 33,8 cm (23-45), omuz yüksekliği yaklaşık 63-65 cm, bacak uzunluğu 17,9 cm'dir. (14-20), kulak yüksekliği 10 cm (8-12), ağırlık 15,4 kg (12.3-22.5). Tüyleri ince, kısa ve sert olup, açık kahverengiden grimsi sarıya, karın kısımları ise daha soluk veya beyazdır. Sırtta tüyleri uzundur ve bu da güneş ışınlarına adaptasyon olarak kabul edilir. Kışın kürkleri daha kalın ve uzun olur, ancak kuzey alttürlerinininki kadar uzun olmaz. Gri kurdun en küçük alt türlerinden biridir ve çok zayıf vücut yapısına sahiptir. Hayatta kalmak için aşırı kilolu veya şişman olmamalıdır. Optimum ağırlık ve vücut, sürekli hareket ve sürekli av arayışı ile elde edilir. Kulaklar diğer alt türlerden daha uzundur, bu da ısıyı dağıtmalarına ve kanı aşırı ısıtmamalarına izin verir. Arap kurtları, diğer köpekçiller gibi ter bezlerine sahip olmadığı için, hızlı nefes alıp buharlanmayı akciğerlerden sağlayarak, vücut ısını kontrolde tutarlar. Arap kurtları gerçek bir avcıdır, sürekli avını izler ve yakalar. Uzun mesafeleri kat etmekte çok dayanıklıdır. Küçük ve orta boy hayvanlarla- tavşanlar, ceylanlar ve dağ keçileri, tilkiler, küçük kuşlar, sürüngenler, kemirgenler ve böceklerle beslenirler. Bulabildikleri herhangi bir leşi bile kullanan yalnız bir avcıdırlar. Ayrıca tüm kurtlar gibi meyve ve bitkilerle de beslenebilirler.

- **Meksika Gri kurdu** (*C. l. baileyi*)

Habitat alanı: Meksika'da Batı Sierra Madre dağları. Şu anda, Meksika'daki habitatları Durango, Chihuahua ve Sonora eyaletlerinde küçük alanlara bölünmüştür. Tarihi yaşam alanları Kuzey Meksika, New Mexico, Arizona ve Batı Teksas'ın Trans-Pecos bölgesinde, toynaklıların bol olduğu, 1200-1500 m yükseklikte tarihsel olarak yerleşim olan dağ ormanları ve bitişik otlaklar. 1800'lerin sonlarında başlayan ve 1950'ye kadar devam eden düzensiz avlanma, tuzağa düşme ve zehirlenme nedeniyle sadece birkaç Meksika gri kurdu kaldı ve 1970'e gelindiğinde Amerika Birleşik Devletleri'ndeki son Meksika kurdu öldürüldü. Meksika, 2011'de Batı Sierra Madre'deki Meksika kurt popölasyonunu kurtarmaya başladı. Temmuz 2017 itibarıyla, bu dağların kuzey kesiminde, özellikle Chihuahua eyaletinde yaklaşık 31 kurt yaşıyor. Tüm Kuzey Amerika gri kurtlarının en nadir, en küçük, en güneydeki

ve genetik olarak en farklı alt türüdür. Genellikle 23-41 kg ağırlığında olup, omuz yüksekliği 60-81 cm, burundan kuyruğa uzunluğu yaklaşık 1.5-1.8 m'dir Dişiler genellikle ağırlık ve uzunluk bakımından erkeklerden daha küçüktür. Renkleri, gri bir tonda olup ve arkada kısma doğru koyulaşıp, bel kısmında ise oldukça güçlü bir siyah renge dönüşmektedir, vücudunun alt kısımları ağırlıklı olarak açık kahvemsî renktedir. Meksikalı kurtların esas besin kaynakları geyikler, büyük boynuzlu koyunlar, tavşanlar, kuşlar ve küçük kemirgenlerdir. Ek olarak, Meksika kurtları diğer bölgelerdeki kurtlardan daha fazla bitki ve daha küçük hayvan tüketebilirler.

- **Britanya Kolombiya'sı kurdu** (*C. l. columbianus*)

Habitat alanı: Britanya Kolombiya'sındaki Vancouver Adası'ndan güneydoğu Alaska'daki Alexander Takımadalarına kadar uzanan ılıman yağmur ormanları ile kaplı anakara kıyıları ve kıyı adaları.

Kurt ilk olarak 1941'de Edward Goldman tarafından ayrı bir alt tür olarak sınıflandırıldı. Bu kurt, "Dünya Memeli Türleri" taksonomi kurumunun 2005 yılı dergisinde *Canis lupus*'un bir alt türü olarak tanınmaktadır. Kürkü genellikle kahverengimsi sarı renktedir. Kurt ekotipinin yerel adaptasyonu, büyük olasılıkla kurdun doğduğu habitatta kalma tercihini yansıtır. Islak kıyı koşullarında balık ve küçük geyikleri avlayan kurtlar genellikle diğer kurtlardan daha küçüktür.

- **Vancouver adası kurdu** (*C. l. crassodon*)

Habitat alanı: Kanada; Vancouver Adası, Britanya Kolombiya'sı.

Vancouver adası kurdu, gri kurdun alt türlerinden biridir. Vücut yapılarına göre orta ölçülüler, kürklerinin rengi beyaz, gri veya siyahtır. Bu hayvanlar sosyal bir yaşam tarzı sürüyor, 5 ila 35 kurttan oluşan sürüler halinde yaşıyorlar. Genel besin kaynakları kara kuyruklu geyikler ve Roosevelt geyiklerinden oluşmaktadır.

Vancouver kurtları doğada çok tedbirli ve çekingen hayvanlar olup, Arktik kurtlardan farklı olarak nadiren insanlarla temas kurarlar. Bu kurt alt türü de yok olma tehdidi altındadır. Vancouver Hayvanat Bahçesi'nde biri beyaz diğeri gri olmak üzere iki Vancouver Adası Kurtları var.

- **Hudson Körfezi kurdu** (*C. l. hudsonicus*)

Habitat alanı: Kanada'daki Hudson Körfezi kıyıları.

İlk olarak 1941'de Edward Goldman tarafından ayrı bir alt tür olarak sınıflandırıldı ve onu Arktik kurduna benzer ancak daha düz bir kafatasına sahip, orta büyüklükte beyaz bir alt tür olarak tanımladı. Bu kurt ta "Dünya Memeli Türleri" taksonomi kurumunun 2005 yılı dergisinde Gri kurdun bir alt türü olarak tanınmaktadır.

- **Kuzey Kayalık Dağ kurdu** (C. l. irremotus)

Habitat alanı: Batı Montana, doğu Idaho, batı Wyoming ve güney Alberta.

Kuzey Kayalık Dağ kurdu, kuzey Rocky'e özgü gri kurdun bir alt türüdür. Orta ve büyük boyutlu hafif bir alt türdür. Bu kurt, Canis lupusun bir alt türü olarak tanınır. Bu alttür genellikle 32-68 kg ağırlığında olup ve 66-71 cm omuz yüksekliğine ulaşır, bu da onu gri kurdun en büyük alt türlerinden biri yapıyor. Kürkleri siyah ve beyaz tüylerin karışımından oluşup, Rocky Dağları'na özgü bir gri kurt alt türüdür. Besin kaynaklarının önemli bir kısmı bizon, Rocky Dağları geyiği ve dağ kunduzlarından oluşmaktadır. Genel olarak, küçük etoburlar besinlerinin önemli bir bölümünü oluşturmaz.

- **Labrador kurdu** (C. l. labradorius)

Habitat alanı: Kanada.

Labrador kurdu Labrador ve kuzey Quebec'e özgü gri kurdun bir alt türüdür. Koyu griden kirli beyaz renge sahip olarak tanımlanmıştır ve Newfoundland kurdunun (C. l. Beothucus) yakın bir akrabasıdır. Labrador kurdu, "Dünya Memeli Türleri" taksonomi kurumunun 2005 yılı dergisinde Canis lupus'un bir alt türü olarak tanınmaktadır. 1900'lerin başındaki aşırı avlanma nedeniyle Labrador kurtları 1950'lerde seyrek olarak gözlemlendi. Bu dönem civarında, ren geyiği nüfusu istikrarlı bir şekilde artmaya başladı ve bu, daha sonra kurt popülasyonundaki artışla neden oldu. 2000'lerin sonlarında ve 2010'ların başlarında, Newfoundland Adası'nda Labrador kurdunun birkaç doğrulanmış ve doğrulanmamış görüntüsü vardı. Mart 2012'de bir avcı, Bonavista Yarımadası'nda çakal olduğunu zannederek büyük bir köpeği vurdu; genetik testler onun bir Labrador kurdu olduğunu gösterdi. 23 Ağustos 2012'de Newfoundland ve Labrador Çevre ve Koruma Departmanı, 2009'da Bae Werthe Yarımadası'nda mahsur kalan büyük bir köpeğin genetik testinin sonuçlarını yayınladı ve hayvanın aynı zamanda bir Labrador kurdu olduğu doğrulandı.

- **Alexander Takımadaları kurdu** (*C. l. ligoni*)

Habitat alanı: Kuzey ABD; Alaska

Ada kurdu olarak da bilinen Alexander Takımadaları kurdu *Canis lupus*'un bir alt türüdür. Alaska'nın güneydoğusundaki kıyı kurtları, Alexander Takımadaları ve Kıyı Dağları tarafından Kuzey Amerika'nın geri kalanından biyolojik olarak izole edilmiş dar bir girintili kıyı şeridini içeren bir bölgede yaşarlar. 1993 yılında, ABD Balık ve Yaban Hayatı Servisi'ne Alexander Takımadaları kurtlarının ABD Nesli Tükenmekte Olan Türler Yasası kapsamında, nesli tükenmekte olan türler listesine dahil edilmesi için bir dilekçe hazırlandı. Ajans 1997'de listenin gerçekleri yansıtmadığına karar verdi. Bu arada, türlerin korunmasına ilişkin kurumlar arası bir değerlendirme yayınlandı. 2011 yılında, Balıkçılık ve Yaban Hayatı Servisi'ne nesli tükenmekte olan tür olarak listelenmek üzere ikinci bir dilekçe verildi. Dilekçede son 14 yılda ortaya çıkan bilimsel araştırmalar ve diğer bilgiler yer almaktadır. Mart 2014'te, bir dilekçeye yanıt olarak, ajans, bu kurtların nesli tükenmekte olan türler olarak listelenmesinin “haklı görülebileceği” ve resmi bir durum incelemesi hazırlayacağı konusunda olumlu bir sonuca vardı.

- **Kuzey Doğu Amerika kurdu** (*C. l. lycaon*)

Habitat alanı: Doğu Kanada,

Tarihi habitat alanları: Amerika Birleşik Devletleri'nin doğusu, Kanada'nın güneydoğu ormanları.

Vahşi doğada görülen doğu kurtları bazen koyotlarla karıştırılır, ancak koyotların genellikle daha ince burunları, daha büyük kulakları ve vücut boyutlarına göre orantılı olarak daha küçük bacakları vardır. Doğulu kurtların vücut ölçüleri ve kafatası özellikleri, genellikle gri kurtla koyot arasında orta olarak kabul edilir. Yetişkin erkek kurtların ortalama ağırlığı 30,3 kg ve yetişkin dişilerin ağırlığı ise 23,9 kg'dır. Kürklerinin rengi oldukça değişkendir, ancak genellikle gri kurttan daha kırmızımsı kahverengiler ve sarımsı kahverengi olarak tanımlanır.

- **Bozkır kurdu** (*C. l. campestris*)

Habitat alanı: Ukrayna'nın bozkır bölgeleri, Rusya (Hazar bozkırları, kuzey Kafkasya bozkırları ve Aşağı Volga bölgesinden Altay'a kadar) ve Kazakistan.

Rusya'daki en küçük kurtlar, Hakasya'nın orman bozkırlarının ve Krasnoyarsk Bölgesi'nin güneyindeki Bozkır kurtlarıdır. Erkeklerin ortalama vücut uzunluğu 125,5 cm, dişiler- 122,6 cm; erkeklerin ortalama ağırlığı 35,4 kg, dişiler- 31 kg'dır. Rostov doğa rezervinde, dişi kurtların ağırlığı 27-32 kg ve erkeklerin ağırlığı- yaklaşık 40 kg'dır. Tsimlyansky doğa rezervinde, yetişkin dişi kurtların ağırlığı 25–30 kg, erkeklerin ağırlığı ise 36–48 kg'dır. Bozkır kurtlarının esas besin kaynakları farklı bir antilop çeşidi olan Saygalar, Ceylanlardır.

- **Kafkas kurdu** (*C. l. cubanensis*)

Habitat alanı: Hazar ve Karadeniz arasındaki bölge- Kafkasya'nın dağ ormanları, Azerbaycan, Türkiye'nin kuzeyi, kuzeybatı İran.

Kafkas kurtları orantılı ve güçlü bir yapıya sahipler, boyunları kısa olup, kuyrukları orta uzunluktadır. Sert ve kısa olan tüyleri, cilt üzerinde eşit bir şekilde dağılmış olduğundan, diğer alt türlere göre biraz daha küçük ve belirgin şekilde daha koyu renklidir. Genel ton kırmızımsı gri veya kirli gridir, donuktur. Kürkünün rengi karışık tonlara da sahip olabilir. Farklılıklar yalnızca tüylerinin üst kısmı için geçerlidir, alt kürkleri her zaman gridir. Pençeleri vücutlarından çok daha açık renkte olup, kışın kürkleri daha çok gri renk almaktadır. Azerbaycan'daki Kızılağaç doğa rezervinde yaşayan Kafkas kurtlarının ortalama vücut uzunlukları erkeklerde 122,2 cm (114-135,6) ve dişilerde 112,5 cm (112-113); ağırlıkları ise erkeklerde 33 kg (31-36), dişilerde ise 27.1 kg'dır (26.5-27.6). Kafkas kurtları genellikle yabani toynaklı hayvanlarla; geyikler, boğalar, bezuar keçileri, karacalar, yaban domuzları ile beslenseler de at, eşek, koyun gibi evcil hayvanlarla da beslenirler. Kuzey Kafkasya'nın söz konusu topraklarında yaklaşık 2 bin kurt yaşıyor. Azerbaycan'da incelenen örneklerin %40'ında yabani toynaklılar ve %31,7'sinde evcil olanlar kaydedildi. Kurtların beslendiği genç yaban domuzu, geyik, karaca, dağ keçisi gibi yabani hayvanlar %34 ile %61 arasında değişmektedir. Denize yakın bozkır bölgelerinde ise kurtların besin kaynaklarını evcil hayvanlar, tavşanlar, fare benzeri kemirgenler ve balıklar oluşturmaktadır. Zakatala Doğa Rezervindeki yiyeceklerini yaban domuzları (%27,6), geyikler (%27,6), boğalar (%20), güderi (%6,7) ve karaca (%4,6), evcil hayvanlar- 8,1 %. Şirvan doğa rezervinde (Salyan bölgesi) kurtlar koyunların yanı sıra ceylan avlamaktadır. Kızılağaç doğa rezervinde ise, her

mevsimde kurtlar için esas besin temeli yaban domuzu (gözlemlerin%66,7'si), ikinci sırada ise evcil hayvanlardır.

- **Mackenzie ova kurdu** (*C. l. mackenzii*)

Habitat alanı: Kanada- Yukon, Kuzeybatı Bölgeleri (doğu sınırı hariç), Nunavut anakarasının batısı, Manitoba'nın güneyi ve batısı, Saskatchewan, Alberta, British Columbia (batı Pasifik kıyısı hariç); ABD- Alaska (eyaletin güneydoğusundaki Pasifik kıyısı hariç), Montana ve Wyoming (Yellowstone MP'na dahil edildi).

Mackenzie ova kurtlarının kürklerinin rengi siyahtan açık griye doğru değişmekte olup, gri ile kırmızımsı rengin karışımı olarak da görülmektedir. Gri veya siyah en yaygın olanıdır ve her renk fazının göreceli bolluğu zamanla ve yerel olarak değişir. İç Alaska'daki yetişkin erkeklerin çoğu 38,6-52,3 kg ağırlığındadır, ancak bazen 65,3 kg'a ulaşabiliyor. Dişiler ortalama 2-5 kg daha hafiftir ve nadiren 50 kg'dan daha ağır olabilir. Kurtlar yetişkin boyutuna yaklaşık 1 yılda ulaşır. Kuzeydoğu Alberta'da, geyikler kurt beslenmesinde önemli bir biyokütle olmaya devam etmektedir. Kış aylarında dışkıların %61,1'inde geyikler bulunmuş ve besindeki biokütlenin %42,6'sını oluşturmuştur. Bu kurtların besin kaynakları beyaz kuyruklu geyikler, ren geyikleri ve az bir kısmını da kunduz gibi kemirgenlerden oluşmaktadır.

- **Hint veya İran kurdu** (*C. l. pallipes*)

Habitat alanı: Resmi olarak tanınan yaşam alanları, Pakistan'ın büyük bir kısmı, Afganistan, İran, Irak'ın kuzey kesimleri, Ürdün, İsrail, Suriye ve Lübnan dahil olmak üzere batıda Türkiye'den doğuda Hindistan'a kadar büyük bir alanı kapsıyor.

Kürkünün rengi grimsi kırmızımsıdır, genellikle kahverengimsi bir belirti gösterir, sırt kısmından kuyruk kısımlarına doğru daha belirgin siyah uçlara sahip tüyleri vardır ve bu da sırtını biraz siyahımsı hale getirir. Hem neredeyse kahverengi hem de sıradan grimsi gri bireyler var. Kuyruktaki tüylerin de belirgin siyah uçları vardır. Karın kısımları ve iç bacaklar genellikle temel renkten daha açık renktedir. Yavru kurtlar kahverengimsidir ve süt beyazı göğüslüdür, yaklaşık 6 haftalıkken beyaz alan solmaya başlar. Habitat alanlarının genişliğinden dolayı boyutları büyük ölçüde değişir. Hindistan'da ortalama vücut ve uzunluğu yaklaşık 90 cm, kuyruk 40-45 cm'dir. Türkiye'de ortalama 110-150 cm uzunluğunda ve 50 kg'dan fazla ağırlığa

sahip olabilir. Avlaya bilecekleri tüm memelileri veya kuşları, özellikle de koyun, keçi, Himalaya dağ keçilerini, antilopları, sığırları, dağ sıçanlarını avlarlar.

- **Kızıl Kurt** (*C. l. rufus*)

Habitat alanı: Kuzey Carolina'nın doğusunda, Albermarl ve Pamlico Sounds arasındaki yarımada. Tarihi habitat alanları Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'da. Şu anda kızıl kurtlar yalnızca Kuzey Doğu Amerika'da ve Kanada'nın Ontario eyaletinde bulunan Algonquin Park'ta yaşamaktalar.

Kızıl kurtların tek serbest yaşayan popülasyonu, kuzeydoğu Kuzey Carolina'da %60 özel ve %40 kamu arazisinden oluşan bir alanda bulunmaktadır. Bu alan, kurtlara koruma sağlayan 3 ulusal yaban hayatı koruma alanını (Alligator River, Pocosin Lakes ve Mattamuskeet) içerir. Genellikle uzun bacaklı ve ince bir yapıya sahipler. Bu türler, gri kurt ve çakal arasında orta büyüklüktedir. Gözleri badem şeklindedir, geniş ağzı ve geniş burun kısımları ona daha çok kurt benzeri bir görünüm verir. Renkleri genellikle kahverengimsi veya tarçın rengindedir, sırtta ve kuyrukta gri, siyah tonlar bulunur. Erkeklerin ve dişilerin ortalama vücut ölçüleri birbirine çok yakındır. Erkeklerde ortalama vücut uzunluğu 111,8 cm (104-125), dişilerde 107,3 cm (99-120,1), erkeklerde arka bacak 23,4 cm (21,3-27,0), dişilerde 22,2 cm (20,5-25,0), kulak yüksekliği erkeklerde 11,6 cm (10,7-12,9) ve dişilerde 10,9 cm (9,9-12,5), erkeklerde omuz yüksekliği 69.9cm (64.0-77.2), dişilerde 66.2cm (59.0-72.9); kuyruk uzunluğu erkeklerde 38,8 cm (33,0-46,0) ve dişilerde 36,3 cm (29,5-44,0); ağırlık erkeklerde 28,5 kg (22,0–34,1) dişilerde nişe 24,3 kg (20,1–29,7). Tarihsel olarak ana besin kaynakları, güneydoğu Teksas'ta yaygın olan kunduzlar, tavşanlar ve kemirgenler gibi küçük memeliler olmuştur. Kuzey Carolina'nın kuzeydoğusundaki kurtların genel besin kaynaklarının %86'sını beyaz kuyruklu geyikler ve tavşanlar oluşturur.

- **Dingo** (*Canis. l. dingo*)

Habitat alanı: Avustralya, Tayland.

Şu anda, saf dingolar yalnızca orta ve kuzey Avustralya'da ve Tayland genelinde kalıntı popülasyonlar olarak bulunur. Bununla birlikte, dış fenotipik özelliklere bağlı olarak, Burma, Kamboçya, Çin, Hindistan, Endonezya, Laos, Malezya, Papua Yeni Gine, Filipinler ve Vietnam'da da bulunabilirler.

Dingolar oldukça geniş kafalı ve kısık ağızlı, köpeğe benzer bir hayvan. Düz kulakları kafa uzunluğunun yaklaşık yarısı kadar olup, arka ayaklar bacak uzunluğunun yaklaşık üçte biri kadardır. Kürkleri kısa tüylerden oluşup, kırmızımsı kahverengindedir. Çoğunun göğsünde, ön veya arka ayaklarında ve kuyruğun ucunda, bazılarının karın kısmında küçük beyaz lekeler var. Dingoların ortalama vücut uzunluğu erkeklerde 91,4 cm (83,5-111,0) ve dişilerde 88,3 cm (81, 3-101,0); kuyruk uzunluğu erkeklerde 32,4 cm (28,0-37,0), dişilerde 31,1 cm (24,7-35,0); arka bacak uzunluğu erkeklerde 19,0 cm (17,6-22,0), dişilerde 18,0 cm (16,5-19,5); kulak yüksekliği erkeklerde 10,3 cm (9,5-11,0), dişilerde 9,8 cm (8,7-10,7); ağırlık erkeklerde 15 kg (12-22) ve dişilerde 13 kg'dır (11-17). Dingoların besin olarak böceklerden bufalolara kadar 170'den fazla çeşitli av türlerini tükettiği bilinir. Avustralya'daki ana av, kuzey tropikal bataklıklarda kazlar, kemirgenler ve çevik valabiler; kurak orta Avustralya'da tavşanlar, kemirgenler, kertenkeleler ve büyük kanguruları; kuzeybatı kurak habitatlarında dağ kanguruları ve kırmızı kanguru; güneybatı çölünde tavşanlar, doğu ve güneydoğu dağlık bölgelerinde valabiler, keseli sıçanlar ve vombatlardır.

- **Baffin adası kurdu** (*Canis. l. manningi*)

Habitat alanı: Baffin adası.

Baffin Adası tundra kurdu olarak da bilinen Baffin adası Kurdu, yalnızca Baffin Adası'nda ve yakınlardaki birkaç adada bulunan gri kurdun bir alt türüdür. Anderson tarafından taksonomik sınıflandırmanın verildiği 1943 yılına kadar resmi olarak bir alt tür gibi tanınmadı. Bu kurt, "Dünya Memeli Türleri" (2005) taksonomik ve coğrafi araştırma kapsamında *Canis lupus*'un bir alt türü olarak tanımlanmıştır. Baffin Adası kurdu, açık renkli, bazen beyaz ve diğer kurt türlerine kıyasla alışılmadık derecede küçük olarak tanımlanır. Tüm kutup kurdu türlerinin en küçüğü olarak bilinir. Şu anda yok olma tehdidi altında. İlk kayıtlar ve kanıtlar, Batı Grönland'daki kurtların oraya Baffin Adası'ndan göç ettiklerini ve dolayısıyla Baffin Adası'ndan bir kurt alt türünün soyundan geldiklerini gösteriyor.

- **Kuzeybatı kurdu** (*C. l. occidentalis*)

Habitat alanı: Kuzey Amerika; Alaska, Kanada'nın batı illeri.

Rocky dağları kurdu, Alaska Orman kurdu veya Kanada Orman kurdu olarak da bilinen Kuzeybatı kurdu, batıdaki gri kurdun bir alt türüdür.

Bu kurt, Dünya Memeli Türleri (2005) taksonomik araştırma kurumunca *Canis lupus*'un bir alt türü olarak kabul edilmektedir. Alt türler ilk kez 1829'da İskoç doğa bilimci Sir John Richardson tarafından yazılmıştır. Bu çalışmayı garanti edebilmek adına, kurdu rengine göre etiketlemek yerine, coğrafi konumuna referansla *occidentalis* adını vermeyi seçti. Kuzeybatı kurtları, kurtların en büyük alt türlerinden biridir. Kanada, British Columbia'da, ortalama beş yetişkin dişi kurdun ağırlığı 42,5 kg ve on yetişkin erkek kurtların ise ortalama 56,1 kg ağırlığında oldukları tespit edilmiştir. Yellowstone Ulusal Parkı'nda, yetişkin dişiler ortalama 46 kg, yetişkin erkekler ise 62 kg ağırlığındadır. Daha yeni çalışmalar, ABD'nin kuzeybatı bölgesindeki kurtların ortalama boy ölçüleri omuz yüksekliği olarak 68 ila 91,5 cm olduğunu göstermiştir. Erkeklerin ağırlığı 45 ila 72 kg ve dişilerin ise 36 ila 60 kg arasında olduğu bildirilmiştir.

- **Grönland kurdu** (*C.l. orion*)

Habitat alanı: Grönland ve Kraliçe Elizabeth Adaları.

1935'te İngiliz zoolog Reginald Pocock, Grönland'ın kuzeybatısındaki Cape York'ta bulunan bir örneğe *Canis lupus orion* adını verdi. Diğer adıyla Grönland kurdu olarak ta bilinmektedir. Grönland kurdu, 155 cm uzunlukta ve 26 kg ağırlığında olup, hafif bir kurt alt türü olarak tanımlanmıştır. Bir kurt sürüsünün ortalama sayısı 3,3'tür; dört veya daha fazla bireyden oluşan sürü nadir görülmektedir. Son derece düşük sayıları, daha küçük sürü boyutları, seyrek üreme ve yavruların düşük üretkenliği nedeniyle nesli tükenme tehdidi altındadır. Grönland kurtlarının genel besin kaynakları tavşanlardır. Kurtlar, 1988'den beri Grönland'da tam olarak korunma altındadır. Grönland kurtlarının yaklaşık %90'ı Kuzeydoğu Grönland Ulusal Parkı sınırları içerisinde. 2018 yılında, Grönland kurdunun toplam nüfusunun yaklaşık 200 olduğu tahmin edildi.

- **Kuzey Amerika kurdu** (*C. l. pambasileus*)

Habitat: kuzey Amerika; İç Alaska ve Yukon.

Kuzey Amerika kurdu, Amerika Birleşik Devletleri'nde İç Alaska kurdu ve Britanya Kolombiya'sı ile Kuzeybatı Bölgeleri'nin bitişik kısımlarında yaşamakta olan Yukon kurdu olarak anılan bir gri kurt alt türüdür. Bu alttür, Arktik Kıyısının tundra bölgesi için bir koruma alanı olan İç Alaska ve Yukon'a özgüdür.

Kuzey Amerika kurdu, Dünya Memeli Türleri (2005) taksonomik araştırma kurumunca *Canis lupus*'un bir alt türü olarak kabul edilmektedir. İlk kez 1905 yılında Amerikalı zoolog Daniel Elliot tarafından *Canis pambasileus* olarak ve Alaska Dağı McKinley bölgesindeki Susitna Nehri'nden bir örneğe dayanarak "otokrat kurt" adıyla tanımlandı. Elliot, bu kurdu dişlerinin büyük ve ağır olmasıyla ayırt eder. Kürk rengi siyah, beyaz veya her ikisinin karışımıdır. 1944'te Amerikalı zoolog Edward Goldman, bu kurdu *Canis lupus pambasileus* Elliot, 1905 ve İç Alaska kurdu adıyla tanıdı. Kuzey Amerika kurtları ortalama olarak 85 cm vücut uzunluğuna sahip olup, erkeklerde ortalama vücut ağırlığı 56,3 kg, dişilerde 38,5 kg'dır. Bireysel ağırlık 32 kg ile 60 kg arasında değişebilir. Yukon-Charlie Nehirleri Ulusal Koruma Alanı'nda erkek kurtlar ortalama 56,3 kg ve dişiler 44 kg; Denali Milli Parkı ve Koruma Alanı'nda erkek kurtlar ortalama 52.6kg ağırlığındadır. Bir kurt 81.4kg ağırlığındaydı. 12 Temmuz 1939'da doğu-orta Alaska'da bir nehirde öldürüldü. Bir diğer kurdun 96 kg ağırlığında olduğu varsayıldı. Bu alt tür için en yaygın renk sarımsı gri veya kahverengidir, ancak beyazdan siyaha kadar da değişebilir. Yaşam süreleri, en çok 12 yıl olup, genellikle 4 ila 10 yıl arasında değişmektedir.

- **Evcil köpekler (*Canis. l. familiaris*)**

Evcil köpek, gri kurdun farklı bir alt türüdür ve soyu tükenmiş kurt popülasyonundan gelmektedir. Özel yetiştirme yoluyla, evcil köpek yüzlerce farklı cinse dönüşmüştür ve diğer kara memelilerinden daha fazla davranışsal ve morfolojik varyasyon sergilemektedir.

Köpek, köpekgillerin evcil bir etoburudur. Kurt benzeri köpekgillerin bir parçasıdır ve en yaygın kara etoburudur. Köpek ve modern gri kurt kardeş türlerdir, çünkü modern kurtlar ilk evcilleştirilen kurtlarla yakından ilişkili değildir, bu da köpeğin doğrudan atasının neslinin tükendiği anlamına gelir. Köpek evcilleştirilen ilk türdü ve binlerce yıldır davranış, duyuusal yetenekler ve fiziksel özelliklerine göre seçme usulü ile yetiştirildi. İnsanlarla olan uzun süreli ilişkileri, köpeklerin benzersiz bir şekilde insan davranışına adapte olmasına neden oldu. Köpekler şekil, boyut ve renk bakımından büyük farklılıklar göstermektedir. İnsanlar için hayvancılıkta otlama, avlanma, taşıma, koruma, polis ve askeri yardım, iletişim ve son zamanlarda

engellilere yardım ve hatta tedavi edici roller gibi çeşitli rolleri yerine getiriyorlar. İnsan toplumu üzerindeki bu etki onlara "insanın en iyi arkadaşı" lakabını vermiştir. 1758'de, İsveçli botanikçi ve zoolog Karl Linnaeus, *Systema Naturae* adlı eserinde türlerin iki terimle isimlendirdi. *Canis*, Latince bir kelime olup "köpek" demektir ve bu cinsten evcil köpekler, kurtlar ve çakallar da dahil olmak üzere köpek benzeri yırtıcı hayvanları saymıştır. Evcil köpeği *Canis familiaris* olarak, bir sonraki sayfada ise *Canis lupus* olarak kurdu sınıflandırdı. Linnaeus, köpeği kurttan ayrı bir tür olarak görüyordu çünkü köpekler başka hiçbir köpekgillerin sahip olmadığı kalkık kuyruğa sahipler. Köpekler boy ve ağırlık bakımından büyük farklılıklar göstermekteler. Bilinen en küçük yetişkin köpek, omuz yüksekliği sadece 6,3 cm, baş ve vücut boyunca 9,5 cm uzunluğunda ve 113 gram ağırlığındaki Yorkshire Terrier'di. Bilinen en büyük köpek ise, burundan kuyruğa kadar 250 cm uzunluğunda ve 167,6 kg ağırlığında olan St. Bernard köpeğidir. En uzun köpek ise, omuz yüksekliği 106,7 cm olan Danua'dır. (<https://bit.ly/3bZwaqx> , E.T: 05. Kasım 2020)